

การพัฒนารายการวิดิทัศน์ ฝึกทักษะปฏิบัติด้วยตนเอง เรื่อง มารยาทไทย

สารนิพนธ์
ของ
นายมณฑล ยิ่งवाद

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา

ตุลาคม 2546

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

341.33589

สหเวช

ร.3

การพัฒนารายการวิทัศน์ ฝึกทักษะปฏิบัติด้วยตนเอง เรื่อง มารยาทไทย

23 ม.ค. 2547

บทคัดย่อ

ของ

นายมนทล ยิ่งवाद

๒ 23๗4๘๙

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา

ตุลาคม 2546

มณฑล ยิงยวด. (2546). การพัฒนารายการวิดิทัศน์ฝึกทักษะปฏิบัติด้วยตนเอง เรื่อง มารยาทไทย .

สารนิพนธ์ กศ.ม. (เทคโนโลยีการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ :

รองศาสตราจารย์ ดร.สุรัช ลิขิตพานิชิต.

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพของรายการวิดิทัศน์ฝึกทักษะปฏิบัติด้วยตนเอง เรื่อง มารยาทไทย ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 85 / 85 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนในช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนสตรีวิทยา 2 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multiple Random Sampling) จำนวน 45 คน

การทดลองแบ่งออกเป็น 3 ครั้ง ดังนี้ ครั้งที่ 1 ทดลองกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 3 คน เพื่อหาข้อบกพร่อง และนำข้อมูลไปปรับปรุงแก้ไข การทดลองครั้งที่ 2 เพื่อหาแนวโน้มประสิทธิภาพของรายการวิดิทัศน์ฝึกทักษะปฏิบัติด้วยตนเอง โดยทดลองกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 12 คน การทดลองครั้งที่ 3 เป็นการทดลองภาคสนาม เพื่อหาประสิทธิภาพของรายการวิดิทัศน์ฝึกทักษะปฏิบัติด้วยตนเอง โดยทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ พบว่ารายการวิดิทัศน์ฝึกทักษะปฏิบัติด้วยตนเอง เรื่อง มารยาทไทยที่พัฒนาขึ้นโดยผู้ศึกษาค้นคว้า มีประสิทธิภาพ 94.80 / 95.48 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

THE DEVELOPMENT OF A SELF-PRACTICE VIDEO TAPE PROGRAMS
ON THE THAI MANNER

AN ABSTRACT
BY
MR. MONTHON YINGYOUND

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree in Educational Technology
at Srinakharinwirot University
October 2003

Monthon Yingyound. (2003). *The Development of a Self-Practice Video Tape Programs on the Thai Manner*. Master Project , M.Ed. (Educational Technology). Bangkok : Graduate School , Srinakharinwirot University.
Advisor : Assoc. Prof. Dr. Surachai Sikkhabandit

The purpose of this research was to develop and find out the efficiency of a self-practice video tape programs on the thai manner for Mathayom Suksa 1 – 3 students , to meet 85 / 85 criteria. Fourty – five Mathayom Suksa 1 – 3 students Satriwitaya 2 school , studying in the first semester of 2546 academic year were assigned to the experimental groups by multiple random sampling.

There were three experimental steps : Step 1 – trial use for improvement with 3 students. Step – 2 the first experiment for finding out tentative an efficiency of a self-practice video tape programs , trial use for improvement with 12 students. Step 3 – the field experiment for finding out an efficiency of a self-practice video tape programs , with 30 students.

The study result revealed that an efficiency of a self-practice video tape programs on the thai manner, developed by the researcher, was 94.80 / 95.48, corresponding with the 85 / 85 criteria.

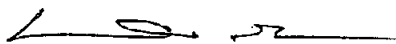
อาจารย์ที่ปรึกษา ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการสอบได้พิจารณา
สารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษา
มหาบัณฑิต วิชาเอกเทคโนโลยีการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

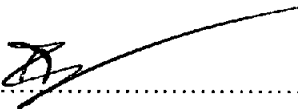
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรัชย์ สิกขาบัณฑิต)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

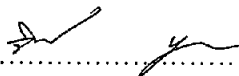

(รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวณีย์ สิกขาบัณฑิต)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรัชย์ สิกขาบัณฑิต)

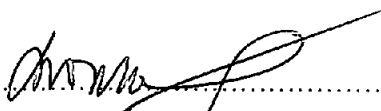

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จีราภรณ์ บุญส่ง)

..... กรรมการ
(ดร.อุทธิชัย อ่อนมิ่ง)

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีคณะศึกษาศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.คมเพชร นิตร์สกุล)

วันที่ 17 เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2546

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาให้คำปรึกษา ทั้งด้านแนวคิด ข้อเสนอแนะ รวมถึง การตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ จาก รองศาสตราจารย์ ดร.สุรัชย์ สิกขาบัณฑิต อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ผู้ศึกษาค้นคว้ารู้ศึกษาซึ่งในความกรุณาของอาจารย์เป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จิราภรณ์ บุญส่ง และ ดร.ฤทธิ์ชัย อ่อนมิ่ง ที่ได้กรุณาเป็นกรรมการสอบปากเปล่าสารนิพนธ์ ตลอดจนคณาจารย์ภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษาทุกท่าน ที่ได้ให้วิชาความรู้แก่ผู้ศึกษาค้นคว้า

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ บุญยฤทธิ์ กองคำเพชร อาจารย์ศักดิ์ดา วันศิริ และ อาจารย์สัญญา วันงาม ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและประเมินคุณภาพเครื่องมือ ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า รวมถึงขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์เฉลิมลักษณ์ เอกมณี อาจารย์จุฑามาศ ใหญ่คุ้ม และอาจารย์พิมพ์พร ชัยจิตต์สกุล ผู้เชี่ยวชาญเรื่องมารยาทไทย จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ที่กรุณาให้คำแนะนำและตรวจสอบความถูกต้องในด้านเนื้อหาที่เป็นประโยชน์ต่อ การศึกษาค้นคว้า

ขอขอบคุณคณะครูอาจารย์ และนักเรียนโรงเรียนสตรีวิทยา 2 ที่ให้ความอนุเคราะห์ ความร่วมมือ และอำนวยความสะดวกอย่างยิ่งในการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล

ขอขอบคุณพี่ๆ เพื่อนๆ จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ พี่ๆ เพื่อนๆ นิสิตปริญญาโท วิชาเอกเทคโนโลยีการศึกษา ภาคพิเศษ รุ่นที่ 11 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒทุกคน ที่ให้ความช่วยเหลือ แนะนำ และเป็นกำลังใจในการทำสารนิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

คุณค่าและประโยชน์ที่พึงมีจากสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้ศึกษาค้นคว้าขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณแต่ บิดา มารดา ครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน ที่ช่วยอบรมสั่งสอนและชี้แนะแนวทางการศึกษา ตลอดจนสนับสนุนและเป็นกำลังใจให้ผู้ศึกษาค้นคว้าด้วยดีตลอดมา

มณฑล ยิ่งยวด

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ.....	1
	ภูมิหลัง.....	1
	ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	4
	ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า.....	4
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	5
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า.....	5
	เนื้อหาที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า.....	5
	นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา.....	7
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการหาประสิทธิภาพ.....	14
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรายการวัดทัศน.....	18
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมารยาทไทยและจริยธรรม.....	34 ✓
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง.....	42
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนทักษะและการวัดด้านปฏิบัติ.....	48
	สรุปเอกสารและงานวิจัยที่นำเข้าสู่ปัญหาการศึกษาค้นคว้า.....	61
3	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	63
	การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	63
	การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า.....	64
	การดำเนินการทดลอง.....	67
	การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้.....	68

สารบัญ(ต่อ)

บทที่		หน้า
4	ผลการศึกษาค้นคว้า	69
	ผลการประเมินคุณภาพรายการวิดิทัศน์ของผู้เชี่ยวชาญ	69
	ผลการหาประสิทธิภาพของรายการวิดิทัศน์.....	72
	ผลการทดลองครั้งที่ 1	73
	ผลการทดลองครั้งที่ 2.....	73
	ผลการทดลองครั้งที่ 3.....	74
5	สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	76
	ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	76
	ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า.....	76
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	76
	การดำเนินการทดลอง	78
	สรุปผลการศึกษาค้นคว้า.....	78
	อภิปรายผล.....	79
	ข้อเสนอแนะ	80
	บรรณานุกรม	82
	ภาคผนวก	95
	ภาคผนวก ก	96
	ภาคผนวก ข	114
	ภาคผนวก ค	118
	ภาคผนวก ง.....	136
	ภาคผนวก จ.....	145
	ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์.....	147

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 ค่าความเชื่อมั่นของผู้ประเมิน	67
2 ผลการประเมินคุณภาพรายการวิดิทัศน์ของผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อวิดิทัศน์	70
3 ผลการประเมินคุณภาพรายการวิดิทัศน์ของผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา.....	72
4 แนวโน้มประสิทธิภาพของรายการวิดิทัศน์ จากการทดลองครั้งที่ 2.....	74
5 ประสิทธิภาพของรายการวิดิทัศน์ จากการทดลองครั้งที่ 3.....	75

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษานับเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้า และแก้ไขปัญหาดังกล่าว ในสังคมได้ เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนได้พัฒนาตนเองในด้านต่างๆ ตลอดช่วงชีวิต (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2540 : 2) ชีวิตที่ขาดการศึกษาจะตกอยู่ในวงจรของความยากไร้ ความลำเค็ญ ไร้ประสิทธิภาพในการทำงาน การถูกเอารัดเอาเปรียบ ในภาพรวม ชีวิตที่ขาดการศึกษาจะทำให้คนด้อยคุณค่า (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : ก) จากความสำคัญของการศึกษา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จึงประกาศเจตนารมณ์ร่วมกัน ให้คนไทยทุกคนจะต้องได้รับการศึกษาพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : ก)

การศึกษา นอกจากจะเป็นการพัฒนาความรู้ความสามารถ เจตคติ และค่านิยมของบุคคลแล้ว ส่วนที่สำคัญมากส่วนหนึ่งของการศึกษาซึ่งอาจถือได้ว่ามีความสำคัญมากกว่าการศึกษาแขนงอื่นๆ คือ เรื่องของจริยศึกษา เพราะความรู้ความสามารถของบุคคลในด้านใดก็ตาม จะต้องต้องมีจิตใจเป็นพื้นฐานและเป็นผลต่อเจตคติและพฤติกรรมของบุคคลโดยตรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมด้วยแล้ว ย่อมเป็นผลมาจากการพัฒนาจิตใจแทบทั้งสิ้น (กระทรวงศึกษาธิการ. 2527 : 11) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาพสังคมปัจจุบัน วัฒนธรรมตะวันตกได้ไหลบ่าเข้ามาอย่างรวดเร็ว เร็วมากจนเกินที่จะเลือกสรรหรือคัดในส่วนที่ดีไว้ การปล่อยให้วัฒนธรรมต่างประเทศมาอิทธิพลเหนือตัวเราและเหนือวัฒนธรรมของเราไม่ว่าจะมีเจตนาหรือไม่ นับเป็นเรื่องอันตรายมากในเรื่องการถูกกลืนวัฒนธรรมไป (คึกฤทธิ์ ปราโมช. 2525 : 1) ความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อมาตรฐานจริยธรรมของเยาวชนเป็นอย่างมาก เยาวชนในระดับมัธยมศึกษาก็มีปัญหาดังกล่าวที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม ดังปรากฏอยู่เนืองๆ เช่น นักเรียนขาดการมีระเบียบวินัย, แต่งกายไม่เรียบร้อย, ทะเลาะวิวาท, ปัญหาเสพยาเสพติด, การส่งเสริมจริยศึกษาในโรงเรียนยังไม่เป็นเอกภาพเดียวกัน รวมทั้งปัญหาเรื่องหลักสูตรและกระบวนการเรียน การสอนขาดสื่อการเรียนการสอน และขาดเวลาในการฝึกอบรมจริยศึกษาให้แก่เด็ก (กระทรวงศึกษาธิการ. 2527 : 21 - 22) ดังนั้น หน่วยศึกษานิเทศก์จึงได้เสนอหลักการและวิธีสอนจริยศึกษาไว้ 7 วิธี ได้แก่ สอนจากรูปธรรมไปหานามธรรม, สอนโดยจัดประสบการณ์ตรง, สอนโดยใช้อุปกรณ์, สอนให้เด็กฝึกแสดงความคิดเห็น, สอนโดยครูกระทำเป็นตัวอย่าง, สอนโดยครูคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และสอนโดยการปฏิบัติจริง (คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2528 : 11 - 18)

การสอนเรื่องมารยาทไทยก็เป็นการสอนทางด้านจริยธรรมอย่างหนึ่ง ซึ่งการสอนด้านจริยธรรมนั้น หมายถึง การสอนด้านมาตรฐานความประพฤติ การปฏิบัติ ความนึกคิด และความดีงามของคนซึ่งมีประโยชน์ต่อตนเองและสังคมทำให้อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข (อาศิรา สามห้วย. 2538 : 24) เรื่องของมารยาทไทย เป็นวัฒนธรรมแขนงหนึ่งที่มีส่วนส่งเสริมให้คนไทยเป็นที่รู้จักกันทั่วโลก จึงนับเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง ที่จะต้องช่วยกันรักษามรดกทางวัฒนธรรมส่วนนี้ ไว้ให้ลูกหลานของชาวไทยต่อไป (ฉีกฤทธิ์ ปราโมช. 2525 : 1) เพราะมารยาทไทย เป็นวัฒนธรรมที่แสดงออกถึงลักษณะนิสัยใจคอของคนไทย และค่านิยมในทางสุภาพ อ่อนน้อม มีสัมมาคารวะ รู้กาลเทศะ มีกริยามารยาทงามของคนไทย ดังนั้น คนไทยทุกคนจึงควรช่วยกัน อนุรักษ์ ส่งเสริม และเผยแพร่มารยาทไทย ให้คงอยู่ประจำชาติไทยตลอดไป (วิณา วงศ์วิสิทธิ์. ม.ป.ป. : คำนำ) นอกจากนี้ มารยาท ยังเป็นสื่อที่แสดงถึงความรู้สึกนึกคิด ความเป็นมาและเป็นไปของครอบครัว ดังคำพังเพยโบราณที่ว่า “ สำเนียงบอกภาษา กริยาส่อสกุล ” มารยาทจึงเป็นเครื่องแสดงออกทางกายของบุคคลที่นับเนื่องเป็นภาษาท่าทางพื้นฐาน ให้คนอ่านคนได้ (รัศมิ-สุทธิ ภิบาลแทน และ อารมณณ์ ฉนวนจิตร. 2537 : บทนำ)

ระบบการศึกษาของไทยเราเท่าที่ปรากฏในอดีต และยังคงปรากฏอยู่บ้างในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาในระดับใดก็ตาม โดยมากมักจะยึดเอาครูเป็นศูนย์กลางในการเรียนการสอน ซึ่งทำให้เกิดปัญหาและข้อบกพร่องต่อผลผลิตทางการศึกษา ซึ่งได้แก่เด็กไทยทั้งหลายนั่นเอง (จันทร์ฉาย เติมียาคาร. 2533 : 1) อีกประการหนึ่งการสอนเรื่องจริยธรรม โดยเฉพาะเรื่องของมารยาทไทยเป็นเรื่องที่ถูกทะเลาะ โดยเหตุที่ว่าเมื่อไม่มีการปฏิบัติก็ไม่มีใครบังคับ ไม่มีการลงโทษ เมื่อเวลาผ่านไปมารยาทไทยบางอย่างจึงถูกกลืนไปกับกาลเวลา ขาดการสืบทอด โดยมีช่องว่างระหว่างรอยต่อทางวัฒนธรรม เยาวชนที่ไม่เคยเห็นมารยาทไทยบางอย่างจึงมีความคิดเห็นว่าล้าสมัย เป็นเรื่องที่น่าเบื่อหน่าย ไม่น่าสนใจ ผู้ใดประพฤติปฏิบัติก็จะแปลกไปจากหมู่คณะ ทำให้การมองเห็นในเรื่องมารยาทไทย ผิดไปจากความถูกต้องมากยิ่งขึ้น (คุณหญิงสมจินตนา ภักดีศรีวงศ์. 2538 : 24)

เมื่อเป็นเช่นนี้การที่จะทำให้สภาพการศึกษาของไทยดีขึ้น โดยเฉพาะการเรียนการสอนทางด้านจริยธรรมในระดับชั้นมัธยมศึกษา สิ่งหนึ่งที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหาดังกล่าวก็คือ สื่อทางการศึกษา หรือเทคโนโลยีทางการศึกษา (จันทร์ฉาย เติมียาคาร. 2533 : 3) ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ปี 2542 ในหมวดที่ 9 ว่าด้วยเรื่อง เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ซึ่งเน้นในเรื่องการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนการสอน รวมถึงการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ และทักษะเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

๘ ปัจจุบันความต้องการในการใช้สื่อมีเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่สื่อที่มีอยู่มีจำนวนจำกัดไม่เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน และไม่เพียงพอต่อความต้องการ แนวทางที่จะแก้ปัญหาดังกล่าวคือ การผลิตสื่อที่มีประสิทธิภาพ สามารถเอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอนได้ดี สื่อที่จะนำมาใช้ในการเรียนการสอนมีมากมายหลายชนิด แต่ละชนิดมีความเหมาะสมกับสภาพการณ์ที่ต่างกัน (วิโรจน์ คงอยู่เย็น. 2543 : 3) สื่อประเภทรายการวิทยุทัศน์นิยมนำมาใช้ในการศึกษาอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอน เพราะรายการวิทยุทัศน์เป็นสื่อที่ได้รับการยอมรับว่าเหมาะสมสำหรับการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการเสริมความรู้หรือการให้ความรู้แก่ผู้ชมทั่วไป หรือนำมาใช้ในการเรียนการสอนโดยตรง รายการวิทยุทัศน์เป็นสื่อที่มีคุณสมบัติที่สามารถนำเสนอได้ทั้งภาพและเสียงพร้อมๆ กัน ทำให้สามารถดึงดูด และสร้างความสนใจในการเรียนได้ (มนต์ชัย นินนานนท์. 2526 : 701) ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในการเรียนรู้ได้ง่ายและลึกซึ้ง สามารถจดจำบทเรียนได้นาน (สุโขทัยธรรมมาธิราช. 2532 : 104) ✎

นอกจากนี้รายการวิทยุทัศน์ยังเป็นสื่อกลางของการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ เช่นเดียวกับสไลด์ รูปภาพ ภาพยนตร์ ฟิล์มสตริป นิทรรศการ และการสาธิต เป็นต้น (ลัดดา สุขปริดี. 2523 : 104) จากการศึกษาค้นคว้ายังพบว่า รายการวิทยุทัศน์เพื่อการศึกษา เป็นสื่อการสอนที่สามารถจะสอนได้ดี เทียบเท่ากับการสอนของครู (พินิต วัฒนโธ. 2520 : 11) สามารถที่จะให้ความรู้ได้ทุกรูปแบบ ตั้งแต่ความรู้ง่ายๆ ไปจนถึงกระบวนการที่ซับซ้อนได้ จึงเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาได้ทุกระดับ คือ ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อุดมศึกษา และการศึกษานอกระบบ ทั้งนี้เนื่องจากการผลิตรายการวิทยุทัศน์มีอุปกรณ์ (Equipment) และเทคนิค (Technique) ในการสร้างภาพได้อย่างกว้างขวาง ทั้งยังสามารถเพิ่มทักษะอย่างสูง และลดเครื่องมือที่ไม่จำเป็นในการสาธิต (วิโรจน์ คงอยู่เย็น. 2543 : 3-4) เดล (Dale. 1956 : 230) กล่าวว่าไว้ว่า การเรียนรู้จะเกิดจากการได้เห็นร้อยละ 75 การได้ยินร้อยละ 13 การสัมผัสร้อยละ 6 การได้กลิ่นร้อยละ 3 และการรับรสร้อยละ 3 จะเห็นได้ว่ารายการวิทยุทัศน์สามารถนำเสนอได้ทั้งการเห็นภาพ และการได้ยิน รวมกันแล้วได้ผลของการรับรู้ถึงร้อยละ 88 ดังนั้นการเรียนโดยใช้รายการวิทยุทัศน์จึงทำให้เกิดการเรียนรู้ได้สูงมาก

✎ จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า สื่อวิทยุทัศน์เป็นสื่อการเรียนการสอนที่มีศักยภาพสูง สามารถนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนได้ดี เพราะสามารถเห็นได้ทั้งภาพและเสียง เห็นการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องใกล้เคียงของจริงมากที่สุด สามารถเก็บรายละเอียดต่างๆ ได้ครบถ้วนช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้และเข้าใจได้เร็วขึ้น ✎

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ในฐานะหน่วยงานของรัฐบาลซึ่งทำหน้าที่ประสานงานและส่งเสริมให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนบุคคล ได้ตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรม โดยพยายามส่งเสริมให้มีกิจกรรมร่วมกันระหว่างบุคคล ชุมชนทั้งในประเทศและ

ต่างประเทศ (คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. ม.ป.ป. : คำนำ) รวมถึงพิจารณาเห็นความสำคัญของการปลูกฝังให้เยาวชนเข้าใจในคุณค่าของมารยาทไทย และบรรณรค์ส่งเสริมให้ประชาชน เกิดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องบุคลิกภาพและมารยาทไทยอย่างถูกต้อง สามารถนำไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เพื่อเป็นเอกลักษณ์ ศักดิ์ศรี และความมั่นคงของชาติ (คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. 2543 : หลักการและเหตุผล) จึงได้จัดพิมพ์หนังสือมารยาทไทยโดยมีคณะผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันต่างๆ เป็นผู้เรียบเรียงและจัดพิมพ์ขึ้น ซึ่งหนังสือมารยาทไทยดังกล่าวเป็นข้อเสนอแนวปฏิบัติแบบกลางๆ สำหรับบุคคลทั่วไปใช้ปฏิบัติ และสามารถปรับประยุกต์ให้เข้ากับสภาพท้องถิ่นหรือกาลเทศะได้ โดยไม่จำเป็นต้องยึดถืออย่างเคร่งครัดนัก ซึ่งเป็นที่ต้องการของสถานศึกษาต่างๆ เป็นจำนวนมาก (คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. 2539 : คำนำ)

ผู้ศึกษาค้นคว้าเห็นว่าการพัฒนาและหาประสิทธิภาพของรายการวิดิทัศน์ประกอบการฝึกปฏิบัติ เรื่อง มารยาทไทย ตามรูปแบบของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ จะเป็นประโยชน์สำหรับครูผู้สอนและช่วยให้ผู้เรียนสามารถที่จะเข้าใจในเนื้อหาและได้แบบอย่างการปฏิบัติที่ถูกต้องเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ซึ่งจะนำไปใช้ประกอบการฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับมารยาทไทย ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ให้กับเยาวชนของชาติ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสมอีกด้วย

✧ ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพของรายการวิดิทัศน์ฝึกทักษะปฏิบัติเรื่อง มารยาทไทย ตามรูปแบบของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 85 / 85

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ได้รายการวิดิทัศน์ฝึกทักษะปฏิบัติเรื่อง มารยาทไทย ตามรูปแบบของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ที่มีประสิทธิภาพ
2. ได้ใช้ประโยชน์จากรายการวิดิทัศน์เพื่อการฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับ มารยาทไทย โดยใช้เป็นแบบอย่างและแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสม ซึ่งสามารถใช้ฝึกทักษะปฏิบัติด้วยตนเองได้
3. เป็นแนวทางในการพัฒนารายการวิดิทัศน์ในเนื้อหาวิชาอื่นๆ

✧ ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

✧ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

ประชากรในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนสตรีวิทยา 2 ประจำปีการศึกษา 2546 จำนวน 150 คน

✧ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ของโรงเรียนสตรีวิทยา 2 ประจำปีการศึกษา 2546 ภาคเรียนที่ 1 ซึ่งได้จากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน จำนวน 45 คน โดยให้ผู้เรียนศึกษาจากรายการวิดิทัศน์ด้วยตนเองเป็นรายบุคคล

เนื้อหาที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ เป็นการศึกษาค้นคว้าเพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพของรายการวิดิทัศน์ฝึกทักษะปฏิบัติเรื่อง มารยาทไทย ซึ่งพัฒนามาจากหนังสือมารยาทไทย ของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ตามเกณฑ์กำหนด 85/85 โดยมีเนื้อหาดังนี้

1. มารยาทในการยืน

- 1.1 การยืนเคารพธงชาติ เพลงชาติ เพลงสรรเสริญพระบารมี และการยืนรับคำสั่ง
- 1.2 การยืนสนทนากับผู้ใหญ่

2. มารยาทในการเดิน

- 2.1 การเดินผ่านผู้ใหญ่ขณะผู้ใหญ่ยืน ขณะผู้ใหญ่นั่งเก้าอี้ และขณะผู้ใหญ่นั่งกับพื้น
- 2.2 การเดินนำและการเดินตามผู้ใหญ่

3. มารยาทในการนั่ง

- 3.1 การนั่งพับเพียบธรรมดา
- 3.2 การนั่งพับเพียบต่อหน้าผู้ใหญ่
- 3.3 การนั่งเก้าอี้ต่อหน้าผู้ใหญ่

4. มารยาทในการแสดงความเคารพ

- 4.1 การไหว้ 3 ระดับ
- 4.2 การกราบเบญจางคประดิษฐ์
- 4.3 การกราบผู้ใหญ่ และการรับความเคารพ

5. มารยาทในการรับของและส่งของ

5.1 การส่งสิ่งของขณะผู้ใหญ่นั่งเก้าอี้ และผู้ใหญ่นั่งพื้น

5.2 การรับสิ่งของขณะผู้ใหญ่นั่งเก้าอี้ และผู้ใหญ่นั่งพื้น

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **รายการวิดิทัศน์ฝึกทักษะปฏิบัติ** หมายถึง รายการวิดิทัศน์ที่ผู้วิจัยผลิตขึ้นในรูปแบบการสาธิตโดยบันทึกภาพและตัดต่อด้วยระบบ U-Matic และทำสำเนาลงไว้ในเทปวิดิทัศน์ระบบ VHS เพื่อนำไปใช้ประกอบการฝึกทักษะปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องมารยาทไทย ตามรูปแบบของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

2. **การฝึกทักษะปฏิบัติด้วยตนเอง** หมายถึง การใช้รายการวิดิทัศน์ที่ผู้วิจัยผลิตขึ้น เป็นแบบอย่างในการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางด้านมารยาทไทยที่ถูกต้อง เหมาะสมเป็นลำดับขั้นตอน โดยสามารถฝึกปฏิบัติด้วยตนเองได้

3. **ประสิทธิภาพของรายการวิดิทัศน์ฝึกทักษะปฏิบัติ** หมายถึง ผลที่ได้จากการปฏิบัติโดยใช้รายการวิดิทัศน์ ซึ่งวัดได้จากแบบประเมินผลการทดสอบภาคปฏิบัติ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งต้องไม่ต่ำกว่าเกณฑ์ 85 / 85 ที่กำหนด ดังนี้

- 85 ตัวแรก หมายถึง ร้อยละของผลการทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียน โดยเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 85 ขึ้นไป
- 85 ตัวหลัง หมายถึง ร้อยละของคะแนนทดสอบภาคปฏิบัติของผู้เรียนทั้งหมด หลังการเรียนจากรายการวิดิทัศน์ โดยการประเมินของผู้เชี่ยวชาญเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 85 ขึ้นไป

4. **ผลการปฏิบัติ** หมายถึง ผลของการปฏิบัติเกี่ยวกับมารยาทไทย ตามแบบของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ซึ่งวัดได้จากแบบประเมินผลการปฏิบัติ (แบบสังเกต) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยใช้ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญด้าน มารยาทไทย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษางานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแยกศึกษาเป็นหัวข้อเรียงตามลำดับ ดังนี้

- / 1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการหาประสิทธิภาพ
- / 3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรายการวิธีทัศน์
4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมารยาทไทยและจริยธรรม
5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
6. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนทักษะและการวัดด้านปฏิบัติ
- / 7. สรุปเอกสารและงานวิจัยที่นำเข้าสู่ปัญหาการศึกษาค้นคว้า

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา

หลักการของการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา

การวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา (R&D) ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Educational Research and Development เป็นการพัฒนาการศึกษาโดยพื้นฐานการวิจัย (Research - Based Education Development) เป็นกลยุทธ์หรือวิธีการสำคัญอย่างหนึ่งที่นิยมใช้ในการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง หรือพัฒนาการศึกษา โดยเน้นหลักเหตุผลและตรรกวิทยา เป้าหมายหลักคือ ใช้เป็นกระบวนการในการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของผลผลิตทางการศึกษา (Educational Product) ซึ่งหมายถึงวัสดุ ครุภัณฑ์ทางการศึกษา เช่น หนังสือแบบเรียน, फिल्मสไลด์, เทปเสียง, เทปวีดิทัศน์, คอมพิวเตอร์และโปรแกรมคอมพิวเตอร์, ฯลฯ (Borg and Gall. 1979 : 771 – 798)

สมาน ซาเดียนนท์ (2529 : 19) ได้กล่าวถึงการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษาว่าเป็นกระบวนการหรือขั้นตอนของการพัฒนาผลผลิตต่างๆ เช่น หลักสูตร วัสดุ อุปกรณ์ เทคนิควิธีการเรียนการสอน ฯลฯ และมักจะเรียกขั้นตอนหรือกระบวนการนี้ว่า R&D Cycle หรือ วงจร R&D ซึ่งประกอบด้วยการศึกษาข้อค้นพบต่างๆ จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นลักษณะของการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Review Related Literature) นั่นเอง ขึ้นต่อไปจึงพัฒนาสิ่งซึ่งต้องการจะพัฒนา ทดลองใช้ (Tryout) หรือทดสอบภาคสนาม (Field Testing) กับกลุ่มนักเรียนหรือประชากรที่เราต้องการใช้ จากนั้นจึงปรับปรุงเพื่อจัดซื้ออุปกรณ์ต่างๆ ที่ค้นพบจากการทดลองใช้

การทำตามวัฏจักรนี้ บางครั้งจะทำซ้ำหลายๆ ครั้ง จนกระทั่งแน่ใจว่าบรรลุจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ และได้ผลผลิตตรงตามที่ต้องการ แล้วจึงนำไปใช้จริง

การวิจัยและพัฒนาทางการศึกษามีความแตกต่างจากการวิจัยทางการศึกษาใน 2 ประการ (บุญสืบ พันธุ์ดี. 2537 : 9-11) คือ

1. เป้าประสงค์ (Goal) การวิจัยและพัฒนาทางการศึกษามุ่งพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของผลผลิตทางการศึกษา ส่วนการวิจัยทางการศึกษา มุ่งค้นคว้าหาความรู้ใหม่โดยการวิจัยพื้นฐาน หรือมุ่งหาคำตอบเกี่ยวกับการปฏิบัติงานโดยการวิจัยประยุกต์ แม้ว่าการวิจัยประยุกต์ทางการศึกษาหลายโครงการก็มีการพัฒนาผลผลิตทางการศึกษา เช่น การวิจัยเปรียบเทียบประสิทธิผลของวิธีสอนหรืออุปกรณ์การสอน ผู้วิจัยอาจพัฒนาสื่อหรือผลผลิตทางการศึกษาสำหรับการสอนแต่ละแบบ แต่ละผลผลิตเหล่านั้น เพื่อใช้สำหรับการทดสอบสมมติฐานของการวิจัยแต่ละครั้งเท่านั้น ไม่ได้พัฒนาไปสู่การใช้สำหรับสถาบันการศึกษาทั่วไป

2. การนำไปใช้ การวิจัยการศึกษามีช่องว่างระหว่างผลการวิจัยกับการนำไปใช้จริงอย่างกว้างขวาง กล่าวคือ ผลการวิจัยทางการศึกษาจำนวนมากอยู่ในตู้ ไม่ได้รับการพิจารณานำไปใช้ นักการศึกษาและนักวิจัยจึงหาทางลดช่องว่างดังกล่าวโดยวิธีที่เรียกว่า “ การวิจัยและพัฒนา ”

การพัฒนาคุณภาพทางการศึกษามีความจำเป็นที่จะต้องมีการวิเคราะห์ผลการผลิต และการนำไปใช้ ซึ่งอำนาจ ช่างเรียน (2532 : 24 – 28) ได้กล่าวถึงการวิจัยและพัฒนาการศึกษาไว้ว่า การวิจัยการศึกษามุ่งค้นคว้าหาความรู้โดยการวิจัยพื้นฐาน หรือมุ่งหาคำตอบเกี่ยวกับการปฏิบัติงานโดยการวิจัยประยุกต์ และตรวจสอบคุณภาพผลผลิตทางการศึกษา แม้ว่าการพัฒนาผลผลิตทางการศึกษา เช่น การวิจัยเปรียบเทียบประสิทธิผลของวิธีการสอนหรืออุปกรณ์การสอน ผู้วิจัยอาจจะพัฒนาสื่อหรือผลผลิตทางการศึกษา สำหรับการสอนในแต่ละระบบ แต่ผลผลิตเหล่านั้นได้ใช้สำหรับการทดสอบสมมติฐานของการวิจัยแต่ละครั้งเท่านั้น ไม่ได้พัฒนาไปสู่การใช้สำหรับโรงเรียนทั่วไป ในเรื่องการนำไปใช้ การวิจัยการศึกษามีช่องว่างระหว่างผลการวิจัยกับการนำไปใช้อย่างกว้างขวาง คือ ผลของการวิจัยการศึกษาจำนวนมาก อยู่ในตู้ไม่ได้รับการพิจารณานำไปใช้

อย่างไรก็ตามการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษามีใช้สิ่งที่ทดแทนการวิจัยทางการศึกษา แต่เป็นเทคนิควิธีที่จะเพิ่มศักยภาพของการวิจัยการศึกษาให้มีผลต่อการจัดการทางการศึกษา คือ เป็นตัวเชื่อมเพื่อแปลงไปสู่ผลผลิตทางการศึกษาที่ใช้ประโยชน์ได้จริงในสถาบันการศึกษาทั่วไป ดังนั้นการใช้กลยุทธ์การวิจัยและพัฒนาทางการศึกษาเพื่อปรับปรุง เปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาการศึกษา จึงเป็นการใช้ผลการวิจัยทางการศึกษา ทั้งการวิจัยพื้นฐานหรือการวิจัยประยุกต์ให้เป็นประโยชน์มากยิ่งขึ้น (วิชาญ ใจเถิง. 2543 : 11)

ขั้นตอนของการวิจัยและพัฒนา

บอร์ก และ กอลล์ (Borg. 1981 : 221 – 229 ; Borg and Gall. 1989 : 784 – 785) ได้สรุปขั้นตอนสำคัญของการวิจัยและพัฒนาไว้ 10 ขั้นตอน คือ

1. กำหนดผลผลิตทางการศึกษาที่จะทำการพัฒนา (Product Selection) ขั้นนี้ต้องกำหนดให้ชัดเจนว่า ผลผลิตทางการศึกษาที่จะวิจัยและพัฒนาคืออะไร โดยต้องกำหนดว่า

- 1.1 ตรงกับความต้องการหรือไม่
- 1.2 ความก้าวหน้าทางวิชาการมีพอเพียงในการที่จะพัฒนาผลผลิตที่กำหนดหรือไม่
- 1.3 บุคลากรที่มีอยู่มีทักษะความรู้ และประสบการณ์ที่จำเป็นต่อการวิจัยและพัฒนานั้นหรือไม่

1.4 ผลผลิตนั้นจะพัฒนาขึ้นในเวลาอันสมควรได้หรือไม่

2. รวบรวมข้อมูลและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Research and Information Collecting) ขั้นนี้เป็นการศึกษาทฤษฎีและงานวิจัย และการสังเกตภาคสนาม ซึ่งเกี่ยวข้องกับการใช้ผลผลิตทางการศึกษาที่กำหนด ถ้ามีความจำเป็นผู้ทำการวิจัยและพัฒนาอาจต้องทำการศึกษาวิจัยขนาดเล็กเพื่อหาคำตอบซึ่งงานวิจัยและทฤษฎีที่มีอยู่ไม่สามารถตอบได้ ก่อนที่จะทำการพัฒนาต่อไป

3. วางแผนการวิจัยและพัฒนา (Planning) ขั้นนี้ประกอบไปด้วย

- 3.1 กำหนดวัตถุประสงค์ของการใช้ผลผลิต
- 3.2 ประมาณค่าใช้จ่าย กำลังคน และระยะเวลาที่ต้องใช้เพื่อศึกษาหาความเป็นไปได้
- 3.3 พิจารณาผลสืบเนื่องจากการผลิต

4. พัฒนารูปแบบขั้นต้นของผลผลิต (Develop Preliminary Form of Product) ขั้นนี้เป็นการออกแบบและจัดทำผลผลิตการศึกษาตามที่วางแผนไว้ เช่น ถ้าเป็นโครงการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรรอบรมระยะสั้น ก็จะต้องออกแบบหลักสูตร เตรียมวัสดุหลักสูตร คู่มือผู้ฝึกอบรม เอกสารในการฝึกอบรมและเครื่องมือประเมินผล

5. ทดลองหรือทดสอบผลผลิตครั้งที่ 1 (Preliminary Field Testing) ขั้นนี้เป็นการนำผลผลิตที่ออกแบบและจัดเตรียมไว้ในขั้นที่ 4 ไปทดลองใช้ เพื่อทดสอบคุณภาพขั้นต้นของผลผลิตในโรงเรียน จำนวน 1 – 3 โรงเรียน ใช้กลุ่มตัวอย่างขนาดเล็ก ประเมินผลโดยการใช้แบบสอบถาม การสังเกตและการสัมภาษณ์ แล้วรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์

6. ปรับปรุงผลผลิตครั้งที่ 1 (Main Product Revision) ขั้นนี้เป็นการนำข้อมูลและผลการทดลองใช้จากขั้นที่ 5 มาพิจารณาปรับปรุง

7. ทดลองหรือทดสอบผลผลิตครั้งที่ 2 (Main Field Testing) ขั้นนี้เป็นการนำผลผลิตที่ปรับปรุงไปทดลอง เพื่อทดสอบคุณภาพผลผลิตตามวัตถุประสงค์ ในโรงเรียนจำนวน 5 – 15 โรงเรียน

ประเมินผลเชิงปริมาณในลักษณะ Pre-test กับ Post-test นำผลไปเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ของการใช้ผลผลิต อาจมีกลุ่มควบคุม / กลุ่มทดลอง ถ้าจำเป็น

8. ปรับปรุงผลผลิตครั้งที่ 2 (Operational Product Revision) เป็นขั้นการนำข้อมูลและผลการทดลองจากขั้นที่ 7 มาพิจารณาปรับปรุง

9. ทดลองหรือทดสอบผลผลิตครั้งที่ 3 (Operational Field Testing) ขั้นนี้เป็นการนำผลผลิตที่ปรับปรุงไปทดลอง เพื่อทดสอบคุณภาพการใช้งานของผลผลิตโดยผู้ใช้งานตามลำพังในโรงเรียน จำนวน 10 – 30 โรงเรียน ประเมินผลโดยการใช้แบบสอบถาม การสังเกตและการสัมภาษณ์ แล้วรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์

10. ปรับปรุงผลผลิตครั้งที่ 3 (Final Product Revision) เป็นการนำข้อมูลจากขั้นที่ 9 มาพิจารณาปรับปรุง เพื่อผลิตและเผยแพร่ต่อไป

เมื่อดำเนินการเรียบร้อยแล้วก็จะนำเสนอรายงานเกี่ยวกับผลการวิจัยและพัฒนาผลผลิต ในที่ประชุมสัมมนาทางวิชาการหรือวิชาชีพ ส่งไปตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารทางวิชาการและติดต่อกับหน่วยงานทางการศึกษา เพื่อจัดทำผลผลิตทางการศึกษาเผยแพร่ไปใช้ในโรงเรียนต่างๆ หรือติดต่อบริษัทเพื่อผลิตจำหน่ายต่อไป

โดยสรุปแล้ว การวิจัยและพัฒนาทางการศึกษาเป็นรูปแบบการวิจัย ที่จะทำให้การวิจัยการศึกษาทั้งการวิจัยพื้นฐาน และการวิจัยประยุกต์ สามารถนำไปใช้ปรับปรุงหรือพัฒนา และนำไปใช้ในวงการศึกษาอย่างจริงจัง การวิจัยและพัฒนาทางการศึกษาจะช่วยให้ระบบการศึกษาของประเทศมีความก้าวหน้า มีพัฒนาการที่สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป หน่วยงานราชการและมหาวิทยาลัยหลายแห่ง ได้ให้ความสำคัญและสนับสนุนการวิจัยการศึกษามาเป็นระยะเวลายาวนาน แต่การวิจัยการศึกษาที่เพิ่มขึ้นมา ไม่ได้มุ่งหวังที่จะขยายผลการใช้งานอย่างกว้างขวางและจริงจังมากนัก ในขณะที่การวิจัยและพัฒนาทางการศึกษามุ่งค้นคว้าหาความรู้ใหม่เพื่อที่จะนำไปใช้ในการจัดการศึกษา การวิจัยและพัฒนาทางการศึกษามีใช้สิ่งที่ทดแทนการวิจัยทางการศึกษา แต่เป็นเทคนิควิธีที่จะเพิ่มศักยภาพของการวิจัยการศึกษาให้มีผลต่อการจัดการทางการศึกษา ดังนั้นการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษาจึงเป็นรูปแบบการวิจัย ที่ช่วยลดช่องว่างของปัญหาผลผลิตทางการศึกษาที่เกิดขึ้น เป็นตัวเชื่อมเพื่อแปลงไปสู่ผลผลิตทางการศึกษา ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในสถานบันการศึกษาทั่วไป

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการหาประสิทธิภาพ

ความสำคัญของการหาประสิทธิภาพ

การหาประสิทธิภาพของสื่อการสอน เป็นกระบวนการตรวจสอบ และพิจารณาคุณค่าของสื่ออย่างมีระบบ ก่อนที่จะนำสื่อไปใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพต่อไป ในการหาประสิทธิภาพสื่อการสอน มีผู้ให้ความหมายและความสำคัญไว้หลายประการ ดังนี้

บุญชม ศรีสะอาด (2538 : 23) กล่าวถึงการหาประสิทธิภาพสื่อการสอนว่าเป็นการประเมินผลสื่อการสอน ว่าสื่อการสอนมีคุณภาพและมีคุณค่าหรือไม่ ในระดับใด สื่อที่แตกต่างกันอาจช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้ต่างกัน และสื่อชนิดเดียวกันถ้าจัดทำแตกต่างกัน ก็อาจมีประสิทธิภาพในการช่วยให้เกิดการเรียนรู้ในจุดประสงค์ และเนื้อหาสาระอย่างเดียวกันได้ไม่เท่ากัน จุดประสงค์ของการใช้สื่อการสอนก็เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องพัฒนาและเลือกสื่อที่เหมาะสมที่สุดตามสถานการณ์นั้น เพื่อทราบว่า สื่อการสอนมีคุณภาพ และมีคุณค่าหรือไม่ ระดับใด

อิทธิพร ศรียมก (2525 : 211) กล่าวถึงการประเมินผลสื่อการสอนว่า หมายถึง การตรวจสอบคุณภาพของสื่อการสอนนั้นๆ ว่ามีคุณภาพดีเพียงใด ช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ ถ้าไม่เป็นเพราะเหตุใด ข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลสื่อการเรียนการสอน จะสามารถนำมาปรับปรุงสื่อการสอนให้มีคุณภาพต่อไป นอกจากนี้ อิทธิพร ยังกล่าวถึงความสำคัญของการหาประสิทธิภาพสื่อว่า สื่อที่จัดทำขึ้นนั้นมีความมั่นใจว่ามีคุณภาพหรือไม่ มีความมั่นใจว่าสื่อชิ้นนั้นสามารถทำให้การเรียนการสอน บรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างแท้จริงหรือไม่ และถ้าจะผลิตสื่อออกมาเป็นจำนวนมาก การทดสอบหาประสิทธิภาพจะเป็นหลักประกันว่าผลิตออกมาแล้วใช้ได้ มิฉะนั้นจะเสียเงิน เสียเวลาเปล่า เพราะผลิตออกมาแล้วใช้ประโยชน์อะไรไม่ได้ (อิทธิพร ศรียมก. 2525 : 246)

ไชยยศ เรืองสุวรรณ (2533 : 127) กล่าวถึงการประเมินสื่อการเรียนการสอนว่า เป็นการพิจารณาหาประสิทธิภาพและคุณภาพของสื่อการเรียนการสอน ดังนั้น การประเมินสื่อจึงเริ่มด้วยการกำหนดปัญหา หรือคำถามเช่นเดียวกับการวิจัย ด้วยเหตุนี้การประเมินสื่อจึงเป็นการวิจัยอีกแบบหนึ่งที่เรียกว่า การวิจัยประเมิน (Evaluation Research)

สรุปได้ว่า การหาประสิทธิภาพสื่อการสอน เป็นขั้นตอนที่สำคัญของการผลิตสื่อการสอน ทำให้เราทราบว่าสื่อการสอนนั้นมีคุณภาพและประสิทธิภาพเพียงใด สามารถช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนมากน้อยเพียงใด ทั้งนี้เพื่อที่จะนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงและพัฒนาสื่อการสอนให้มีประสิทธิภาพต่อไป

ขั้นตอนการหาประสิทธิภาพ

การทดสอบประสิทธิภาพเป็นกระบวนการสำคัญที่จะทำให้ทราบว่า เมื่อใช้สื่อกับนักเรียนแล้วจะเกิดประสิทธิผลในการเรียนการสอนมากน้อยเพียงใด

ฉลองชัย สุรวัฒนบุรณ (2528 : 214 – 215) กล่าวถึงขั้นตอนการทดสอบหาประสิทธิภาพของสื่อว่า จะต้องนำไปทดลองใช้ (Try out) เพื่อปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปทดลองสอนจริง เพื่อนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไข เสร็จแล้วจึงดำเนินการผลิตเป็นจำนวนมาก หรือใช้สอนในชั้นเรียนตามปกติได้ การทดลองมีขั้นตอนดังนี้

1. ทดลองกับผู้เรียนแบบเดี่ยว โดยทดลองใช้กับผู้เรียน ซึ่งมีระดับความรู้ ความสามารถ อ่อน ปานกลาง และเก่ง ระดับละ 1 คน คำนวณหาประสิทธิภาพของสื่อแล้วปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น
2. ทดลองกับผู้เรียนเป็นกลุ่ม ตั้งแต่ 6 – 10 คน ทั้งผู้เรียนที่เก่งและอ่อน คำนวณหาประสิทธิภาพของสื่อแล้วปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น
3. ทดลองภาคสนาม เป็นการทดลองกับเด็กนักเรียนทั้งชั้น 40 – 100 คน คำนวณหาประสิทธิภาพของสื่อแล้วปรับปรุงแก้ไข ผลลัพธ์ที่ได้ควรจะใกล้เคียงกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ต่ำกว่าเกณฑ์ได้ไม่เกิน 2.5 %

สมพร จารุณฎ (2535 : 34 – 35) ได้กล่าวถึงการประเมินผลสื่อการสอนเพื่อปรับปรุงไว้ 3 ลักษณะ คือ

1. การประเมินผลแบบตัวต่อตัว การประเมินผลแบบตัวต่อตัวนี้ เกิดขึ้นจากนักพัฒนาการเรียนการสอน โดยทำการประเมินสื่อการสอนกับผู้เรียนคนหนึ่งซึ่งเป็นตัวแทนที่ดีของกลุ่ม ผู้ประเมินจะต้องจับปฏิกิริยาของผู้เรียนเพื่อค้นหาข้อบกพร่อง ข้อผิดพลาด หรือการตกหล่นเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่อาจปรากฏอยู่ในสื่อการเรียนการสอน ตลอดจนลักษณะของการสังเกตและความเข้าใจผิดต่อสื่อ ว่ามีบ้างหรือไม่ และจะมีการทดสอบพฤติกรรมของผู้เรียนด้วย ผู้ประเมินจะต้องตีความของข้อมูลที่ได้ทั้งหมดด้วยความระมัดระวังพร้อมไปกับการพิจารณาให้สอดคล้องสัมพันธ์ กับกระบวนการวิธีที่ใช้ด้วย
2. การประเมินผลในกลุ่มย่อย เป็นการประเมินที่ทำกับผู้เรียนจำนวน 10 – 20 คน ควรใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง หรือเลือกแต่ละบุคคลที่เป็นตัวแทนของผู้เรียนจริงๆ ในการดำเนินการสอนใช้สภาพแวดล้อมที่ใกล้เคียงมากที่สุด ผู้ออกแบบจะสังเกตการเรียนการสอน ผลของการประเมินในกลุ่มย่อยจะเป็นแหล่งข้อมูลสำหรับกระบวนการแก้ไขปรับปรุง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ช่วยให้มีการตรวจสอบและเปลี่ยนแปลงสื่อการเรียนการสอนทั้งชุด เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่า จะสามารถนำไปใช้ให้บรรลุจุดประสงค์ของการเรียนรู้ได้ดีที่สุดเพราะผู้ออกแบบสามารถปรับปรุงแก้ไขหรือเปลี่ยน

แปลงส่วนที่ล้มเหลว เช่น ปรับปรุงส่วนที่พบว่าน่าเบื่อให้น่าสนใจขึ้น ปรับปรุงหรือเพิ่มเติมข้อทดสอบที่ใช้ในการประเมินผลการเรียนรู้ให้ชัดเจน กระชับ และถูกต้องตามเนื้อหา เป็นต้น

3. ประเมินผลกับผู้เรียนที่เป็นผู้แทนจริงประมาณ 30 คน ผู้ประเมินจะต้องสร้างสภาพการณ์ของการเรียนการสอนที่เป็นแบบฉบับของสถานการณ์จริง ซึ่งจะนำสื่อการเรียนการสอนทั้งหมดไปใช้อย่างต่อเนื่อง มีการใช้สื่อการสอนตามที่วางแผนไว้ ผลการประเมินจะเป็นเครื่องชี้ประสิทธิผลของการเรียนรู้ การยอมรับได้และความน่าสนใจ ดังนั้นข้อมูลจากการประเมินตามสภาพการใช้จริง จึงเป็นพื้นฐานสำหรับการปรับปรุงแก้ไขผลผลิตเพื่อใช้ในการเรียนการสอน ถึงแม้ว่าการออกแบบอาจจะดำเนินตามขั้นตอนวิธีการที่ดีความมาจากการทฤษฎีของการเรียนการสอนอย่างใกล้ชิด แต่ข้อมูลจากการประเมินผลก็มีแนวโน้มว่าจะช่วยให้เกิดการปรับปรุงแก้ไขสื่อการเรียนการสอนทั้งหมดให้สามารถนำไปใช้ให้บรรลุเป้าหมายของการเรียนรู้ได้มากที่สุด

เมเยอร์ (Mayer. 1984 : 305 – 344) ได้อธิบายขั้นตอนสำคัญของการวิจัยและพัฒนาชุดฝึกไว้ 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. การพิจารณาจากกลุ่มเพื่อน (Judgement by Peers) โดยให้ศึกษาชุดฝึกทีละชุด หลังการศึกษาคู่มือพัฒนาชุดฝึกจะสอบถามความคิดเห็นทั่วไปเกี่ยวกับชุดฝึก จากนั้นจึงร่วมกันพิจารณาหาข้อบกพร่องเป็นรายหน้า และหลังจากนั้นให้ผู้ศึกษาชุดฝึกตอบแบบสอบถาม แบบประมาณค่า และแบบปลายเปิด เพื่อนำไปวิเคราะห์หาข้อบกพร่องต่อไป

2. ทดลองกับกลุ่มเล็ก (Trial with Small Group) จากอาสาสมัคร 3 – 5 คน มีการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน มีการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนในระหว่างเรียน หลังศึกษาเสร็จผู้ศึกษาชุดฝึกจะร่วมกันอภิปรายชี้แจงถึงข้อบกพร่องของชุดฝึก เพื่อปรับปรุงแก้ไขต่อไป

3. ทดลองกับชั้นเรียนที่เป็นตัวแทน (Trial with Representation Class or Classes) ดำเนินการคล้ายขั้นตอนที่ 2 คือ ให้มีการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน เนื่องจากการทดลองใช้สื่อในขั้นตอนนี้ ใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวนมาก ไม่สะดวกในการสัมภาษณ์หรืออภิปรายแบบเดิม ข้อมูลที่ได้จากการทดลองก่อนเรียนและหลังเรียน และจากแบบสอบถาม จะได้รับการวิเคราะห์เพื่อหาข้อบกพร่องของสื่อที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขต่อไป

เอสพิชและวิลเลียมส์ (Espich and Williams. 1967 : 75 – 79) ได้อธิบายถึงการทดลองใช้และปรับปรุงแก้ไขสื่อการสอน และบทเรียนสำเร็จรูปไว้ 3 ขั้นตอนดังนี้

1. การทดสอบทีละคน (One to One Testing) จากกลุ่มตัวอย่างที่มีผลการเรียนระดับต่ำกว่าปานกลางเล็กน้อย จำนวน 2 – 3 คน เพื่อให้ศึกษาสื่อที่พัฒนาขึ้น และหลังจากการศึกษาคู่มือพัฒนาจะสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อบกพร่องของสื่อจากกลุ่มตัวอย่างนั้น

2. การทดลองกับกลุ่มเล็ก (Small Group Testing) ใช้กลุ่มตัวอย่าง 5 – 8 คน ดำเนินการคล้ายขั้นตอนที่ 1 แต่ให้กลุ่มตัวอย่างได้รับการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนด้วย เพื่อนำผลไปวิเคราะห์ทดสอบประสิทธิภาพของสื่อ โดยอาศัยเกณฑ์มาตรฐาน 90 / 90 โดย 90 ตัวแรก หมายถึง คะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 90 ขึ้นไป ส่วน 90 ตัวหลัง หมายถึง ผู้เรียนร้อยละ 90 ของผู้เรียนทั้งหมดสามารถทำข้อสอบข้อหนึ่งๆได้ถูกต้อง หากผลการวิเคราะห์เป็นไปตามเกณฑ์ดังกล่าว ก็ปรับปรุงแก้ไขเฉพาะส่วนที่บกพร่อง เพื่อนำไปทดลองใช้ในตอนที่ 3 ต่อไป

3. การทดสอบภาคสนาม (Field Testing) กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชากรเป้าหมายจริง โดยผู้พัฒนาสื่อจะไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับการทดลองด้วย แต่จะอาศัยครูผู้สอนดำเนินการแทน โดยใช้วิธีดำเนินการเช่นเดียวกับตอนที่ 2

เกณฑ์การหาประสิทธิภาพ

การกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพเป็นการคาดหมายว่าผู้เรียนจะบรรลุจุดประสงค์หรือเปลี่ยนพฤติกรรม เป็นที่พึงพอใจของผู้ประเมิน โดยกำหนดให้เป็นเปอร์เซ็นต์ผลเฉลี่ยของคะแนนการทำงานและการประกอบกิจกรรมของผู้เรียนทั้งหมด นั่นคือ E_1/E_2 หรือประสิทธิภาพของกระบวนการ/ประสิทธิภาพของผลลัพธ์

ประสิทธิภาพของกระบวนการ คือการประเมินพฤติกรรมต่อเนื่อง (Tramitional Behavior) ของผู้เรียน ได้แก่ การประเมินกิจกรรมกลุ่ม งานที่มอบหมาย และกิจกรรมอื่นๆ ที่ผู้สอนกำหนดไว้

ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ คือการประเมินพฤติกรรมขั้นสุดท้าย (Terminal Behavior) โดยพิจารณาจาก การสอบหลังเรียนและการสอบไล่ (อุษาวรรณ ปาสียะ. 2543 : 13 – 14)

เสาวณีย์ ลิกขาบัณจิต (2528 : 294 – 295) เสนอแนวทางในการหาประสิทธิภาพชุดการสอน โดยถือหลักแบบสมรรถฐาน คือ ถือเกณฑ์ 90/90 โดยใช้สูตรคำนวณหาประสิทธิภาพ ดังนี้

$$E_1 = \frac{\left(\frac{\sum X}{N} \right)}{A} \times 100$$

$$E_2 = \frac{\left(\frac{\sum F}{N} \right)}{B} \times 100$$

โดยที่ E_1 หมายถึง	ประสิทธิภาพของกระบวนการที่จัดไว้ในชุดการสอน คือ เป็นร้อยละจากการทำแบบฝึกหัดและ/หรือประกอบกิจกรรมการเรียนรู้
E_2 หมายถึง	ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ พฤติกรรมที่เปลี่ยนในตัวผู้เรียนเป็นร้อยละจากการทำแบบทดสอบหลังเรียนและ/หรือประกอบกิจกรรมหลังเรียน
$\sum X$ หมายถึง	คะแนนรวมของผู้เรียนจากการทำแบบฝึกหัดและ/หรือการประกอบกิจกรรมการเรียนรู้
$\sum F$ หมายถึง	คะแนนรวมของผู้เรียนจากการทดสอบหลังเรียนและ/หรือการประกอบกิจกรรมหลังเรียน
N หมายถึง	จำนวนผู้เรียน
A หมายถึง	คะแนนเต็มของแบบฝึกหัดและ/หรือกิจกรรมการเรียนรู้
B หมายถึง	คะแนนเต็มของแบบทดสอบหลังเรียนและ/หรือกิจกรรมหลังเรียน

หากผู้เรียนได้คะแนนไม่ถึงเกณฑ์ที่ตั้งไว้ จะต้องแก้ไขปรับปรุงชุดการสอนนั้นแล้วนำไปหาประสิทธิภาพใหม่อีกครั้ง ถ้ายังได้ผลต่ำกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ก็ต้องปรับปรุงแก้ไขอีกจนกว่าจะได้ผลตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

นอกจากนี้ อรรถพร พรสีมา (2530 : 129 – 130) เสนอแนวทางการกำหนดเกณฑ์ความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์รวม และผลสัมฤทธิ์เฉพาะจุดมุ่งหมาย เป็นการประเมินผลพฤติกรรมขั้นสุดท้าย โดยพิจารณาจากคะแนนสอบหลังเรียน เกณฑ์ที่ใช้คือ E_1/E_2 อาจเท่ากับ 80/80 หรือ 90/90 หรืออื่นๆ อีกรักก็ได้ แต่ถ้ากำหนดเกณฑ์ไว้ต่ำเกินไป อาจทำให้ผู้ใช้บทเรียนไม่เชื่อคุณภาพของบทเรียน การหาค่า E_1 และ E_2 อาจใช้วิธีการคำนวณหาค่าร้อยละโดยใช้สูตรต่อไปนี้

$$E_1 = \frac{\overline{X}}{A} \times 100$$

$$E_2 = \frac{\overline{F}}{P} \times 100$$

โดยที่	E_1	หมายถึง	ค่าประสิทธิภาพของผลสัมฤทธิ์รวม โดยคิดเป็นร้อยละ
	E_2	หมายถึง	ค่าประสิทธิภาพของผลสัมฤทธิ์เฉพาะจุดมุ่งหมาย โดยคิดเป็นร้อยละ
	$\overline{X}$	หมายถึง	คะแนนสอบหลังเรียน โดยเฉลี่ย ของผู้เรียนทั้งหมด
	$\overline{F}$	หมายถึง	คะแนนสอบหลังเรียน โดยเฉลี่ย ของผู้เรียนทั้งหมดในแต่ละจุดมุ่งหมาย
	A	หมายถึง	คะแนนเต็มของการสอบหลังเรียน
	P	หมายถึง	คะแนนเต็มของการสอบหลังเรียนในแต่ละจุดมุ่งหมาย

นอกจากนี้ ยังสามารถทดสอบประสิทธิภาพ โดยอาศัยเกณฑ์พัฒนาของผู้เรียน กล่าวคือ การทดสอบความก้าวหน้าของผู้เรียน ที่เกิดจากการศึกษาบทเรียนหรือชุดการสอน โดยพิจารณาจากความแตกต่างระหว่างคะแนนสอบก่อนเรียนและคะแนนสอบหลังเรียน และพิจารณาว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าเพียงใด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ความแตกต่างระหว่างคะแนนทั้งสองชุดนั้นมีนัยสำคัญที่ระดับใด ระดับนัยสำคัญที่จัดว่าใช้ได้ต้องไม่ต่ำกว่า .05 โดยใช้สูตรดังต่อไปนี้

$$t = \frac{\Sigma D}{\sqrt{\frac{N \Sigma D^2 - (\Sigma D)^2}{N(N-1)}}$$

- โดยที่ ΣD หมายถึง ผลรวมของความแตกต่างระหว่างคะแนนสอบก่อนเรียน และ
หลังเรียนของผู้เรียนแต่ละคน
- N หมายถึง จำนวนผู้เรียน
- ΣD^2 หมายถึง ผลรวมของกำลังสองของความแตกต่างระหว่างคะแนนสอบก่อนเรียน
และหลังเรียนของผู้เรียนแต่ละคน
- df หมายถึง $N - 1$

นำค่าที่ได้จากการคำนวณไปตรวจสอบในตารางการทดสอบ (t-test) ถ้าค่าที่ได้จากการคำนวณมากกว่าที่ได้จากตาราง(ไม่คิดเครื่องหมายติดลบ)ย่อมแสดงว่าการสอนหรือสื่อนั้นมีคุณภาพ และช่วยให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้จริง (อรพรรณ พรสีมา. 2530 : 129-130)

สรุปได้ว่าการหาประสิทธิภาพของสื่อการสอน ต้องมีเกณฑ์ในการประเมินประสิทธิภาพ ซึ่งมีแนวคิดในการประเมินหลายแนวทาง ส่วนการที่จะตัดสินใจ เลือกแนวคิดใดในการกำหนด เกณฑ์การหาประสิทธิภาพนั้นขึ้นอยู่กับความเหมาะสม ความสอดคล้องและกระบวนการใช้สื่อ แต่ละประเภทที่สร้างขึ้นมา

การยอมรับประสิทธิภาพ

อิทธิพร ศรียมก (2525 : 252) กล่าวว่า ชุดการสอนที่ผ่านกระบวนการทดสอบประสิทธิภาพตามขั้นตอนนั้น ตั้งแต่การทดสอบแบบเดี่ยว (1 : 1) แบบกลุ่มย่อย (1 : 10) และแบบกลุ่มใหญ่ (1:100) แล้วจะนำผลของคะแนนมาเทียบค่าระหว่างผลของประสิทธิภาพกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ เพื่อดูว่าจะยอมรับประสิทธิภาพหรือไม่ การยอมรับประสิทธิภาพให้ถือค่าแปรปรวน 2.5 - 5% นั่นคือ ประสิทธิภาพของชุดการสอนไม่ควรต่ำกว่าเกณฑ์เกิน 5 % แต่โดยปกติจะกำหนดไว้ 2.5 % ตัวอย่างเช่น เราตั้งเกณฑ์ประสิทธิภาพไว้ 90/90 เมื่อทดลองแบบกลุ่มใหญ่แล้ว ปรากฏว่าชุดการสอนนั้นมี ประสิทธิภาพ 87.5/87.5 กล่าวคือ ต่ำกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ แต่เราก็ตอบรับได้ว่าชุดการสอนที่เราสร้างขึ้นนั้นมีประสิทธิภาพที่ยอมรับได้

ฉลองชัย สุรวัฒนบุรณ. (2528 : 215) ได้เสนอเกณฑ์ประสิทธิภาพของชุดการสอนที่ผลิตได้นั้นกำหนดได้ 3 ระดับคือ

1. สูงกว่าเกณฑ์ เมื่อประสิทธิภาพของชุดการสอน สูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ มีค่าเกิน 2.5 % ขึ้นไป
2. เท่าเกณฑ์ เป็นประสิทธิภาพของชุดการสอนเท่ากับ หรือสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ไม่เกิน 2.5 %
3. ต่ำกว่าเกณฑ์ เมื่อประสิทธิภาพของชุดการสอน ต่ำกว่าเกณฑ์ แต่ไม่ต่ำกว่า 2.5 % ถือว่า ยังมีประสิทธิภาพที่ยอมรับได้

จากที่กล่าวถึงการหาประสิทธิภาพของสื่อการสอน พอสรุปได้ว่า การหาประสิทธิภาพของสื่อการสอนเป็นการตรวจสอบหรือทดสอบคุณภาพของชุดการสอนที่สร้างขึ้น โดยมีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานขึ้นมาสำหรับทดสอบ ซึ่งสามารถทราบได้ว่าสื่อการสื่อนั้นเป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่สร้างขึ้นหรือไม่ และผลที่เกิดจากการใช้สื่อการสื่อนั้นมีคุณภาพต่อผู้เรียนมากน้อยเพียงใด ซึ่งเกณฑ์การประเมินจะมีอยู่หลายแนวทาง การที่จะตัดสินใจใช้เกณฑ์การหาประสิทธิภาพแนวทางใดนั้น ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของสื่อการสอนแต่ละประเภทที่สร้างขึ้น

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรายการวิดิทัศน์

ความหมายของรายการวิดิทัศน์

คำว่า วิดิทัศน์ มาจากภาษาอังกฤษว่า "Video" อ่านว่า "วี-ดี-โอ" ภาษาละตินแปลว่า "ฉันเห็น" เป็นคำคุณศัพท์ แปลว่า "แห่งวิทยุโทรทัศน์" หากจะดูความหมายตามศัพท์นามานุกรมของสื่อสารมวลชน คณะวารสารศาสตร์ และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งเป็นพจนานุกรมทางวิชาการด้านนี้โดยตรงแล้วคำว่า วิดิทัศน์ มีความหมายว่า "ส่วนที่มองเห็น (Visual) หรือส่วนที่เป็นภาพ (Picture , Image) ในรายการวิทยุโทรทัศน์ หรือจากการฉายภาพยนตร์" ซึ่งแตกต่างจากส่วนของเสียง (Audio) หรือส่วนที่ทำให้หูได้ยิน (สนั่น ปัทมะทิน. 2527 :72)

วิดิทัศน์เดิมรู้จักกันแพร่หลายทั่วไปกับคำว่า เทปโทรทัศน์ แถบบันทึกภาพ ภาพทัศน์ หรือที่ชาวบ้านมักเรียกทับศัพท์จากภาษาต่างประเทศว่า วิดิโอ (Video) และใช้กันอย่างแพร่หลายมาโดยตลอด พ.ศ.2530 คณะกรรมการบัญญัติศัพท์วิทยาศาสตร์แห่งราชบัณฑิตยสถาน เห็นว่าคำในภาษาต่างประเทศว่า "Video" เป็นเครื่องใช้ไฟฟ้าประเภทเดียวกับ "Television" ซึ่งมีศัพท์บัญญัติว่า "โทรทัศน์" แล้วจึงสมควรบัญญัติคำว่า Video ขึ้นใช้เป็นชื่อทางการในภาษาไทยด้วย ศัพท์บัญญัติก็ควรมีคำว่า "ทัศน์" ประกอบอยู่ด้วยเพื่อให้เข้าชุดกัน คณะกรรมการบัญญัติศัพท์วิทยาศาสตร์สรุปได้ว่า

“วีดิทัศน์” ความหมายของศัพท์นี้ คือ เครื่องที่แสดงภาพเพื่อความเพลิดเพลิน (กัลยา จยุติรัตน์ และคนอื่นๆ. 2531 :84)

ในปัจจุบันรายการวีดิทัศน์เป็นสื่อชนิดหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญ เป็นที่นิยมกันอย่างกว้างขวางในวงการศึกษา โดยรายการวีดิทัศน์จะให้ทั้งสาระและความรู้ และความบันเทิง อีกทั้งในการนำไปใช้ได้อย่างสะดวก เพียงมีแต่เครื่องรับโทรทัศน์และเครื่องเล่นวีดิทัศน์เท่านั้น สำหรับความหมายของรายการวีดิทัศน์ ได้มีผู้ให้คำนิยามไว้ดังนี้

บุญเที่ยง จุ้ยเจริญ (2534 : 233) ได้ให้คำจำกัดความของคำว่าวีดิทัศน์หรือแถบวีดิทัศน์ หมายถึง วัสดุที่บันทึกหรือเก็บสัญญาณภาพ หรือข้อมูลอื่นใดที่ต้องการไว้ในรูปเส้นแรงแม่เหล็ก มีลักษณะคล้ายกับแถบบันทึกเสียงนั่นเอง เนื้อแถบวีดิทัศน์ทำด้วยสาร Polyester บางแต่เหนียว แข็งแรง ไม่ยืด ด้านล่างฉาบด้วยสาร Antistatic Carbon เพื่อป้องกันไฟฟ้าสถิตที่จะเกิดขึ้นบนเนื้อแถบวีดิทัศน์ เช่น โครเมียมออกไซด์ เหล็กออกไซด์ เป็นต้น เพื่อทำหน้าที่เป็นสัญญาณแม่เหล็กไฟฟ้า ที่ได้รับมาจากหัวแม่เหล็ก ด้านบนนี้จะถูกบรรจุไว้ในล้อ หรือในตลับอีกทอดหนึ่ง

สมบุรณ์ สงวนญาติ (2534 :233) ได้ให้คำจำกัดความของเทปวีดิทัศน์ (Video Tape) ไว้ในอีกทัศนะหนึ่งว่า เทปวีดิทัศน์สามารถบันทึกภาพเคลื่อนไหวลงในเส้นเทปบันทึกภาพในรูปของสนามแม่เหล็ก โดยใช้ถ่ายภาพทางโทรทัศน์ เปลี่ยนภาพเป็นสัญญาณทางไฟฟ้าแล้วนำสัญญาณทางไฟฟ้ามาบันทึกไว้ในรูปของสนามแม่เหล็กบนเส้นเทปโดยใช้เครื่องเทปบันทึกภาพ (Video Tape Recorder) เมื่อต้องการจะดูภาพ เครื่องบันทึกภาพจะสามารถนำเอาภาพที่เก็บบันทึกไว้ในรูปของสนามแม่เหล็กบนเส้นเทป เปลี่ยนกลับมาเป็นสัญญาณทางไฟฟ้าส่งต่อไปยังเครื่องรับโทรทัศน์ หรือมอนิเตอร์ จะเกิดภาพเคลื่อนไหวปรากฏบนจอเครื่องรับ มีสีสวยสดงดงามเหมือนธรรมชาติ

ภูษิต อานมณี (2541:11) ให้ความหมายของรายการวีดิทัศน์ว่า หมายถึง รายการที่บันทึกลงบนแถบบันทึกภาพที่ผลิตขึ้นเพื่อใช้ในการเรียนการสอน อันเป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น และสนใจบทเรียนมากขึ้น

กัลยาณี จิรนิรันดร์กุล (2542 :6) ให้ความหมายของคำว่าวีดิทัศน์ หมายถึง วัสดุที่ทำการบันทึกหรือเก็บสัญญาณภาพ และสัญญาณเสียงไว้ในรูปแบบเส้นแรงแม่เหล็ก ที่ทำให้เกิดภาพเคลื่อนไหวบนจอเครื่องรับได้ เป็นภาพเคลื่อนไหวที่มีความสวยงามเหมือนธรรมชาติ ทำให้ผู้ดูเกิดการรับรู้และเรียนรู้

โดมอนต์ (สุรพงษ์ โลหิตพิณฑุ 2539 : 19 ; อ้างอิงจาก Diamond. 1964 :280) ได้กล่าวว่า แถบบันทึกโทรทัศน์ (Video Tape) คือแถบแม่เหล็กที่สามารถบันทึกภาพและเสียงได้โดยผ่านกล้องโทรทัศน์หรือบันทึกโดยตรงจากเครื่องบันทึกและจะถ่ายทอดได้โดยใช้ระบบโทรทัศน์เช่นกัน

นอกจากนี้วาชอฟสกี (Warshofsky. 1979 : 90) ยังได้ให้ความหมายพื้นฐานของเครื่องเล่นบันทึกภาพแบบคาสเซต (Video Cassette Recorder) ว่าเป็นองค์ประกอบของเครื่องจักรสองสิ่งในเครื่องเดียวกัน คือ เครื่องรับวิทยุโทรทัศน์ เฉพาะส่วนที่เป็นเครื่องบันทึกภาพ ดังนั้นผลของเครื่องบันทึกภาพก็คือ การช่วยให้ผู้ใช้วิทยุโทรทัศน์ได้มีวิทยุโทรทัศน์เครื่องที่สอง โดยเครื่องหนึ่งคือเครื่องรับวิทยุโทรทัศน์ที่สามารถรับรายการแพร่ภาพจากสถานีโดยตรง และเครื่องที่สอง คือเครื่องที่มีประสิทธิภาพที่จะบันทึกภาพที่รับจากสถานีลงบนแถบแม่เหล็ก จากความสามารถทั้งสองประการนี้เอง ที่ทำให้ผู้ที่มีเครื่องบันทึกภาพสามารถที่จะชมรายการโทรทัศน์ของสถานีหนึ่งในขณะเดียวกันก็สามารถที่จะบันทึกภาพอีกรายการของสถานีอื่นได้

จากข้อมูลดังกล่าว สรุปได้ว่า วิดิทัศน์ได้เข้ามามีบทบาทในด้านรูปแบบการบันทึกภาพและเสียง สามารถนำมาเล่นกลับหรือถ่ายทอดออกมาได้ ซึ่งมีประโยชน์ต่องานด้านต่างๆ เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการเรียนการสอน มีการนำมาใช้กันอย่างแพร่หลาย เป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้ นอกจากนั้นยังมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น ผู้เรียนสนใจในบทเรียนมากขึ้น

★ประโยชน์และคุณค่าของรายการวิดิทัศน์

ปัจจุบันในวงการศึกษานำสื่อวิดิทัศน์มาใช้ในการเรียนการสอนอย่างกว้างขวาง เนื่องจากสื่อนี้สามารถทำให้ผู้เรียนได้เห็นทั้งภาพที่มีการเคลื่อนไหวและได้ยินเสียงพร้อมกันเหมือนกับอยู่ในเหตุการณ์นั้นจริงๆ อีกทั้งยังได้มีการผลิตสื่อบทเรียนวิดิทัศน์เรื่องต่างๆ ออกเผยแพร่อย่างมากมาย ทั้งนี้ก็เพราะคุณสมบัติของวิดิทัศน์หลายประการที่มีคุณค่าและประโยชน์ในด้านการเรียนการสอนนั่นเอง

เกศินี โชติกเสถียร (2528 :181) ได้กล่าวว่าการนำวิดิทัศน์มาใช้ในวงการศึกษาย่อมก่อให้เกิดประโยชน์ ดังนี้

1. สามารถที่จะนำการสอนของครู ซึ่งอาจเป็นการสอนหรือการสาธิตกลับมาฉายซ้ำให้นักเรียนดูได้หลายครั้ง
2. สามารถบันทึกรายการสอน เพื่อนำกลับมาใช้กับชั้นเรียนหลายชั้น โดยไม่ต้องเตรียมการสอนใหม่ ทำให้ทุ่นแรงผู้สอน
3. การบันทึกการสอนไว้ในเทปบันทึกภาพ สามารถที่จะเผยแพร่ หรือแลกเปลี่ยนรายการระหว่างสถาบัน ทั้งในและนอกประเทศ

4. การบันทึกภาพการเรียนการสอนของครูในชั้นเรียน หรือกิจกรรมต่างๆ ของนักเรียนและนำมาเปิดทบทวนเพื่อวิเคราะห์และประเมินผล จะได้รับปรุงหรือเปรียบเทียบ อันจะนำมาซึ่งการสอนที่ดีขึ้น

วิทัศน์การสอนจึงจัดว่าเป็นสื่อที่มีบทบาทและมีคุณค่าต่อการศึกษาอย่างยิ่ง สามารถพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนในด้านการเรียนรู้ ทั้งนี้เพราะวิทัศน์เป็นสื่อที่หาง่าย ประหยัด สามารถเสนอเรื่องราวได้เป็นอย่างดี

วาสนา ขาวหา (2534 :203) ได้กล่าวถึงคุณค่าของเทปโทรทัศน์และโทรทัศน์เพื่อการศึกษาและการเรียนการสอนไว้ว่า

1. เป็นสื่อที่สามารถดึงดูดความสนใจได้เป็นอย่างดี เนื่องจากให้ภาพและเสียงมีสีสันเหมือนธรรมชาติ
2. ช่วยแก้ปัญหาจำนวนผู้เรียนมากแต่ผู้สอนมีจำนวนจำกัด เพราะสามารถแพร่ภาพและเสียงไปยังห้องเรียนต่างๆ หรือที่พักอาศัยได้ภายในเวลาเดียวกัน
3. สามารถแสดงสิ่งสำคัญๆ เพื่อให้ทุกคนเห็นได้อย่างชัดเจน โดยใช้เทคนิคการถ่ายใกล้ (Close up) ซึ่งในสภาพความจริงไม่สามารถทำได้ ถ้าจำนวนผู้เรียนมีจำนวนมากและสิ่งที่ต้องการแสดงมีขนาดเล็ก จึงควรใช้โทรทัศน์เพื่อเป็นสื่อการสาธิต
4. ช่วยปรับปรุงการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพดีขึ้น โดยใช้เป็นเครื่องมือในการให้ข้อมูลย้อนกลับ เพื่อประเมินการสอนของตนเอง
5. ทำให้มีความรู้ทันสมัยทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม

นอกจากนี้ จิตรา นุชมี (2534 : 31) ได้กล่าวถึงบทบาทของเทปโทรทัศน์ว่าถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายทั้งในวงการโทรทัศน์เพื่อการค้า และการศึกษา ทั้งนี้เพราะเทปโทรทัศน์มีคุณสมบัติหลายอย่าง ได้แก่

1. ใช้บันทึกรายการที่ต้องการจะนำกลับมาใช้ได้อีก เช่น บันทึกพิธีการที่สำคัญๆ หรือรายการที่ดีเพื่อจะได้นำรายการมาใช้ในโอกาสหลัง ในด้านการศึกษาสามารถบันทึกรายการสอนไว้แล้วนำไปออกรายการซ้ำอีก
2. สะดวกในการออกรายการ แม้ผู้แสดงจะไม่สามารถมาแสดงได้ในเวลาออกอากาศจริง ก็ใช้วิธีบันทึกการลงแถบบันทึกโทรทัศน์ แล้วนำมาออกอากาศรายการตามเวลาที่ต้องการได้
3. สามารถบันทึกพฤติกรรมได้ โดยใช้เครื่องควบคุมระยะไกล เช่น ในการศึกษาพฤติกรรมของเด็กในวิชาจิตวิทยา การฝึกสมองของนักเรียนฝึกหัดครู เพื่อแก้ไขบุคลิกภาพ
4. มีความคงทน สามารถลบได้ และทำการบันทึกซ้ำได้หลายครั้ง

5. นอกจากจะบันทึกรายการสอนหรือบันทึกภาพจากเครื่องรับโทรทัศน์แล้ว ยังสามารถสำเนาจากต้นฉบับได้หลายชุดตามจำนวนที่ต้องการ เช่นเดียวกับการถ่ายสำเนาแถบบันทึกเสียงธรรมดา เพื่อประโยชน์ในการแลกเปลี่ยนรายการซึ่งกันและกัน

6. มีความสะดวกในการใช้ เมื่อบันทึกแล้วสามารถเล่นกลับและชมได้ทันที ไม่ต้องมีการล้างเหมือนภาพยนตร์

สุรัช สิกขาบัณฑิต (2538) กล่าวถึงคุณค่าของรายการวิทยุทัศน์ไว้ดังนี้

1. ช่วยยกระดับมาตรฐานการศึกษาแก่มวลชน
2. ช่วยแพร่กระจายความรู้ไปยังมวลชน
3. ทำให้มวลชนมีความรู้ทันสมัย ทันวิทยาการ
4. ช่วยให้ครูสามารถติดต่อกับนักเรียนและครูได้
5. ช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ
6. ผู้ปกครองสามารถติดตามและช่วยเหลือดูแลการศึกษาของนักเรียนได้ใกล้ชิด

สรุปได้ว่า สื่อวิทยุทัศน์เป็นสื่อที่ทำให้ผู้เรียนได้เห็นภาพและเสียงในเวลาเดียวกัน รวมทั้งภาพเคลื่อนไหว จากสถานการณ์จริงทำให้ผู้เรียนได้เห็นเรื่องราวต่างๆ มีความเป็นรูปธรรมมากขึ้น และยังสามารถที่จะย่อหรือขยายส่วนที่เราต้องการให้ใหญ่หรือเล็กลงได้ อีกทั้งวิทยุทัศน์ที่บันทึกแล้วยังสามารถนำกลับมาบันทึกใหม่ได้อีก ซึ่งส่งผลให้ประหยัดค่าใช้จ่ายอีกด้วย

ประเภทของรายการวิทยุทัศน์

สำหรับประเภทของรายการวิทยุทัศน์นั้น ได้มีนักการศึกษาหลายท่านได้จัดประเภทของรายการวิทยุทัศน์ที่ใกล้เคียงกัน ดังเช่น ซลียา ลิมปิยักร (2536 :172) ได้อธิบายถึงการจดยรายการโทรทัศน์ซึ่งอาจจะสรุปได้ 3 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1. รายการโทรทัศน์เพื่อความบันเทิง เป็นรายการที่จัดขึ้นเพื่อความบันเทิง สนุกสนาน เพลิดเพลิน และมักจัดขึ้นเพื่อธุรกิจการค้า เช่น รายการแสดงละคร เกมโชว์ ดนตรี นาฏศิลป์ กีฬา เป็นต้น

2. รายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา เป็นรายการที่จัดขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่สาธารณชน เช่น รายการอาหาร การใช้จ่าย การระวังภัยหรืออุบัติเหตุ รายการเพื่อเยาวชน การท่องเที่ยว รายการศิลปะและวัฒนธรรม เป็นต้น

3. รายการโทรทัศน์เพื่อการเรียนการสอน เป็นรายการโทรทัศน์ที่จัดขึ้นเพื่อประกอบการเรียนการสอนโดยเฉพาะ เช่น รายการที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สังคมศึกษา คหกรรมศึกษา เป็นต้น

รายการโทรทัศน์ทั้ง 3 ประเภทนี้ ผู้สอนใช้ประกอบการสอนในโรงเรียนได้ทั้งสิ้น เพียงแต่ผู้สอนต้องรู้จักเลือกรายการที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายในการสอนแต่ละครั้ง เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนได้อย่างแท้จริง

นอกจากนี้ บุญเที่ยง จุ้ยเจริญ (2534 : 180-186) ได้แบ่งประเภทของวิดิทัศน์ไว้ 6 ประเภท ดังนี้

1. แบ่งตามวัตถุประสงค์ในการใช้งาน

1.1 ใช้ส่งออกอากาศ (Broadcast) ซึ่งเป็นเทปวิดิทัศน์ที่มีคุณภาพชัดเจน มีรายละเอียดสูง เสียงดีแจ่มใส และราคาค่อนข้างแพง มักจะใช้แบบม้วนเปิด

1.2 ใช้ผลิตรายการสำหรับงานระดับอาชีพ (Professional) เป็นเทปวิดิทัศน์ที่มีคุณภาพสูงใกล้เคียงกัน หรือดีกว่าแบบที่ใช้ออกอากาศ ราคาค่อนข้างแพง

1.3 ใช้บันทึกต้นฉบับ (Master Tape) เป็นเทปวิดิทัศน์ที่ใช้สำหรับบันทึกรายการต่างๆ เพื่อนำไปตัดต่ออีกทอดหนึ่ง จึงต้องใช้ชนิดที่มีความแข็งแรง และทนต่อแรงเสียดทานได้สูง มีรายละเอียดสูงมากและชัดเจนมาก ไม่มีสัญญาณรบกวน

1.4 ใช้บันทึกเหตุการณ์ทั่วไป (Home Uses) เช่น กิจกรรมต่างๆในชีวิตประจำวัน และงานที่ไม่ต้องการคุณภาพสูงมากนัก เป็นเทปที่มีคุณภาพปานกลาง และราคาไม่แพงมากนักสามารถหาซื้อได้ตามท้องตลาดทั่วไป

2. แบ่งตามลักษณะการบรรจุ แยกเป็น 3 ลักษณะคือ

2.1 แบบม้วนเปิด (Open Reel or Reel to Reel) หน้าเทปวิดิทัศน์จะกว้าง 2 นิ้ว และกว้าง 1 นิ้ว บรรจุในล้อโลหะคล้ายกับล้อบรรจุฟิล์มภาพยนตร์ ปัจจุบันมีใช้ตามสถานีโทรทัศน์เท่านั้น

2.2 แบบกล่อง (Cartridge) หน้าเทปวิดิทัศน์กว้าง 1 นิ้ว ภายในกล่องจะมีวงล้อป้อนและรับเทปวิดิทัศน์ซ้อนกัน สามารถเล่นซ้ำไปมาได้ ใช้สำหรับโฆษณา

2.3 แบบตลับ (Cassette) เป็นตลับรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ภายในมีล้อป้อนและรับเทปวิดิทัศน์ วางเรียงต่อกัน ขนาดความกว้างของเนื้อเทปวิดิทัศน์มีหลายแบบ

2.3.1 ความกว้าง $\frac{3}{4}$ นิ้ว สามารถใช้กับเครื่องเล่น-บันทึกแบบกระเป๋าคือได้ เราเรียกว่า U-matic

2.3.2 ความกว้าง $\frac{1}{2}$ นิ้ว จะมี 2 แบบย่อยๆ คือ แบบเบต้าแมกซ์ (Betamax) และแบบ VHS

2.3.3 ความกว้าง 8 มิลลิเมตร เป็นเทปวิดิทัศน์ขนาดเล็กเท่ากับม้วนเทปบันทึกเสียง ให้ความคมชัดน้อยกว่าเทปวิดิทัศน์ที่มีขนาดใหญ่

3. แบ่งตามชนิดของสารแม่เหล็กที่ใช้ฉาบบนเทปวีดิทัศน์ แบ่งได้ 3 ชนิด คือ
 - 3.1 สารเมทอล (Metal) เป็นสารที่สามารถรับอำนาจแม่เหล็กได้สูง มีคุณภาพดี
 - 3.2 สารแกมมาเฟอร์รอสออกไซด์
 - 3.3 สารโคบอลท์
4. แบ่งตามความกว้างของเนื้อเทปวีดิทัศน์ มีขนาดดังนี้ คือ
 - 4.1 ขนาด $\frac{1}{4}$ นิ้ว (6 มิลลิเมตร)
 - 4.2 ขนาด 8 มิลลิเมตร
 - 4.3 ขนาด $\frac{1}{2}$ นิ้ว
 - 4.4 ขนาด $\frac{3}{4}$ นิ้ว
 - 4.5 ขนาด 1 นิ้ว
 - 4.6 ขนาด 2 นิ้ว
5. แบ่งตามความยาวของเวลาในการเล่น – บันทึก อาจแบ่งได้ดังนี้
 - 5.1 1-6 นาที ใช้ในการโฆษณา
 - 5.2 15 นาที ใช้ประกอบรายการสั้น ๆ
 - 5.3 30 นาที ใช้บันทึกรายการทั่ว ๆ ไป
 - 5.4 60 นาที ใช้บันทึกรายการทั่ว ๆ ไป
 - 5.5 120 นาที ใช้บันทึกรายการทั่ว ๆ ไป
 - 5.6 180 นาที ใช้บันทึกรายการทั่วไปที่มีความยาวมาก
6. แบ่งตามชนิดของเครื่องเล่น-บันทึกวีดิทัศน์ ในปัจจุบันมีหลายบริษัทที่ผลิตออกมา ซึ่งก็มีความแตกต่างกัน เพื่อให้มีประสิทธิภาพและความต้องการในการใช้งาน ปัจจุบันมีการแบ่ง 4 รูปแบบ ดังนี้
 - 6.1 แบบวีเอชเอส (VHS : Video Home System) เป็นแบบที่ใช้ตามบ้านและตามสถานศึกษาต่างๆ ใช้เทปวีดิทัศน์ขนาด $\frac{1}{2}$ นิ้ว ลักษณะไม่สลับซับซ้อน ซ่อมแซมง่าย ประหยัด น้ำหนักเบา การรื้อเทปเป็นแบบ M-Load ซึ่งเป็นแบบที่มีความสึกหรอ เสียค่าน้อย การทำสำเนาจะสูญเสียความคมชัดลงไปจากต้นฉบับประมาณ 25%
 - 6.2 แบบเบต้าแม็กซ์ (Beta-Max) หรือนิยมเรียกสั้นๆ ว่า “เบต้า” เป็นแบบที่นิยมน้อยกว่าแบบแรก แต่คุณภาพทัดเทียมกัน ให้ความละเอียดของภาพดีกว่า ลักษณะเครื่องมีความสลับซับซ้อน ซ่อมแซมยาก การทำสำเนาจะสูญเสียความคมชัดลงไปจากต้นฉบับประมาณ 25% การรื้อเทปมีลักษณะเป็นแบบ B-Load นอกจากนี้ยังมีแบบอื่นๆ เช่น แบบ 8 มิลลิเมตร สามารถเล่น-บันทึก และมีตัวกลิ้งติดเป็นชุดเดียวกัน

6.3 แบบยูแมติก (U-matic) เป็นแบบที่ใช้ในการผลิตรายการโทรทัศน์ตามสถานีต่างๆ ใช้กับเทปที่มีขนาด $\frac{3}{4}$ นิ้ว มีคุณภาพดีกว่าสองแบบแรก การทำสำเนาจะสูญเสียความคมชัดลงไปจากต้นฉบับประมาณ 10% ราคาค่อนข้างแพง น้ำหนักมาก การรื้อเทปมีลักษณะเป็นแบบ U-Load

6.4 แบบเบต้าแคม (Betacam) เป็นแบบที่นิยมกันมากที่สุด ในปัจจุบันใช้ตามสถานีโทรทัศน์และการผลิตในระดับมืออาชีพ เพราะต้องการให้คุณภาพของภาพและเสียงมีความคมชัด อีกทั้งมีน้ำหนักเบา ใช้กับเทปที่มีขนาด $\frac{1}{2}$ นิ้ว การทำสำเนาจะสูญเสียความคมชัดลงไปจากต้นฉบับประมาณ 10% ราคาค่อนข้างแพง การรื้อเทปมีลักษณะเป็นแบบ B-Load

จากที่กล่าวมาแล้วพอสรุปได้ว่า วิทยุทัศน์มีพัฒนาการทางเทคโนโลยีที่ไม่หยุดยั้ง โดยมีการแบ่งประเภทของรายการวิทยุทัศน์ที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะ และวัตถุประสงค์ของการใช้งานแต่ละประเภท ซึ่งผู้ผลิตรายการวิทยุทัศน์จะต้องวางแผนตัดสินใจเลือกใช้ให้เหมาะสม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของรายการวิทยุทัศน์ที่ผลิตขึ้น

รูปแบบการผลิตรายการวิทยุทัศน์เพื่อการศึกษา

รูปแบบรายการวิทยุทัศน์นั้นเป็นการกำหนดรูปแบบรายการ เพื่อให้เนื้อหาสาระแก่กลุ่มเป้าหมาย โดยมีวัตถุประสงค์อย่างชัดเจน ซึ่งมีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงรูปแบบรายการไว้มีลักษณะคล้าย ๆ กัน ดังนี้

สุรัชย์ ลิกขาบัณจิต (2528 : 42) กล่าวว่าแบบนำเสนอรายการโทรทัศน์มีหลายรูปแบบที่สามารถนำมาใช้ในการจัดทำรายการทางการศึกษา ได้แก่

1. แบบบทความ (Straight Talk)
2. แบบอภิปราย (Panel Discussion)
3. แบบสัมภาษณ์ (Interview)
4. แบบบันทึกเหตุการณ์จริง (On-the Spot)
5. แบบตอบปัญหาความรู้ (Quiz)
6. แบบโต้วาที (Debate)
7. แบบสาธิต (Demonstration)
8. แบบแสดงละคร (Dramatization)
9. แบบห้องเรียนจำลอง (Classroom Pick-up)
10. แบบสารคดี (Feature)

เกศินี โชติกเสถียร (2528 : 131) ได้กล่าวถึงรูปแบบรายการที่ผลิตขึ้นเพื่อการศึกษาจำแนกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

1. รูปแบบรายการผลิตขึ้นเพื่อการสอน (Teaching Format) เป็นกลุ่มรายการที่ใช้เพื่อการเรียนการสอนตามหลักสูตร รูปแบบของรายการมีบทบาทในเชิงสอนมากกว่าจูงใจ การผลิตรายการจะง่ายกว่าแบบอื่น

2. รูปแบบรายการเพื่อการเรียน (Learning Format) เป็นกลุ่มรายการที่มุ่งเน้นเพื่อการเรียนการสอนตามหลักสูตรแบบกลุ่มแรกก็ได้ หรืออาจใช้เพื่อการศึกษาทั่วไปก็ได้ เป็นรายการที่ต้องสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้ชมมากขึ้นโดยผู้ชมไม่มีความรู้สึกว่ารายการที่ผลิตมุ่งมาสอนตน แต่กลับรู้สึกว่าเป็นรายการดีมีประโยชน์ น่าเรียน น่ารู้ และเต็มใจชมโดยตลอด การผลิตรายการในรูปแบบนี้ต้องการความประณีตและเทคนิควิธีที่มีประสิทธิภาพสูง

3. รูปแบบรายการเพื่อเผยแพร่ข่าวสาร (Information Format) เป็นกลุ่มรายการที่มุ่งใช้เป็นสื่อเสนอแก่ประชาชนทั่วไป เพื่อสนองความสนใจใคร่รู้เพื่อความทันต่อเหตุการณ์ และสามารถปรับตนเองเข้ากับความจริงก้าวหน้าของสังคมได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม รายการในรูปแบบนี้ต้องสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้ชมมากที่สุด การผลิตจึงต้องประณีต และใช้เทคนิควิธีที่มีประสิทธิภาพสูงสุดด้วย มิฉะนั้นผู้ชมจะหันไปหารายการวิทยุโทรทัศน์ประเภทบันเทิงได้ง่าย

และยังได้กล่าวถึงวิธีการถ่ายทอดเนื้อหาทางโทรทัศน์ที่เราสามารถนำมาใช้ได้ ซึ่งมีหลายวิธีการ ดังนี้ คือ

แบบที่ 1 Direct Lecture Method เป็นวิธีการที่ใช้กันมาก คือ พูดบรรยายกันโดยตรง

แบบที่ 2 Direct Teaching Method เป็นวิธีการสอนตรง ๆ โดยการใช้สื่อประเภทการพูดหรือการบรรยาย

แบบที่ 3 Verbal Interpretation เป็นการใช้อำนาจอธิบายให้คนเข้าใจในเรื่องราวที่ประสพคดีโดยมีเหตุการณ์, เรื่องราวบุคคลหรือนิทานประกอบ เพื่อให้เข้าใจ concept บางอย่าง interpretation ในที่นี้ไม่ได้หมายถึงการแปลอย่างตรงๆ

แบบที่ 4 Illustration Method เป็นวิธีการที่จะอธิบายในสิ่งต่างๆ ที่เป็นเรื่องของทฤษฎีโดยภาพแสดงกระบวนการหรือกิจกรรม ตลอดจนเนื้อหาทฤษฎีต่างๆอย่างเป็นจริงเป็นจัง

แบบที่ 5 Tutorial Discussion Method เป็นการอภิปรายแบบกวดวิชามีพิธีกรและวิทยากรเพื่อจะพูดในเนื้อหาเป็นลักษณะการถามตอบเป็นส่วนใหญ่ เป็นการอธิบายชนิดที่ว่าจะกวดเข้าไปในเนื้อหาอย่างขบขันและเข้มที่สุดเท่าที่จะทำได้ และวิทยากรต้องเตรียมตัวมากและต้องเป็นคนที่มีลักษณะเก่งจริงๆถ้าได้คำตอบของข่าวสารยิ่งดี

แบบที่ 6 Problem Analysis Method เป็นวิธีการเอาปัญหาหรือประเด็นที่สำคัญของเรื่องมาวิเคราะห์ เป็นการสอนคนให้เข้าใจปัญหาโดยเอาวิชาการเข้าไปจับหรือเอาหลักการสิ่งที่จริง

ไปแยกแยะให้เห็นถึงสาเหตุ วิธีการนี้ใช้ได้ดีมากในการเรียนการสอนในโทรทัศน์ แต่ควรจะเป็นส่วนหนึ่งของรายการมากกว่าทำทั้งรายการ

แบบที่ 7 Dramatized Case Study Method หรือ Case Study เป็นวิธีการที่เอาสิ่งที่เกิดขึ้นจริงๆ หรือปัญหาที่เป็นเรื่องจริงๆ หรืออาจเป็นเรื่องสมมุติ สร้างเป็นภาพ เรื่องราวละคร หรือภาพยนตร์ แล้วให้เป็นกรณีศึกษาให้ผู้เรียนได้ศึกษา

นอกจากนี้ วสันต์ อติศัพท์ (2533 : 14) ยังได้พูดถึงรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาว่าสามารถแบ่งได้ 2 ประเภท ตามลักษณะของรายการ ได้แก่

1. รายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา (Education of Television : ETV) รายการประเภทนี้มุ่งส่งเสริมการให้ความรู้ทั่วไปในด้านต่างๆ แก่ผู้ชม เช่น สารคดี ดนตรี วรรณกรรม ภาษา วิทยาศาสตร์ เกษตรกรรม ฯลฯ

2. รายการโทรทัศน์เพื่อการสอน (Instructional Television : ITV) รายการประเภทนี้เน้นในเรื่องของการเรียนการสอนแก่กลุ่มผู้ชมบางกลุ่มโดยตรง ใช้ได้ทั้งการสอนเนื้อหาทั้งหมดเป็นหลัก และการสอนเสริม มักจะเป็นรายการที่ครอบคลุมกระบวนการเรียนการสอนที่สมบูรณ์ ตั้งแต่การวางวัตถุประสงค์ กระบวนการเรียนการสอน และการวัดผล ใช้ได้ทั้งภายในสถานศึกษาโดยตรง หรือการศึกษาระบบเปิด เช่น รายการโทรทัศน์ของมหาวิทยาลัยรามคำแหง และรายการโทรทัศน์ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

นอกเหนือจากการแบ่งรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาในลักษณะดังกล่าวแล้ว ยังสามารถแบ่งในลักษณะอื่นได้อีก 3 ประเภท คือ

1. รายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาปกติ (Formal Education Program) เป็นรายการที่ให้การเรียนการสอนในระบบเป็นหลัก ไม่ว่าจะเป็นระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา หรืออุดมศึกษา

2. รายการโทรทัศน์เพื่อศึกษานอกโรงเรียน (Non-Formal Education Programme) เป็นรายการเพื่อให้ความรู้ทั่วไปแก่ประชาชน ไม่ว่าจะเป็นสารคดีทั่วไป ภาษา วิทยาศาสตร์ การแพทย์ เกษตรกรรม ฯลฯ

3. รายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาทั่วไป (Informal Education Programme) เป็นรายการเพื่อให้ความรู้ทั่วไปแก่ประชาชน ไม่ว่าจะเป็นสารคดีทั่วไป ภาษา วิทยาศาสตร์ การแพทย์ เกษตรกรรม ฯลฯ

สรุปได้ว่ารายการวิทยุทัศน์เพื่อศึกษารูปแบบต่างๆ มากมายที่ผู้ผลิตจะต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับลักษณะของรายการ วัตถุประสงค์ และกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งจะมีส่วนสร้างความสนใจและทำให้เกิดความเข้าใจในบทเรียนได้มากขึ้น นอกจากนั้นรายการวิทยุทัศน์สามารถถ่ายทอดเหตุการณ์

ต่างๆ ที่เกิดขึ้นให้เห็นได้อย่างทันที ทำให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกคล้อยตาม หรือรู้สึกเหมือนกับได้อยู่ในเหตุการณ์นั้นจริงๆ

ขั้นตอนการผลิตรายการวิดีโอทัศน์

การผลิตรายการวิดีโอทัศน์เพื่อการศึกษา นั้น ผู้ผลิตควรจะมีการเตรียมการ มีการวางแผนในการผลิต ทั้งนี้เพื่อให้ได้วิดีโอทัศน์สื่อการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากการผลิตวิดีโอทัศน์ จะต้องอาศัยเทคโนโลยีในการผลิต ประกอบกับวิดีโอทัศน์ยังเป็นสื่อที่มีต้นทุนการผลิตสูง ฉะนั้นในการผลิตหากเกิดความไม่สมบูรณ์ จะทำให้เกิดความสูญเปล่าทั้งเวลา ความคิด ตลอดจนงบประมาณที่ใช้ ดังนั้นการผลิตรายการวิดีโอทัศน์เพื่อการศึกษา ผู้ผลิตควรจะต้องศึกษาวัตถุประสงค์ เนื้อหา หลักสูตรของบทเรียนนั้นๆ ก่อน เพื่อที่จะได้บทเรียนวิดีโอทัศน์ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้สอน และในการวางแผนและกำหนดขั้นตอนของการผลิตรายการวิดีโอทัศน์เพื่อการศึกษา ควรจะมีครูผู้สอนหรือนักการศึกษาร่วมอยู่ด้วยเสมอ

ไพโรจน์ ศิริธรรมากุล และคณะ (ภูษิต อานมณี. 2541 :17-18; อ้างอิงจาก ไพโรจน์ ศิริธรรมากุล และคณะ. 2528 : 76-78) กล่าวว่า “การผลิตรายการวิดีโอเทปขึ้นเรื่องหนึ่งนั้น มีขั้นตอนการผลิตหลายขั้นตอนด้วยกัน ซึ่งหากผู้ผลิตปฏิบัติตามขั้นตอนต่างๆ ดังต่อไปนี้ จะทำให้การผลิตรายการวิดีโอเทปดำเนินไปได้อย่างราบรื่นและสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย” ซึ่งขั้นตอนการผลิตนั้นมี 13 ขั้นตอน แต่ละขั้นจะมีรายละเอียดและแนวทางเฉพาะ ดังนั้นควรมีการวางแผนย่อยในแต่ละขั้นด้วย

1. กำหนดจุดประสงค์และเป้าหมายให้ชัดเจน (Objectives) ต้องรู้จุดประสงค์ของเรื่องที่ต้องการรู้ ประเภทผู้ชม และวิธีการใช้สอนในห้องเรียน
2. รวบรวมข้อมูลและเอกสาร (Collection of Materials and Research) ที่จำเป็นสำหรับการจัดทำรายการ ตรวจสอบความถูกต้อง รวมทั้งคุณภาพและปริมาณด้วย ซึ่งขั้นนี้มีความสำคัญมาก
3. คัดเลือกข้อมูลข่าวสาร (Selection of Materials) โดยเลือกเฉพาะที่เหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการผลิตรายการเท่านั้น
4. เขียนบทรายการ (Scenario Writing) เป็นขั้นเรียบเรียงและจัดเนื้อหารายการ
5. การเตรียมบันทึกเทปโทรทัศน์ (Preparation for Video Recording) จัดทำตารางในการบันทึก และจัดเจ้าหน้าที่ประจำในแต่ละงาน และต้องแน่ใจว่าเจ้าหน้าที่แต่ละคนจะต้องทราบงานในหน้าที่ดี
6. งานศิลป์ (Artwork) เป็นงานการเตรียมหัวเรื่อง แผ่นภาพพลิก ฉาก อุปกรณ์อื่นๆ

7. เครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการสาธิตทดลอง (Equipment and Material for Demonstration)

8. การบันทึกภาพ (Video Recording) ก่อนการบันทึกภาพควรตรวจสอบเครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ ให้เรียบร้อย

9. การตัดต่อ (Editing) หลังจากบันทึกเทปแล้วควรนำมาเรียบเรียง ตัดต่อ เพื่อให้เรื่องดำเนินไปอย่างต่อเนื่องตามที่กำหนดไว้

10. การบันทึกเสียง (Sound Recording) เป็นขั้นการบันทึกเสียงต่างๆ เช่น คำบรรยาย (Narration) เพลง (Music) เสียงประกอบ (Sound Effect)

11. ฉายทดลอง (Preview) เป็นการฉายให้ผู้ร่วมงานฝ่ายต่างๆ ได้ชมพร้อมกัน เพื่อเป็นการตรวจสอบและวิจารณ์ดูว่ามีส่วนใดควรปรับปรุง และถ้าต้องการตรวจสอบความสมบูรณ์ ควรนำไปฉายให้กลุ่มเป้าหมายชม โดยการสุ่มตัวอย่างจากกลุ่มเป้าหมาย

12. การนำไปใช้ (Utilization of Programme) เมื่อมีการทดลองใช้ว่าวีดิโอเทปดังกล่าวสามารถใช้ได้ ก็จะนำไปใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมาย

13. การประเมินผล (Evaluation) จะทำให้ทราบว่ากลุ่มเป้าหมายนั้นมีความเข้าใจในเนื้อหาหรือไม่ อย่างไร และมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับการถ่ายทำ การแสดง การสาธิต(ถ้ามี) การดำเนินเนื้อหา การตัดต่อ ศิลปกรรมดนตรีและเสียงประกอบ ซึ่งผลจากการประเมินนี้ ผู้ผลิตสามารถนำไปใช้ปรับปรุงรายการวีดิโอเทป และเป็นแนวทางในการผลิตเรื่องอื่นๆ ต่อไป

ชิน คล้ายปานและคนอื่นๆ (2528 : 20-22) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรจะมีการวางแผนและมีขั้นตอนการผลิต ดังต่อไปนี้

การวางแผนการผลิตรายการวิทยุทัศน์ จะต้องคำนึงถึง เนื้อหา เวลา และค่าใช้จ่าย

1. เนื้อหา เป็นการเตรียมเรื่องที่จะนำมาผลิตรายการ ซึ่งต้องคำนึงถึง

1.1 เรื่องที่จะนำมาผลิตรายการ เราต้องการสอนอะไร ใช้กับผู้ระดับใด

1.2 วัตถุประสงค์ของการใช้รายการเทปวิทยุทัศน์ และกลุ่มเป้าหมาย

1.3 เราต้องการเน้นอะไร รวมถึงการประเมินผลรายการที่เสนอ

2. เวลา กำหนดระยะเวลา มีความสำคัญมากในการผลิตรายการเทปวิทยุทัศน์

2.1 กำหนดระยะเวลาในการผลิตรายการสำเร็จเรียบร้อย

2.2 ระยะเวลาที่ใช้ในการผลิตรายการทั้งหมด ตั้งแต่ต้นจนสำเร็จ

2.3 เวลาของรายการมีความยาวมากน้อยเพียงใด

3. ค่าใช้จ่าย ปัจจุบันการดำเนินงานทุกอย่างขึ้นอยู่กับงบประมาณ การผลิตรายการเทปวิทยุทัศน์ก็มีลักษณะเช่นเดียวกัน คือต้องคำนึงถึง

3.1 งบประมาณ ค่าใช้จ่ายในการผลิตรายการเทปวีดิทัศน์ มีมากน้อยเพียงไร

3.2 เครื่องมือ อุปกรณ์ที่ใช้ในการถ่ายทำเทปวีดิทัศน์ มีมากน้อยเพียงไร

3.3 บุคลากรที่จะมาทำงานมีจำนวนเท่าไร

ส่วนขั้นตอนการผลิตรายการวีดิทัศน์ ชิน คล้ายปานและคนอื่นๆ (2528 : 20-22) กล่าวว่า เพื่อให้การดำเนินงานในการผลิตรายการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีปัญหาน้อย จะต้องดำเนินงานตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. การวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์และกลุ่มเป้าหมายของผู้ชม
2. รวบรวมข้อมูล จะต้องรวบรวมเอกสารข้อมูลหลายๆ ด้าน ซึ่งมีขอบข่ายกว้างขวางและเจาะลึก ซึ่งมีทั้งคุณภาพและประสิทธิภาพ
3. คัดเลือกเอกสาร ในระดับนี้การผลิตรายการจะต้องเลือกเอกสารให้ตรงจุดที่ทำ
4. การเขียนบท เตรียมเนื้อเรื่องที่จะนำไปเขียนบทถ่ายทำเทปวีดิทัศน์แต่เนิ่นๆ
5. เตรียมการบันทึกเทปวีดิทัศน์ จัดทำตารางมอบหมายเจ้าหน้าที่ทำงานและห้องถ่ายทำ
6. งานด้านศิลปกรรม เตรียมการเขียนไตเติ้ลชื่อเรื่อง การจัดฉาก
7. การถ่ายทำวีดิทัศน์ เตรียมการเกี่ยวกับกล้องวีดิทัศน์ อุปกรณ์แสงสว่าง เครื่องบันทึกเทปโทรทัศน์ และเสียง
8. การตัดต่อภาพ เตรียมอุปกรณ์การตัดต่อภาพ
9. การบันทึกเสียง ดำเนินการบันทึกเสียงคำบรรยาย คนตรีประกอบ และเสียงอื่นๆ
10. เช็ครายการ เตรียมอุปกรณ์เครื่องเล่นเทปวีดิทัศน์ เครื่องรับโทรทัศน์ เพื่อเปิดดูรายการที่ถ่ายทำและตัดต่อเสร็จแล้ว เพื่อปรับปรุงแก้ไขส่วนที่บกพร่อง
11. เสนอรายการ นำเทปวีดิทัศน์ที่เสร็จสมบูรณ์แล้วมาเปิดให้ผู้ชมดู
12. ประเมินผล ทำแบบสอบถามให้ผู้ชมประเมินผลและวิจารณ์

ตามที่กล่าวมาทั้ง 12 ข้อ เป็นหลักกว้างๆ ในการวางแผนการผลิตรายการวีดิทัศน์ ในทางปฏิบัติจะต้องศึกษารายละเอียดแต่ละหัวข้อให้ลึกซึ้ง ในขณะที่ พินิต วัฒน (กัลยาณี จิรนิรันดร์กุล. 2542 : 12 ; อ้างอิงจาก พินิต วัฒน. 2520) ได้เสนอขั้นตอนในการผลิตวีดิทัศน์ว่า จะต้องมีการวิเคราะห์และกำหนดสิ่งต่อไปนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายของบทเรียนให้ชัดเจน
2. กำหนดเนื้อหาให้ครอบคลุม และตอบสนองจุดมุ่งหมาย
3. วิเคราะห์ผู้เรียนเกี่ยวกับ วัย ความสามารถ ความรู้พิเศษ ความสนใจพื้นฐานทางวัฒนธรรม และอื่นๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการผลิตบทเรียนที่เหมาะสม

4. การเลือกครูต้องเลือกอย่างพิถีพิถัน โดยปกติจะเลือกครูที่สอนเก่ง แต่ต้องระวัง เพราะครูที่สอนเก่งนั้นบางครั้งอาจสอนได้ไม่ดีเท่าการสอนหน้าห้อง นอกจากนั้นบุคลิกลักษณะของครูต้องเหมาะสมกับธรรมชาติของวิชาที่สอนด้วย การคัดเลือกครูที่จะสอนบทเรียนทางเทปวิดิทัศน์จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง

เมื่อกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหา ผู้เรียน และคัดเลือกผู้สอนแล้ว จะต้องดำเนินการต่อไปนี้

1. กำหนดขั้นตอนของการสอน
2. จัดเตรียมอุปกรณ์สำหรับบทเรียนให้ครบถ้วน
3. เตรียมเอกสารประกอบบทเรียน

การผลิตรายการวิดิทัศน์ที่ดี ควรมีการทดสอบประสิทธิภาพในสถานการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนจริงๆ เป็นการทดสอบภาคสนาม และประเมินผลว่าได้ผลเพียงใด ทั้งทางวิชาการและเทคนิค และบทเรียนนั้นควรได้รับการถ่ายทอดรายการต่อไป และมีการปรับปรุงแก้ไขให้ทันสมัยอยู่เสมอ และในการใช้รายการวิดิทัศน์เพื่อการเรียนการสอนสิ่งที่ต้องคำนึงถึงคือ เป็นการสื่อสารทางเดียว (One way communication) ซึ่งต่างจากการสอนด้วยครู ดังนั้นการวางโครงเรื่องเนื้อหารายการ ควรลดความซับซ้อนลง อาจจัดเนื้อหาเป็นกลุ่มเป็นตอนที่มีความสมบูรณ์อยู่ในแต่ละส่วน และมีความต่อเนื่อง ซึ่งปัจจุบันรายการวิดิทัศน์นับว่าเป็นสื่อที่เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการจัดการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียน และนอกระบบโรงเรียน ถ้าหากผู้นำไปใช้ได้มีการจัดระบบการใช้รายการวิดิทัศน์เพื่อการศึกษาอย่างดีแล้ว จะทำให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารายการวิดิทัศน์

งานวิจัยในประเทศ

สุรพงษ์ โลหิตพิณฑุ (2539) ทำการวิจัยเรื่อง การใช้วิดิทัศน์แบบประหยัดสอนวิชาสังคม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาจังหวัดนครปฐม โดยนำเทปวิดิทัศน์เรื่อง การอนุรักษ์ธรรมชาติและป่า รายการสารคดีส่องโลก ที่ผ่านการตัดต่อแล้ว มาวิจัยเชิงทดลอง (Experimental research) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดเกาะวังไทร โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน และแบบวัดความตระหนัก ผลการวิจัยปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05

พัฒนศักดิ์ สกุลพันธ์ (ชัยพล สุขเยี่ยม. 2542 : 40 ; อ้างอิงจาก พัฒนศักดิ์ สกุลพันธ์. 2538) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความต้องการสื่อของครูเพื่อใช้ในการรณรงค์วัฒนธรรมไทย “นิทานพื้นบ้านอีสาน” ในอำเภอศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี โดยใช้แบบสอบถามครู จำนวน 455 คน ผลวิจัย

ปรากฏว่า ครูมีความต้องการใช้สื่อตามลำดับดังนี้ 1) สื่อโทรทัศน์ ร้อยละ 52.28 ในรูปแบบละครมากที่สุด (ร้อยละ 71.35) 2) สื่อสิ่งพิมพ์ ร้อยละ 40.61 ในรูปแบบหนังสือเล่มมากที่สุด (ร้อยละ 89.28) 3) สื่อวิทยุร้อยละ 7.11 ในรูปแบบละครมากที่สุด (ร้อยละ 86.25) และกลุ่มประชากรร้อยละ 77.16 ให้ความสนใจในสื่อทั้ง 3 ประเภท ในเรื่องคติสอนใจมากที่สุด

เมธี เจริญสุข (2538 :57) ได้ทำการพัฒนารายการวิทยุทัศน์ โดยใช้ชุดถ่ายทำแบบกล้องเดี่ยวแบบเบ็ดเสร็จ ผลการทดลองพบว่า การเรียนจากรายการเทปวิทยุทัศน์ให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าการสอนปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สมบัติ เทียบอุดม (2538 :บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนจากวิทยุทัศน์การสอนแบบ โปรแกรม และวิทยุทัศน์การสอนแบบปกติ ผลการศึกษาพบว่า

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนจากวิทยุทัศน์การสอนแบบ โปรแกรมสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนจากวิทยุทัศน์การสอนแบบปกติสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2 แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สุทธิรา แก้วมณี (2536 :56) ได้ศึกษาประสิทธิภาพเทปวิทยุทัศน์การสอนวิชานาฏศิลป์เรื่อง รำวงมาตรฐาน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์และความสนใจในการเรียนวิชานาฏศิลป์ของนักเรียนที่สอนโดยใช้เทปวิทยุทัศน์กับการสอนปกติ แตกต่างกันที่ระดับ .01

บุญสม เลิศพิเชษฐ์ (2536 :90) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีววิทยา และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการสอนด้วยชุดบทเรียนเทปโทรทัศน์กับการสอนตามคู่มือครู ผลการวิจัยปรากฏว่านักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยชุดบทเรียนเทปโทรทัศน์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วิจิตรตรา วงศ์ทรัพย์สกุล (2536 :49) ได้ศึกษาวิจัยเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากเทปโทรทัศน์การสอนที่ใช้และไม่ใช้กราฟิคอมพิวเตอร์ ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนจากเทปโทรทัศน์การสอน ที่ใช้กราฟิคอมพิวเตอร์กับนักเรียนที่เรียนจากเทปโทรทัศน์การสอนที่ไม่ใช้กราฟิคอมพิวเตอร์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จิระศักดิ์ กาญจนะ (2535 :26) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผลการเรียนรู้จากวิธีการสรุปและลักษณะเนื้อหา โดยการเรียนรู้ด้วยโทรทัศน์การสอน ซึ่งผลจากวิจัยพบว่าการเรียนรู้ของนักเรียนที่เรียนจาก

วิธีการสรุปเป็นตอนๆ ในเนื้อเรื่องที่เรียงตามลำดับขั้นของเนื้อหาโดยการเรียนรู้ด้วยโทรทัศน์การสอนกับผลการเรียนรู้ของนักเรียนจากวิธีการสรุปรวบยอดท้ายเรื่องในเนื้อเรื่องที่เรียงตามลำดับขั้นของเนื้อหาโดยการเรียนรู้ด้วยโทรทัศน์การสอน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และผลการเรียนรู้ของนักเรียนจากวิธีการสรุปเป็นตอนๆ ในเนื้อเรื่องที่ไม่เรียงตามลำดับขั้นของเนื้อหาโดยการเรียนรู้ด้วยโทรทัศน์การสอนกับผลการเรียนรู้ของนักเรียนจากวิธีการสรุปรวบยอดท้ายเรื่องในเนื้อเรื่องที่ไม่เรียงตามลำดับขั้นของเนื้อหาโดยการเรียนรู้ด้วยโทรทัศน์การสอน ซึ่งพบว่ามีผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

งานวิจัยในต่างประเทศ

เลบอน (Labon. 1986 : 33350 -A) ศึกษาการนำเทปวีดิทัศน์เพื่อการสาธิตเทคนิคการออกเสียงการขับร้องเพลงโดยนักร้องหญิงที่มีชื่อเสียง มีวัตถุประสงค์เพื่อสาธิตวิธีการพูดลมหายใจเข้าออก และการออกเสียงการร้องเพลง การปรับระดับของเสียง และการออกเสียงอย่างชัดเจน กลุ่มทดลองใช้เทปวีดิทัศน์สาธิตการสอน กลุ่มควบคุมไม่ใช้เทปวีดิทัศน์ ใช้วิธีทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลองได้คะแนนสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติสรุปได้ว่าเทปวีดิทัศน์สอนเทคนิคการควบคุมคุณภาพของเสียงขณะร้องเพลงอย่างได้ผล

อาบรัม (Abrams. 1986 : 3326) ได้ทำการศึกษาผลของวีดิทัศน์ปฏิสัมพันธ์ที่มีต่อการสอนทักษะการถ่ายภาพเบื้องต้น การศึกษานี้เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ของวีดิทัศน์ปฏิสัมพันธ์ ในกระบวนการเรียนการสอนเปรียบเทียบกับวีดิทัศน์สอนทักษะการถ่ายภาพเบื้องต้นในสถานการณ์เรียนแบบรายบุคคลในระดับวิทยาลัย ผลการทดลองปรากฏว่ากลุ่มที่เรียนด้วยวีดิทัศน์ปฏิสัมพันธ์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าที่เรียนจากวีดิทัศน์ธรรมดาทั้งก่อนเรียนและหลังเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ไลเนสส์ (Lyness. 1985 : 113) ได้เสนอในงาน The Annual Convention of Association of Educational Communication Technology เมื่อวันที่ 20 มกราคม ค.ศ. 1985 โดยกล่าวถึงผลกระทบของการใช้วีดิทัศน์สอนทฤษฎีและฝึกอบรมทักษะเกี่ยวกับการแก้ไขหัวใจ กลุ่มหนึ่งเรียนโดยใช้วีดิทัศน์ อีกกลุ่มหนึ่งเรียนโดยไม่ใช้วีดิทัศน์ และมีการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพบว่าทั้ง 2 กลุ่มไม่แตกต่างกัน จึงสามารถนำวีดิทัศน์มาใช้สอนความรู้พื้นฐานเรื่องระบบทางเดินหายใจได้

มิลเลอร์ (Miller. 1984 : 2659-A) แห่งมหาวิทยาลัยหลุยเซียนา ทำการทดลองวีดิทัศน์ชุด “นาทีปลดภัย” เกี่ยวกับเรื่องความปลอดภัยในการใช้เครื่องมือ และเครื่องจักร พบว่าลูกจ้างที่ได้ดูรายการวีดิทัศน์ “นาทีปลดภัย” จะมีความปลอดภัยในการทำงานมากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้ดู

กุสตาฟส์สัน (Gustavsson. 1982 : 56-62) ได้ผลทดลองใช้วิธทัศน์การสอนในโรงเรียนอาชีวศึกษาในประเทศสวีเดน (Sodertalje Vocational School) ผลการทดลองปรากฏดังนี้

1. วิธทัศน์เป็นนิมิตใหม่ที่จะใช้เป็นสื่อได้อย่างดีในการให้ความรู้
2. นักเรียนสนใจ และประหยัดเวลาในการสอน เพิ่มเปอร์เซ็นต์ในการรับรู้แก่นักเรียนถึง 25-30%
3. สามารถแสดงเทคนิคต่างๆ ได้อย่างชัดเจน
4. ประสิทธิภาพการสอนของครูเพิ่มขึ้น

สซาโบ และแลนดี้ (Szabo and Landy. 1981) ได้ศึกษาการอ่านพื้นฐานโดยใช้วิธทัศน์เพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านโดยสุ่มตัวอย่างจากนักเรียนเกรด 4, 6 และ 8 จากโรงเรียนในเมืองชิคาโก (Chicago) และมินเนโพลิส (Minneapolis) แบ่งวิธีสอนเป็น 2 วิธี คือ กลุ่มที่ 1 เรียนกับโปรแกรมการสอนอ่านทางวิธทัศน์ อีกกลุ่มหนึ่งเรียนตามปกติ ผลปรากฏว่า กลุ่มที่เรียนจากโปรแกรมการสอนอ่านทางวิธทัศน์ มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ไบเลย์ (Bailey. 1975) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาผลการเรียนรู้วิชาฟิสิกส์ที่สอนทางรายการวิธทัศน์และศึกษาเจตคติที่มีต่อรายการวิธทัศน์การศึกษา โดยให้เรียนจากวิธทัศน์การศึกษา กับให้เรียนโดยการสอนปกติ ผลการทดลองพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนจากวิธทัศน์การศึกษาสูงกว่านักเรียนที่เรียนจากการสอนปกติ แต่นักเรียนมีความคิดที่ไม่เห็นด้วยว่าวิธทัศน์จะทำให้สมารถดีขึ้น แต่ยอมรับว่าวิธทัศน์ช่วยให้ดูการสาธิตได้ใกล้ชิดยิ่งขึ้น

จากเอกสารและงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ เราจะเห็นได้ว่า ในปัจจุบันรายการวิธทัศน์ได้ถูกนำมาใช้อย่างกว้างขวาง ในทุกระดับของการศึกษา เพราะรายการวิธทัศน์สามารถให้เห็นภาพและได้ยินเสียง สามารถให้ความรู้จากง่ายไปหาความรู้ที่ซับซ้อน นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจบทเรียน ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น จึงเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะนำรายการวิธทัศน์มาใช้ส่งเสริมการศึกษา

4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมารยาทไทยและจริยธรรม

ความหมายของมารยาทไทย

มารยาทไทย เป็นวัฒนธรรมแขนงหนึ่งที่บ่งบอกถึงความเป็นชาติไทย เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะนิสัยใจคอของคนไทยในทางสุภาพ อ่อนน้อม เป็นสื่อที่แสดงถึงความรู้สึกนึกคิด เป็นเครื่องแสดงออกทางกายของบุคคล ดังคำพังเพยไทยที่ว่า “สำเนียงบอกภาษา กิริยาต่อสกุล”

มารยาทจึงนับเป็นภาษาท่าทางขั้นพื้นฐานที่ทำให้คนอ่านคนได้ ดังนั้นจึงได้มีผู้ให้ความหมายของคำว่ามารยาทไว้ดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน (2538 : 616, 623) ได้ให้ความหมายว่า มารยาทหรือมรรยาทเป็นคำไทย ซึ่งนำมาจากภาษาบาลีว่า “มริยาท” และภาษาสันสกฤตว่า “มรยาทา” ซึ่งแปลว่า กิริยาวาจาที่ถือว่าเรียบร้อย หมายถึง การปฏิบัติตนโดยผ่านกระบวนการฝึกอบรม จัดเกล้าให้เป็นไปตามความนิยมยอมรับ ของสังคมแต่ละสังคม มรรยาทที่ดีของสังคมหนึ่งอาจกลายเป็นมรรยาทไม่ดีของอีกสังคมหนึ่งก็ได้ ความเยียมยอและความขำแย่งของมรรยาท จึงขึ้นอยู่กับมนุษย์ สิ่งแวดล้อมทางสังคม และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติเป็นประการสำคัญ

พะอบ โปษะกฤษณะ (2530 : 2) กล่าวว่า มรรยาท คือระเบียบของสังคมอย่างหนึ่ง ซึ่งทุกชาติจะกำหนดระเบียบตามสภาพของสังคมของตน มรรยาทของแต่ละชาติ จึงอาจเหมือนกันบ้าง ต่างกันบ้าง ส่วนมากมักจะเข้าใจกันว่า มรรยาท หมายถึง ความประพฤติเรียบร้อย ซึ่งมุ่งไปถึงกิริยาท่าทาง แต่ความจริง มรรยาท มีความหมายกว้างออกไปถึงการแสดงออกทุกอย่างของมนุษย์เราที่ปรากฏออกมาให้ผู้อื่นเห็น เช่น กิริยาท่าทาง สีหน้า คำพูด การแต่งกาย เป็นต้น

วิณา วงศ์วิสิทธิ์ (ม.ป.ป. : 3, 8) กล่าวว่า มารยาทไทยเป็นวัฒนธรรมที่แสดงออกถึงลักษณะนิสัยใจคอ และค่านิยมในทางสุภาพ อ่อนน้อม มีสัมมาคารวะ รู้กาลเทศะ มีกิริยามารยาทงดงามของคนไทย มารยาทไทย คือ ระเบียบอิริยาบถต่างๆ ที่แสดงออกถึงความสุภาพ อ่อนน้อม ละเมียดละไม อันเป็นคุณสมบัติของคนไทยอย่างแท้จริง นับเป็นวัฒนธรรมของชาติที่แสดงให้เห็นว่า ไทยเป็นชาติที่มีวัฒนธรรมสูงในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับ คุณหญิงสมจินตนา ภักดิ์ศรีวงศ์ (2538 : 27) ที่สรุปความหมายของคำว่ามารยาทไทยว่า หมายถึง กิริยาวาจา ที่คนไทยเห็นว่าเรียบร้อย ถูกลักษณะนิสัยของคนไทยที่เป็นคนอ่อนโยน มีความสงบเสงี่ยมทั้งกาย วาจา เป็นการควบคุม กาย วาจา ให้อยู่ในกรอบที่สังคมยอมรับและต้องการ ดังนั้นผู้ที่ไม่มีมารยาทจึงเป็นผู้ที่ถูกสังคมตำหนิตนได้ มารยาทเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่า ผู้นั้นมีลักษณะนิสัย มีความเป็นมาหรือได้รับการศึกษาในด้านนี้มาหรือไม่ดังคำกล่าวของชาวไทยแต่โบราณซึ่งได้ยืนยันได้ฟังกันโดยทั่วไปว่า “สำเนียงต่อภาษา กิริยาต่อสกุล” จะเป็นสิ่งที่บอกความหมายของมารยาทไทยได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ ฉันทนิช อัสวานนท์ (2532 : 1 – 2) ได้ให้ความหมายของมารยาท หรือมรรยาทว่า คือพฤติกรรมที่แสดงออกมาทางกิริยา วาจา ที่สังคมยอมรับว่าถูกต้อง ดีงาม มารยาทเป็นหลักของการประพฤติปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ และขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคมหรือมวลชน ส่วนมารยาทไทย เป็นวัฒนธรรมประจำชาติประการหนึ่ง นับเป็นคุณสมบัติที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว และเป็นเรื่องที่อนุชนชาวไทยทั้งหลายควรจะสืบทอดมรดกนี้ตลอดไป เพราะล้วนแต่แสดงถึง

ความอ่อนโยน สุภาพเรียบร้อย และความประณีตสุขุมตามแบบของคนไทย แสดงว่าคนไทยเป็นคนที่มีสกุลรุนชาติ มีการศึกษา มีความดีทั้งกายและจิตใจสมกับคำว่าผู้ดีอย่างแท้จริง

สรุปได้ว่า จากความหมายของมารยาท จะเห็นได้ว่ามารยาทเป็นเรื่องของสากล ทุกชาติทุกภาษาในโลกจะมีการสั่งสอน หรือถ่ายทอดวัฒนธรรมทางมารยาทของตน โดยถือว่า การทำกิจวัตรวาจาอย่างไรจึงจะถือว่าเรียบร้อย ทั้งนี้ในแต่ละชาติจะมีการสั่งสอนในเรื่องของมารยาทแตกต่างกัน สำหรับมารยาทไทย ที่ชาวไทยได้สั่งสมมาแต่บรรพบุรุษนั้น เป็นที่ยอมรับกันทั่วโลกว่ามีความงดงาม มีความเป็นพิเศษที่ไม่เหมือนใคร เป็นวัฒนธรรมไทยแขนงหนึ่งที่เป็นที่ยอมรับกันว่ามีความงดงามอย่างแท้จริง

ความมุ่งหมายของการมีมารยาท

จากความหมายของมารยาท เป็นคุณธรรมอันดีงามตามหลักพุทธศาสนา ที่ทุกคนจะต้องยึดเป็นหลักประพฤติปฏิบัติเพื่อปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ มารยาทเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต เป็นมรดกทางวัฒนธรรม เป็นแบบแผนแห่งพฤติกรรม แบบแผนความคิด ความรู้ และผลงามที่มนุษย์ได้สร้างขึ้น (คุณหญิงสมจินตนา ภักดิ์ศรีวงศ์. 2538 : 30)

มนุษย์เกิดขึ้นมาในสังคมและได้อาศัยสังคมอยู่ร่วมกัน จึงจำเป็นต้องมีการติดต่อสัมพันธ์กันตามกระบวนการของสัตว์สังคม เพื่อควบคุมความประพฤติของสมาชิก ให้อยู่ร่วมกันโดยสันติ ให้อยู่ในกฎเกณฑ์หรือระเบียบสังคมได้วางไว้เป็นบรรทัดฐานนั่นเอง (สุพัตรา สุภาพ. 2529:18, 20) เมื่อมนุษย์สามารถเข้าใจถึงกฎเกณฑ์ที่สังคมของตนสร้างขึ้น เข้าใจกฎเกณฑ์ที่สังคมอื่นสร้างขึ้น ความขัดแย้งต่างๆ ก็ลดลงไปตามลำดับ ความรู้สึกว่าวัฒนธรรมของตนเองดีหรือวิเศษกว่าผู้อื่นก็หมดไป (สุพัตรา สุภาพ. 2529 : 42) ในเรื่องมารยาทก็เช่นกัน ถ้าทุกสังคมเข้าใจเรื่องมารยาทของตนและของสังคมอื่น การขัดแย้งก็ไม่ปรากฏ มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน และแม้ว่าในสังคมเดียวกันแต่เป็นคนละยุคคนละสมัยกัน ก็สามารถเข้าใจ อยู่ร่วมกันได้ สิ่งใดที่เก๋าล้าสมัย ถ้าจำเป็นก็ต้องเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับสภาพสังคม ทว่า สิ่งใดที่อยู่แล้วควรรักษาไว้เพื่อเป็นมรดกต่อไปแก่ลูกหลานสิ่งต่างๆ เหล่านี้สามารถขายได้ เช่น ชาวตะวันตกที่เป็นนักท่องเที่ยวนิยมเข้ามาประเทศไทยเพราะทิวทัศน์ หรือเที่ยวชมโบราณวัตถุโบราณสถานอย่างเดียว แต่เขาต้องการมาพิสูจน์ว่า คนไทยมีน้ำใจ ยิ้มเก่ง เป็นเมืองพุทธศาสนาจริงหรือไม่ มีการช่วยเหลือซึ่งพากัน ลูกเลี้ยงดูพ่อแม่หรือไม่ ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ไม่มีในบ้านเมืองเขา (คุณหญิงสมจินตนา ภักดิ์ศรีวงศ์. 2538 : 30)

บรรพบุรุษไทยได้คำนึงถึงการอยู่ร่วมในสังคมไทย และการอยู่รอดของชนในชาติ จึงได้พยายามคิดแปลง ปรับปรุง และศึกษาเรื่องมารยาทไทยขึ้นจากลักษณะนิสัยของชาวไทยแต่เดิม จากพุทธศาสนา สภาพภูมิอากาศ สภาพวัฒนธรรมของชาวไทยและต่างชาติ ตลอดจนสิ่งอื่นๆ ก่อ

กำหนดระเบียบปฏิบัติ จนเป็นรูปแบบและแนวทางให้เยาวชนในรุ่นหลังๆ ได้สืบทอดต่อกันมาจนทำให้ชาวไทยได้ชื่อว่าเป็นผู้มีมารยาท มีขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีมาช้านาน มีใช้ชาติที่ล้ำหลังหรือป่าเถื่อนตามที่ชาติตะวันตกเข้าใจกันมาแต่เดิม (คุณหญิงสมจินตนา ภักดีศรีวงศ์. 2538 :32)

นับเป็นโชคดียิ่งของชาวไทยที่บรรพบุรุษได้สั่งสมเรื่องมารยาทไทยไว้ให้เป็นเอกลักษณ์ที่ไม่เหมือนชาติใดในโลกและเป็นที่ยอมรับกันทั่วโลกในปัจจุบันแล้ว ชาวไทยทั้งหลายที่เป็นเจ้าของควรจะภาคภูมิใจในมรดกส่วนนี้ ที่บรรพบุรุษได้ใช้ระยะเวลาอันยาวนานปรับปรุงแก้ไขจนงดงามยากที่จะหาที่ติได้ เป็นสิ่งที่สมควรอนุรักษ์ไว้ตามที่ผู้เขียน “สักการมารยาท” ท่านหนึ่งว่า (ชานาญ เกิดพิบูลย์. 2533 : 13)

สักการมารยาทสร้างชาติได้	เรื่องไทยไทยใส่ใจรู้คุณค่า
สมบัติไทยแต่โบราณเน้นนานมา	จงรักษาสิ่งนี้ไว้คู่ไทยเรา
แม้ชาติใดในโลกนี้ไม่มีเหมือน	จะขอเตือนเพื่อนพ้องไทยอย่าได้เขลา
หรือเห็นว่าล้ำหลังไปอย่าใจเบา	ต่างชาติเขายังเห็นค่าว่าไทยเอย...

ความหมายของจริยธรรม

จริยธรรมมาจากภาษาอังกฤษว่า Ethics หรือ Morality หมายถึง การกระทำทั้งกาย วาจา และใจที่ดีงามเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม (กองการวิจัยการศึกษา. 2527 : 5) มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของจริยธรรมไว้หลากหลายด้วยกัน ดังนี้

ก่อ สวัสดิพานิชย์ (2522 : 18) กล่าวว่า วิชาจริยธรรม คือ ประมวลความประพฤติ และความนึกคิดในสิ่งที่ดีงามเหมาะสม

สาโรช บัวศรี (2522 : 18) ได้ให้ความหมายของจริยธรรมว่า คือ แนวทางในการประพฤติเพื่อยุติกันได้อย่างร่มเย็นเป็นสุข

แปลก สันธิรักษ์ และ วิทย์ วิศุทธิ์ (2522 : 82) ได้ให้ความหมายของจริยธรรมว่า คือ หลักธรรมอันเป็นแนวปฏิบัติในการกระทำที่เป็นไปตามครรลองครองธรรม มีลักษณะพิเศษคือ เป็นการให้คุณประโยชน์แก่ผู้อื่น และในเวลาเดียวกันก็เป็นประโยชน์แก่ตนเอง การปฏิบัติตามหลักธรรมนั้นก่อให้เกิดผลดีงามแก่ตนเอง ผลดีที่เกิดขึ้นมี 3 แห่ง คือ

1. ทำให้ชีวิตมีความสุข
2. ทำให้ผู้อื่นมีความสุข
3. ปลดปล่อยตนเองให้มีอิสระ

สอดคล้องกับที่ พระมหาคิดสร ได้กล่าวว่า จริยธรรม หมายถึง ความประพฤติ การกระทำตลอดจนความรู้สึกนึกคิดอันถูกต้องดีงาม ที่ควรประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองแก่

ตนและบุคคลโดยทั่วไป (พระมหาอดิศร ถิรสีโล. 2540 : 57) และพุทธทาสภิกขุ (2527 : 17) ให้ความหมายว่า จริยธรรมหรือศีลธรรม ได้แก่ ระเบียบซึ่งมุ่งปฏิบัติให้เกิดความสุข ความสงบสุข

นอกจากนี้ นักจิตวิทยาได้ให้ความหมายของจริยธรรมไว้แตกต่างกัน ดังนี้

เพียเจท์ (Piaget. 1960 : 1) ให้ความเห็นไว้ว่า จริยธรรม เป็นลักษณะประสบการณ์ของมนุษย์ และหน้าที่เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ในการให้ความร่วมมือเกี่ยวกับการจัดเตรียมทางสังคม ในเรื่องความสนใจและอนามัยบุคคล ความสัมพันธ์ร่วมกันในรูปของการกระทำและสิทธิ

โคห์ลเบิร์ก (Kohlberg. 1969 : 4 – 5) กล่าวถึงจริยธรรมว่า มีพื้นฐานของความยุติธรรม ถือเอาการกระจายสิทธิและหน้าที่อย่างเท่าเทียมกัน โดยมิได้หมายถึงกฎเกณฑ์ที่บังคับทั่วไป แต่เป็นกฎเกณฑ์ซึ่งมีความเป็นสากล ที่คนทั่วไปปรับไว้ในทุกสถานการณ์ ไม่มีการขัดแย้งกัน เป็นอุดมคติ ดังนั้นพันธะทางจริยธรรมจึงเป็นการเคารพต่อสิทธิ ข้อเรียกร้องของบุคคล อย่างเสมอภาคกัน

ธอร์นไคค์ และ บาร์นฮาร์ท (Thomdike and Barnhart. 1957 : 629) ได้ให้ความหมายของจริยธรรมว่าหมายถึงคุณธรรมหรือการกระทำที่ถูกต้อง ระเบียบหรือหลักของความประพฤติ

เจฟฟรีส์ (Jeffreys. 1959 : 132) ให้ความหมายว่า จริยธรรม คือ พฤติกรรมที่สอดคล้องกับมาตรฐานของความดี ความเลว เป็นพฤติกรรมที่มุ่งไปสู่ความดี ละเว้นในสิ่งที่เลวทั้งปวง

เรสต์ (Rest. 1976 : 6) ให้ความหมายของจริยธรรมว่า เป็นมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับความยุติธรรม ในขณะที่มีปฏิสัมพันธ์กันในสังคม และไม่เกี่ยวข้องกับคุณค่าส่วนตัวของแต่ละคน ซึ่งไม่มีผลต่อผู้อื่น เช่น ความรู้สึกส่วนตัวที่จะพัฒนาตนเองให้ถึงจุดสุดยอดแห่งศักยภาพของเขา ไม่ถือว่าเป็นคุณค่าทางจริยธรรม ซึ่งตรงกันข้ามกับที่นักปรัชญาบางคนให้คำว่าจริยธรรมรวมถึงชีวิตที่ดีด้วย

จากเอกสารที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า จริยธรรม หมายถึง มาตรฐานความประพฤติ การปฏิบัติ ความนึกคิด และความดีงามของคน ซึ่งมีประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ทำให้อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข คุณธรรมและจริยธรรมมีส่วนที่คล้ายคลึงกันมาก และมีความสัมพันธ์กัน เพราะคุณธรรมเป็นเรื่องของคุณงามความดีที่วิญญูชนพึงสำนึกในจิตใจของตน ส่วนจริยธรรมนั้นเป็นแนวทางการประพฤติ การปฏิบัติ ผู้ที่ประกอบพฤติกรรมตามครรลองแห่งความจริง ความดี และความงาม จะได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้มีจริยธรรม

โครงสร้างทางจริยธรรม

โครงสร้างทางจริยธรรมตามทฤษฎีของเพียเจท์ (Piaget)

เพียเจท์ เชื่อว่าพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคล ขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางสติปัญญาได้ถึงขั้นสูงสุดเมื่ออายุ 8 – 10 ปี และได้แบ่งขั้นของการพัฒนาจริยธรรมของมนุษย์เป็น 3 ขั้น คือ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และ เพ็ญแข ประจักษ์จันติก. 2520 : 32)

1. ขั้นก่อนจริยธรรม เป็นขั้นที่เด็กมีอายุตั้งแต่แรกเกิดถึง 2 ขวบ พัฒนาการทางด้านจริยธรรมยังไม่เกิดขึ้น แต่สามารถเรียนรู้เรื่องทั่วไปได้โดยประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว
2. ขั้นยึดคำสั่ง เป็นขั้นที่เด็กมีอายุ 2 – 8 ปี เด็กจะยึดคำสั่งของผู้ใหญ่เป็นหลักในการปฏิบัติ
3. ขั้นยึดหลักแห่งตน เป็นขั้นที่เด็กมีอายุ 8 – 10 ปี เด็กจะค่อยๆ พัฒนาจากขั้นที่ 2 มาสู่ขั้นที่ 3 ซึ่งเกิดจากพัฒนาการทางสติปัญญา และประสบการณ์ทางสังคมอย่างมาก ความเกรงกลัวอำนาจภายนอก จะกลายเป็นหลักภายในจิตใจของเด็ก

โครงสร้างทางจริยธรรมตามทฤษฎีของโคลเบอร์ก (Kohlberg)

โคลเบอร์ก ได้ศึกษาพัฒนาการทางจริยธรรมโดยอาศัยทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเพียเจต์เป็นพื้นฐาน โดยแบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมออกเป็น 3 ระดับ ในแต่ละระดับมี 2 ขั้น เริ่มจากขั้นต่ำสุดจนถึงขั้นสูงสุด ดังนี้ (Kohlberg, 1980 : 10 – 13)

ระดับที่ 1 ระดับก่อนเกณฑ์สังคม (Preconventional Level) ช่วงอายุประมาณ 9 ปี เด็กในวัยนี้ยังไม่เข้าใจกฎเกณฑ์ของสังคม แต่จะรับกฎเกณฑ์และข้อกำหนดว่า “ดี” หรือ “ไม่ดี” จากผู้ที่มีอำนาจเหนือตน เช่น พ่อ แม่ ครู หรือเด็กที่โตกว่า จริยธรรมในระดับนี้คือ หลีกเลี่ยงการลงโทษ และคิดถึงผลตอบแทนที่เป็นประโยชน์ เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับนี้มี 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 การลงโทษและการเชื่อฟัง (Punishment Obedience Orientation) พฤติกรรม “ดี” คือ พฤติกรรมที่แสดงแล้วได้รางวัล ส่วนพฤติกรรม “ไม่ดี” คือพฤติกรรมที่แสดงแล้วได้รับการลงโทษ ในกรณีตัวอย่างของ Kohlberg ถ้าถามว่า ทำไมถึงไม่ควรขโมยของจากร้าน เด็กก็ตอบว่า “จะถูกจับ” ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการถูกลงโทษจะเป็นเครื่องหมายของความไม่ดี

ขั้นที่ 2 กฎเกณฑ์เป็นเครื่องมือเพื่อประโยชน์ของตนเอง (Instrumental Relativist Orientation) เด็กจะเชื่อฟังหรือทำตามผู้ใหญ่ ถ้าคิดว่าตนเองจะได้รับผลประโยชน์ หรือได้รับความพึงพอใจ จากตัวอย่างของ Kohlberg ดังกล่าว เด็กจะพูดว่า “คุณจะต้องไม่ขโมยของจากร้าน เจ้าของร้านก็จะไม่ขโมยของๆ คุณ”

ระดับที่ 2 ระดับจริยธรรมตามเกณฑ์ของสังคม (Conventional Morality) ช่วงอายุระหว่าง 9 – 20 ปี ผู้ที่อยู่ในช่วงนี้ส่วนใหญ่สามารถที่จะปฏิบัติตามเกณฑ์ของสังคม เพราะรู้ว่าเป็นกฎระเบียบที่จะต้องปฏิบัติ เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับนี้มี 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 ความคาดหวังและการยอมรับของสังคมสำหรับ “เด็กดี” (Good Boy – Nice Girl Orientation) เป็นการกระทำตามเกณฑ์ของสังคม เพื่อให้ได้รับการยอมรับว่าเป็น “เด็กดี” ในกรณีตัวอย่าง เด็กที่มีพัฒนาการทางจริยธรรมอยู่ในระดับนี้ จะตอบว่า “พ่อ แม่ จะรู้สึกภาคภูมิใจที่มีลูกเป็นคนซื่อสัตย์”

ขั้นที่ 2 กฎระเบียบ (Low and Order Orientation) เป็นขั้นที่ยอมรับในอำนาจและกฎเกณฑ์ของสังคม พร้อมทั้งจะปฏิบัติตาม จากรณีตัวอย่าง “การกระทำเช่นนั้นเป็นการทำผิดกฎหมาย ถ้าเราไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย สังคมก็จะไม่สงบสุข”

ระดับที่ 3 จริยธรรมระดับเหนือกฎเกณฑ์ (Postconventional Morality) โดยปกติคนจะพัฒนาขึ้นมาจนถึงระดับนี้หลังจากอายุ 20 ปี และมีจำนวนไม่มากนัก เพราะสามารถเข้าใจหลักการทางจริยธรรม ซึ่งอยู่เบื้องหลังกฎเกณฑ์ทางสังคม ผู้แสดงพฤติกรรมพยายามตีความหมายของหลักการและมาตรฐานทางจริยธรรมด้วยวิจารณญาณก่อนที่จะยึดถือเป็นหลักการที่จะปฏิบัติตาม การจะตัดสินใจว่าจะไรถูก-ผิดหรืออะไรควร-ไม่ควรมาจากวิจารณญาณของตนเอง เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับนี้มี 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 สัญญาสังคม (Social Contract Orientation) เป็นขั้นที่เน้นถึงความสำคัญของมาตรฐานทางจริยธรรมที่ทุกคน หรือคนส่วนใหญ่ในสังคมยอมรับว่า เป็นสิ่งที่ถูกต้องสมควรปฏิบัติ โดยพิจารณาถึงประโยชน์และสิทธิซึ่งกันและกัน ในขั้นนี้สิ่ง ถูก-ผิด จะขึ้นอยู่กับค่านิยมและความคิดเห็นของแต่ละบุคคล จากรณีตัวอย่าง ผู้ตอบจะมีความคิดว่า “ภายใต้สถานการณ์บางอย่าง บางครั้งอาจจะต้องละเลยกฎหมาย ถ้าการละเมิดกฎหมายนั้นสามารถช่วยชีวิตคนได้” (กฎเกณฑ์จะเกิดจากการตกลงซึ่งกันและกัน สิทธิส่วนบุคคลเป็นสิ่งที่ควรรักษาไว้)

ขั้นที่ 2 หลักการทางจริยธรรมที่เป็นสากล (Universal Ethical Principle Orientation) ขั้นนี้เป็นขั้นที่แต่ละบุคคลเลือกที่จะปฏิบัติตามหลักการทางจริยธรรมด้วยตัวเอง และเมื่อเลือกแล้วก็มี ความคงเส้นคงวาในการนำไปปฏิบัติ เป็นหลักการเพื่อนมนุษย์ธรรม เพื่อความเสมอภาคในสิทธิมนุษยชน และเพื่อความยุติธรรมของมนุษย์ทุกคน

สรุปได้ว่า พัฒนาการทางจริยธรรมเป็นไปตามลำดับขั้นอย่างมีระบบ ซึ่งทุกคนต้องผ่าน พัฒนาการทางจริยธรรมขั้นต้นๆ ที่จะเป็นรากฐานของจริยธรรมขั้นต่อไป ในระดับจริยธรรมขั้นต้น บุคคลจะเห็นแก่ตัวแล้วจึงค่อยๆ ลดความเห็นแก่ตัวลงไปเป็นการเห็นแก่สังคมและไม่เห็นแก่ตัวเลย ในที่สุด แต่บุคคลโดยทั่วไปมักจะพัฒนาถึงระดับสูงสุดนี้น้อยมาก

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมารยาทไทยและจริยธรรม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมารยาทไทยและจริยธรรมนั้น ได้มีผู้ทำการศึกษาไว้ ดังนี้

อาศิรา สามห้วย (2538 : 48 – 49) ได้ทำการวิจัยพัฒนาและหาประสิทธิภาพของรายการโทรทัศน์ประกอบการสอนจริยธรรมเรื่อง มารยาทไทย สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยประชากรได้แก่ เด็กนักเรียนโรงเรียนเศรษฐเสถียร กรุงเทพมหานคร ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 40 คน กลุ่มตัวอย่างได้จากการสุ่มอย่างง่ายจากนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 15 คน โดยให้กลุ่ม

ทดลองดูรายการวิดิทัศน์เรื่องมารยาทไทยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งแบ่งเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 เรื่องการไหว้ ตอนที่ 2 เรื่อง การกราบ ตอนที่ 3 เรื่อง การรับของและส่งของ แต่ละตอนใช้เวลา 2 คาบๆ ละ 50 นาที ผลการวิจัยพบว่า เด็กนักเรียนที่เรียนจากรายการวิดิทัศน์ เรื่องมารยาทไทย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น สามารถปฏิบัติกิจกรรมตามที่ตั้งไว้ โดยผลรวมของกิจกรรมทุกกิจกรรมคิดเป็นร้อยละ 89.48 แสดงว่ารายการวิดิทัศน์ เรื่องมารยาทไทย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80 / 80 ที่ผู้วิจัยตั้งไว้

ปานจิตย์ ภาณุมาศ (2526) ได้ทำการวิจัย การสร้างบทเรียนวีดิโอเทปเรื่อง มารยาทการแสดงความเคารพแบบไทย โดยทดลองภาคสนามกับเด็กนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนมหาจักราช อำเภอมือง จังหวัดสงขลา จำนวน 48 คน ซึ่งผลการทดลองพบว่า วิดิโอเทป มารยาทการแสดงความเคารพแบบไทยมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ และช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในเรื่อง มารยาทการแสดงความเคารพแบบไทยสูงขึ้น

ประเสริฐศรี เอื่อนกรินทร์ (2524) ได้ทดลองใช้สไลด์การ์ตูนเรื่อง ประกอบเสียง เป็นแม่แบบเพื่อพัฒนาจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดเลย จำนวน 60 คน ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มทดลองมีทัศนคติเชิงจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สมใจ สุริยะกุล (2523) ได้สร้างบทเรียนสื่อประสมเพื่อใช้สอนวิชาจริยศึกษากับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนไทยมุสลิมและไทยพุทธ ผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนทั้งสองกลุ่ม สูงขึ้นกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และในด้านความมีวินัยแห่งตน นักเรียนทั้งสองกลุ่มมีวินัยแห่งตน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วากเนอร์ (Wagner. 1978) ได้ใช้การแสดงบทบาทเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกลุ่มชนกับนักเรียนอายุ 8 – 9 ปี โดยให้แสดงบทบาทเป็นชาวอินเดียแดงที่ถูกกรรณที่อยู่ เป็นการเน้นคุณค่าของการติดต่อสื่อสาร แสดงท่าทางโดยไม่ใช้คำพูด ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีความเข้าใจและประทับใจในเรื่องที่แสดงมาก จนเกิดความรู้สึกสงสารและเห็นใจชาวอินเดียแดง

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมารยาทไทยและจริยธรรมนั้น สรุปได้ว่าการสอนเรื่องมารยาทไทยเป็นการสอนในเรื่องของจริยธรรมอย่างหนึ่ง ซึ่งการถึงพร้อมด้วยมารยาทตามแบบไทยนั้นมีคุณค่าอย่างมากมาย นอกจากจะได้ชื่อว่าเป็นผู้รักษาเอกลักษณ์ของชาติแล้ว ยังเป็นเสน่ห์แก่ผู้ปฏิบัติด้วย นอกจากนี้การสอนด้านจริยธรรมนั้นยังมีความสำคัญต่อการเรียนรู้เพื่อนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้อย่างสมบูรณ์ เพราะเรื่องของจริยธรรมเป็นแนวทางการประพฤติปฏิบัติ ผู้ที่ประกอบพฤติกรรมตามครรลองแห่งความจริง ความดีและความงามจะได้รับการยกย่อง

ว่าเป็นผู้มีจริยธรรม ดังนั้นจึงเป็นเรื่องที่เหมาะสมอย่างยิ่งที่จะมีการเรียนการสอนในเรื่องของจริยธรรมในโรงเรียนให้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะเรื่องของมารยาทไทยที่เป็นเอกลักษณ์ของคนไทย

5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

ความหมายของการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เป็นการศึกษารายบุคคล (Individualized Instruction) ที่ต้องอาศัยความสามารถในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคลซึ่งแตกต่างกันออกไป โดยผู้เรียนแต่ละคนจะเรียนรู้ตามวิถีทางของตนเองและจะใช้เวลาในการเรียนเรื่องหนึ่งๆ แตกต่างกันไป

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (2542 : 9) หมวดที่ 3 ว่าด้วยระบบการศึกษา ในมาตราที่ 15 ข้อที่ 3 ได้ให้ความหมายของการศึกษาตามอัธยาศัยว่า เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งความรู้อื่นๆ

เสาวณีย์ ลิกขาบัณฑิต (2528 : 160) ได้ให้ความหมายของการเรียนการสอนรายบุคคลว่าเป็นการจัดการศึกษาที่ผู้เรียนสามารถศึกษาเล่าเรียนได้ด้วยตนเอง และก้าวไปตามขีดความสามารถ ความสนใจ และความพร้อม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เป็นเทคนิคหรือวิธีสอนที่ยึดหลักความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยจัดสิ่งแวดล้อมสำหรับการเรียนให้ผู้เรียนได้เรียนอย่างอิสระ

ซึ่งสอดคล้องกับ ดันน์และดันน์ (กิดานันท์ มลิทอง, 2536 : 163 ; อ้างอิงจาก Dunn and Dunn, 1972 : 254) ที่กล่าวว่า การศึกษารายบุคคลเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า การศึกษาตามเอกัตภาพ หมายถึง การเรียนการสอนที่เน้นถึงลักษณะความแตกต่างกันของผู้เรียน โดยเฉพาะในเรื่องของทักษะ ความสามารถ ความเข้าใจ แรงจูงใจ วินัยในตนเอง จุดมุ่งหมาย ความสามารถในการแก้ปัญหา และการคาดการณ์ของผู้เรียน โดยมีผู้สอนทำหน้าที่ให้ความสะดวกในการเรียน เป็นผู้แนะนำ ที่ปรึกษา ผู้วิเคราะห์ และเป็นผู้กำหนดแหล่งการเรียนรู้ กิจกรรม การประเมินผล และการรายงานผลการเรียนของผู้เรียนแต่ละคน

กิดานันท์ มลิทอง (2536 : 164) ได้ให้ความหมายของการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองว่า เป็นการจัดการศึกษาที่พิจารณาถึงลักษณะความแตกต่าง ความต้องการ และความสามารถเพื่อให้ผู้เรียนแต่ละคนเรียนรู้ในสิ่งที่ตนสนใจ ได้ตามกำลังและความสามารถของตน ตามวิธีการและสื่อการเรียนที่เหมาะสม เพื่อบรรลุถึงวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้

นอกจากนี้ ฟิลิป ซี. แคนดี้ (Philip C. Candy) ผู้เขียนหนังสือ Self-Direction for Lifelong Learning (รุ่ง แก้วแดง, 2542 : 133) ได้กล่าวไว้ว่า การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางสังคมและ

เทคโนโลยีกลายเป็นเรื่องธรรมดาไปแล้วในปัจจุบัน แต่สิ่งหนึ่งที่ยังคงที่อยู่ก็คือ ข้อจำกัดด้านการศึกษา ความไม่เพียงพอของระบบการศึกษาทำให้มนุษย์ไม่สามารถตามทันกับความเปลี่ยนแปลงนั้นๆ ทั้งๆที่การเปลี่ยนแปลงทำให้มนุษย์มีความต้องการที่จะเรียนรู้มากขึ้น สิ่งหนึ่งที่จะช่วยได้ก็คือ การเรียนรู้ด้วยตัวเอง

จุดมุ่งหมายและหลักการของการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

กาเยและบริกส์ (กิดานันท์ มลิทอง. 2536 : 165 ; อ้างอิงจาก Gagne[□] and Briggs. 1979 : 262) ได้กล่าวถึงการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองว่า เป็นการสอนที่จัดขึ้นเพื่อเป็นแนวทางให้การเรียนการสอนบรรลุจุดมุ่งหมายตามความต้องการ และบุคลิกลักษณะของผู้เรียนแต่ละคน การสอนแบบนี้มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ 5 ประการ ได้แก่

1. เพื่อเป็นแนวทางในการประเมินทักษะที่มีอยู่ก่อนของผู้เรียน
2. เพื่อช่วยในการค้นหาจุดเริ่มต้นของผู้เรียนแต่ละคนในการจัดลำดับการเรียนตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้
3. เพื่อช่วยในการจัดสื่อให้เหมาะสมกับการเรียน
4. เพื่อช่วยให้ผู้เรียน เรียนได้ตามอัตราความสามารถของตนเองโดยไม่จำเป็นต้องรอซึ่งกันและกันระหว่างผู้เรียนในกลุ่ม
5. เพื่อสะดวกต่อการประเมินผลได้บ่อยครั้งเท่าที่ต้องการ เพื่อเป็นการส่งเสริมความก้าวหน้าของผู้เรียนแต่ละคน

ในขณะที่ เสาวณีย์ สิกขาวิชิต (2528 : 160 – 162) กล่าวว่า การศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญสำหรับชีวิตมนุษย์ มนุษย์มีความเฉลียวฉลาดกว่าสัตว์ประเภทอื่น การพัฒนาคุณลักษณะและความสามารถของมนุษย์ในแต่ละสังคมจะได้ผลเพียงไรและแค่นั้นย่อมขึ้นอยู่กับธรรมชาติของแต่ละบุคคล ด้วยเหตุที่มนุษย์มีความแตกต่างกัน แต่ละคนจึงมีความสามารถ ความสนใจ และความต้องการที่แตกต่างกัน ทำให้การเรียนรู้ไม่เหมือนกัน ฉะนั้น ในการจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยมุ่งจัดสภาพการเรียนการสอนที่จะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสามารถ ความสนใจและความพร้อม โดยยึดหลักปรัชญาทางการศึกษา พื้นฐานทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ และจิตวิทยาการเรียนรู้ โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. มุ่งสนับสนุนให้ผู้เรียนรู้จักรับผิดชอบในการเรียนรู้ รู้จักแก้ปัญหาและตัดสินใจเอง
2. สนองความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน ให้ได้เรียนบรรลุผลกันทุกคน
3. เน้นเสรีภาพในการเรียนรู้
4. ขึ้นอยู่กับกระบวนการและวิธีการที่เสนอความรู้นั้นให้แก่ผู้เรียน

5. มุ่งแก้ปัญหาความยากง่ายของบทเรียน

สื่อในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

สื่อการเรียนรู้ในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเป็นสิ่งที่มีความสำคัญโดยตรงต่อผู้เรียน ในกรณีที่ผู้สอนเป็นเพียงผู้คอยสนับสนุนและให้คำปรึกษาในการเรียนเท่านั้น สื่อการเรียนรู้ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเป็นรายบุคคลนี้ สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ (กิดานันท์ มลิทอง. 2536 : 167 – 168) คือ

1. สื่อสิ่งพิมพ์

1.1 หนังสือ เป็นสื่อหลักในการเรียน เป็นสื่อแนะนำแนวทางการเรียนเพื่อนำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ที่เหมาะสม

1.2 โน้ตย่อบทเรียน เพื่อสรุปเนื้อหาสำคัญในบทเรียนแต่ละบทให้แก่ผู้เรียน

1.3 บทเรียนแบบโปรแกรม เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาบทเรียน ตอบคำถาม และได้ทราบคำตอบในทันที เพื่อทราบผลความก้าวหน้าของตน

2. โสตทัศนวัสดุ

2.1 ชุดการเรียนในโปรแกรมโสตทัศนวัสดุ เป็นชุดการเรียนซึ่งประกอบด้วยเทปเสียง วิดีทัศน์ ฟลิ้มสทริป และวัสดุสิ่งพิมพ์

2.2 ห้องปฏิบัติการภาษา ซึ่งเดิมใช้เฉพาะการเรียนภาษา แต่ในปัจจุบันสามารถใช้ในการเรียนบทเรียนต่างๆ ได้ โดยการให้ผู้เรียนฟังบทเรียนและผู้สอนฟังการตอบคำถาม ทำให้ผู้สอนสามารถสื่อสารกับผู้เรียนแต่ละคนหรือทั้งกลุ่มได้

2.3 สื่อมวลชนประเภทต่างๆ เช่น วิทยุและโทรทัศน์ เป็นสื่อที่ช่วยแพร่ภาพและเสียงของบทเรียน ทำให้ผู้เรียนเรียนได้ด้วยตัวเองตามลำพังและสามารถเรียนอยู่ที่บ้านหรือสถานที่ใดก็ได้

3. คอมพิวเตอร์

3.1 คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) เป็นการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยในการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ เช่น เพื่อการสอน การทบทวนบทเรียน หรือเพื่อการฝึกหัด เป็นต้น

3.2 Interactive Video เป็นการใช้ร่วมกันระหว่างระบบโทรทัศน์ วิดีโอดิस्क และเครื่องไมโครคอมพิวเตอร์ ผู้เรียนสามารถโต้ตอบกับบทเรียนหรือแบบฝึกหัด โดยการใช้ Keyboard, Mouse หรือการสัมผัสจอ

เสาวณีย์ ลิกขาบัณฑิต (2528 : 162 - 163) ได้อธิบายถึงลักษณะและคุณสมบัติของสื่อที่ใช้ในการศึกษารายบุคคลไว้ ดังนี้

1. ให้ผู้เรียนเรียนได้ด้วยตนเอง นั่นคือ สามารถเรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้ด้วยตนเอง
2. มีความสมบูรณ์ในตัวเอง คือ มีวัตถุประสงค์ที่เด่นชัด มีกิจกรรมการเรียน และมีการประเมินผลหลังการเรียนตามวัตถุประสงค์ของบทเรียนนั้น
3. มีวิธีการประเมินผลที่เหมาะสมในแต่ละบทเรียน พร้อมทั้งมีคำตอบเฉลย สำหรับข้อทดสอบนั้นๆ ไว้อย่างชัดเจน

คุณลักษณะของผู้ที่จะศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

รุ่ง แก้วแดง (2542 : 113 – 114) ได้อธิบายถึงคุณลักษณะของผู้ที่สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองไว้เป็นข้อๆ ดังนี้

1. มีความคิดริเริ่มในการวินิจฉัย หรือประเมินความต้องการในการเรียนรู้ของตนเอง อาจจะโดยความช่วยเหลือจากผู้อื่น หรือไม่ได้
2. เลือกแหล่งที่เหมาะสมเพื่อช่วยในการเรียนรู้ และถ้าจำเป็นก็อาจหามาตรการอื่นในการเรียนที่ไม่ต้องเรียนรู้เองก็ได้
3. รู้จักพัฒนาเกณฑ์ที่ประเมินการเรียนรู้ของตนเองโดยการค้นหาคำตอบและการให้เหตุผล
4. รู้จักถามเหตุผลของการมีกฎ ระเบียบ กระบวนการ หลักการ และข้อสมมุติฐานที่ยอมรับได้โดยปริยาย
5. ปฏิเสธที่จะเห็นด้วยหรือปฏิบัติตามในสิ่งที่ผู้อื่น (ครูหรือผู้ฝึก) ต้องการ ถ้าเห็นว่าเป็นสิ่งที่ยอมรับไม่ได้
6. ตระหนักในทางเลือก ทั้งโดยยุทธศาสตร์การศึกษาและการแปลความหมาย และเลือกทางเลือกที่สอดคล้องกับแนวความคิดและวัตถุประสงค์ของตนเองอย่างมีเหตุผล
7. ทบทวนกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ในฐานะเป็นพัฒนาการทางความรู้และสังคม และสามารถปรับยุทธศาสตร์ของตนเองเพื่อเสริมศักยภาพในการเรียนรู้
8. มองเป้าหมาย นโยบาย และแผน อย่างอิสระโดยปราศจากแรงกดดันจากผู้อื่น
9. พัฒนาความเข้าใจในความเป็นไปต่างๆ จนสามารถอธิบายกับผู้อื่นได้
10. สร้างกรอบแนวความคิดได้ชัดเจนอย่างอิสระ และพร้อมที่จะเปลี่ยนแนวความคิดเมื่อมีเหตุผล
11. สามารถแสวงหาความรู้ได้เอง ด้วยความกระตือรือร้นอย่างสม่ำเสมอ โดยไม่พึ่งการเสริมแรงหรือรางวัลจากผู้อื่น
12. ระบุค่านิยมส่วนตัวและความสนใจของตัวเองได้

13. เต็มใจและสามารถยอมรับแนวความคิดที่ถูกตั้ง และเผชิญกับการต่อต้าน อุปสรรค รวมทั้งการวิจารณ์เป้าหมายของตัวเองโดยปราศจากโทสะ

14. สามารถประเมินข้อบกพร่องและข้อจำกัดของตนเองในฐานะผู้เรียนได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองมีส่วนช่วยในการศึกษาเป็นอย่างมาก เพราะสามารถตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ผู้เรียน เรียนรู้ได้ด้วยตนเองตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ดังจะเห็นได้จากงานวิจัย ดังนี้

งานวิจัยในประเทศ

เขาวมาลย์ ไสววรรณ (2537 : 54) ได้ทำการวิจัยพัฒนาชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อฝึกทักษะทางคณิตศาสตร์ ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า คะแนนที่ได้จากการทำแบบฝึกหัดกับคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภายหลังการฝึกของกลุ่มทดลอง มีความสัมพันธ์กันในระดับ 0.92 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 แต่คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับคะแนนความคงทนในการเรียนรู้แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

มนตรี เพชรอินทร์ (2538 : 58 – 59) ได้ทำการวิจัยพัฒนาชุดการเรียนรู้เพื่อฝึกทักษะ เรื่องการผลิตแผ่นภาพโปร่งใสสำหรับครูวิทยาศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า ชุดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 90/90 การประเมินของผู้เชี่ยวชาญเป็นร้อยละ 91.37 เมื่อทดลองกับครูวิทยาศาสตร์มีประสิทธิภาพ 100.00/91.86 และการใช้ชุดการเรียนรู้ทำให้ครูวิทยาศาสตร์มีความรู้สูงกว่าการอบรมปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุทธธีรภัฏ พันธ์กุล (2538 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเพื่อหาข้อสรุปประสิทธิผลของชุดการเรียนรู้การสอน ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา โดยการวิเคราะห์ห่อภิมาณ ผลการวิจัยพบว่า การสอนด้วยชุดการเรียนรู้การสอนให้ประสิทธิผลสูงกว่าการสอนปกติ และเมื่อเปรียบเทียบขนาดของอิทธิพล พบว่า ประสิทธิผลของชุดการเรียนรู้การสอนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติทั้งในด้านระดับการศึกษา รายวิชาที่ศึกษา และประเภทของชุดการเรียนรู้การสอน

สุมิตรา สุประดิษฐ์ ณ อยุธยา (2539 : 96) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้ชุดการเรียนรู้กับการสอนตามคู่มือครู ผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความรับผิดชอบของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เชษฐา บุญขวลิต (2540 : 100) ได้ทำการวิจัยเพื่อสร้างชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่อง การใช้เครื่องมือวัดไฟฟ้า วิชา ช. 0278 ช่วงเดินสายไฟฟ้าภายในอาคาร ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ผลการวิจัยพบว่า ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองที่สร้างขึ้นทั้ง 6 ชุด มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ คือ 85/85

ชูเกียรติ โพธิ์ทอง (2544 : 69 – 70) ได้ทำการวิจัยการพัฒนาชุดฝึกทักษะปฏิบัติบทเรียนวิดิทัศน์ด้วยตนเอง เรื่อง การพิมพ์สกรีน โดยตั้งเกณฑ์ประสิทธิภาพไว้ที่ 90/90 ผลการวิจัยพบว่า ชุดฝึกทักษะปฏิบัติบทเรียนวิดิทัศน์ด้วยตนเอง เรื่องการพิมพ์สกรีน มีประสิทธิภาพ 94.49/90.73 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้

งานวิจัยต่างประเทศ

บรูซ (Bruce. 1972 : 429-A) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองกับการสอนแบบธรรมดาที่มหาวิทยาลัยไอโอวา พบว่า การสอนโดยใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าการสอนแบบธรรมดา

เคลเลอร์ (Keller. 1974 : 107) ได้ศึกษาการนำชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองไปใช้สอนวิชาบรรณารักษ์ ในมหาวิทยาลัยเทกซัส โดยใช้กระบวนการสอนลักษณะแบ่งวัสดุและเนื้อหาออกเป็นหน่วยๆ ผู้เรียนจะต้องเรียนไปที่ละหน่วยตามลำดับขั้น จากผลการศึกษาพบว่า ผู้เรียนเห็นว่าการเรียนด้วยวิธีนี้ดีกว่าการบรรยาย และต้องการที่จะเรียนโดยวิธีนี้ในวิชาอื่นๆ ร้อยละ 100 และเห็นว่าวิธีนี้ให้ความรู้ดีที่สุดร้อยละ 64 ดีปานกลางร้อยละ 26 พอๆกับวิธีอื่นร้อยละ 8.4 ต่ำกว่าวิธีอื่นร้อยละ 2.6

คูดนี (Cudney. 1975 : 26) ได้ศึกษาผลการเรียนโดยใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เปรียบเทียบกับการสอนปกติ เพื่อฝึกทักษะการพยาบาลที่มหาวิทยาลัยเดลแวร์ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองไม่แตกต่างกับการสอนปกติ

บรอว์ลีย์ (Brawley. 1979 : 4286-A) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้การสอนแบบสื่อประสม เรื่องการบอกเลขเวลา สำหรับเด็กที่เรียนช้า ซึ่งใช้แบบทดสอบเรื่อง The Appreciation Test Stanford Achievement มาทดสอบก่อนเรียนและทดสอบหลังเรียน โดยให้กลุ่มทดลองใช้ชุดการเรียนรู้การสอนซึ่งประกอบด้วยอุปกรณ์และสื่อการสอน 12 ชุด ใช้เวลา 15 วัน ผลการวิจัยพบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติแตกต่างกัน ระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง จะพบว่าการศึกษด้วยตนเองมีคุณค่าและความสำคัญในการเรียนรู้ของบุคคลที่มีความแตกต่างกันในหลายๆด้าน และจากงานวิจัยส่วนใหญ่พบว่า การเรียนการสอนโดยให้นักเรียนได้ศึกษด้วยตนเองให้ประสิทธิภาพสูง

กว่าการเรียนการสอนปกติ ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียน ช่วยให้เกิดความคงทนในการจำได้ดีกว่า การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง นับเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้แก่บุคคลไม่ว่าจะเป็นทางด้านการสอน การอบรม เนื่องจากมีระบบขั้นตอนต่างๆ ทั้งในการผลิต การทดลอง การประเมินผลเพื่อก่อให้เกิดคุณประโยชน์ต่อการศึกษา และสามารถนำมาใช้ผลิตสื่อการสอนที่มีคุณภาพได้

6. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนทักษะและการวัดด้านปฏิบัติ

ความหมายของทักษะและการวัดด้านปฏิบัติ

ความหมายของทักษะ

ทักษะ (Skill) ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2538 : 392) ได้ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง ความชำนาญ จากความหมายนี้ทักษะจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการฝึกฝนอยู่เป็นประจำ จึงจะเกิดความชำนาญในการเรียน ดังนั้นนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

ปราณี รามสูต (2527 : 148) กล่าวว่า ทักษะคือ กระบวนการของพฤติกรรมในการทำกิจกรรมต่างๆ อันเป็นผลมาจากการพัฒนาความสามารถของบุคคล ทำให้บุคคลทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งได้อย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ เช่น คนที่มีลักษณะทางด้านการแต่งคำประพันธ์หรือบทร้อยกรองก็จะสามารถแต่งบทร้อยกรองได้อย่างรวดเร็วและไพเราะได้ใจความดีกว่าคนที่ไม่มีทักษะในเรื่องนี้ คนที่มีทักษะเกี่ยวกับการพูดในที่ชุมชนจะสามารถพูดได้ทันทีที่ถูกขอร้องให้พูด เป็นต้น

ส. วาสนา ประवालพฤกษ์ (2537 : 5) ได้ให้ความหมายของทักษะว่า คือความชำนาญชำนาญ วิชาทักษะหรือเนื้อหาที่เป็นทักษะ หมายถึงวิชาที่จะต้องสอนให้เกิดความชำนาญ สามารถนำไปใช้ได้อย่างคล่องแคล่ว ว่องไว ไม่ผิดพลาด วิชาเหล่านี้เปรียบเสมือนเครื่องมือเครื่องใช้ที่จะต้องฝึกใช้ให้เกิดความชำนาญ จึงจะสามารถใช้เครื่องมือเหล่านี้ได้ดีมีประสิทธิภาพ ความชำนาญจะเกิดขึ้นได้ต้องฝึกปฏิบัติบ่อยๆ และทำมากๆ ก็จะเกิดความชำนาญเกิดทักษะขึ้น ทำนองเดียวกับวิชาทักษะหรือเนื้อหาที่ประสงค์จะให้เกิดทักษะก็ต้องใช้วิธีสอนโดยฝึกให้ผู้เรียนทำมากๆ ทำบ่อยๆ ครั้นจนเกิดความชำนาญขึ้น

กมลรัตน์ หล้าสุวรรณ (2524 : 270) กล่าวว่า ทักษะ คือ ลักษณะของพฤติกรรมที่แสดงถึงความสามารถในการแสดงออกได้ต่อเนื่องกันหรือประสานสัมพันธ์กันของอวัยวะต่างๆของร่างกายหรือความคิดที่ได้ตอบต่อปัญหาอย่างคล่องแคล่ว ถูกต้องจนเป็นนิสัยหรือเป็นแบบอัตโนมัติ เช่น คนที่พูดภาษาอังกฤษได้คล่องแคล่ว แสดงถึงการมีทักษะในการใช้ภาษาอังกฤษ เฝ้านที่พิมพ์ดีดได้ถูกต้องและรวดเร็ว แสดงถึงการมีทักษะในการใช้มือ เป็นต้น

ดี เซคโค (De Cecco. 1968 : 309-319) กล่าวว่า ทักษะ คือ การกระทำที่มีการตอบสนองต่อสิ่งเร้า โดยการตอบสนองนั้นๆ มีลักษณะต่อเนื่องกัน (Response Chains) การตอบสนองนั้นๆ เป็นการประสานงานกันของการเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อ ตั้งแต่ 2 ส่วนขึ้นไป (Movement Coordination) การตอบสนองนั้นๆ มีการแสดงออกที่เป็นกระบวน (Response pattern)

แกร์ริสัน (Garrison. 1972 : 640) กล่าวว่า ทักษะเป็นแบบของพฤติกรรมที่กระทำไปด้วยความราบเรียบ (Smoothly) ถูกต้อง รวดเร็ว และแม่นยำ ซึ่งเป็นผลมาจากการพัฒนาความสามารถของตน

สรุปได้ว่า ทักษะเป็นการพัฒนาความสามารถของบุคคลให้เกิดความชำนาญในการปฏิบัติกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ซึ่งจะต้องใช้การปฏิบัติที่ต่อเนื่อง ทักษะของบุคคลจะเกิดขึ้นได้ต้องใช้การฝึกปฏิบัติบ่อยๆ ทำมากๆ และทำอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

กระบวนกรการเกิดทักษะ

มอลินี จูเซลพ. (2537 : 128) ได้กล่าวไว้ว่า ฟิทท์ (Fitt) กำหนดกระบวนกรการเกิดทักษะไว้ 3 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Phase) ทักษะในขั้นนี้เป็นขั้นที่ผู้เรียนทักษะจะทำความเข้าใจ หรือเรียนรู้ธรรมชาติของทักษะ ปกติทักษะขั้นนี้จะเกิดขึ้นโดยไม่ต้องใช้เวลาฝึกฝนมาก ความรู้ความเข้าใจนั้นอาจเกิดจากการสังเกต จากการสอนหรือการอธิบายจากผู้อื่น

การเรียนรู้ทักษะในขั้นนี้ ผู้เรียนจะต้องสนใจเป็นพิเศษแต่จะมีความผิดพลาดได้ อาจจะทำให้เข้าใจผิด ถ้าการประสานสัมพันธ์ทางกลไกยังไม่ดีหรือถูกรบกวนจากสิ่งแวดล้อม

2. ขั้นของการจัดระเบียบกลไกกล้ามเนื้อ (Organizing Phase) เป็นขั้นที่มีทักษะระดับกลาง ในขั้นนี้อวัยวะที่รับสัมผัส อวัยวะแสดงออกและการตรวจสอบความถูกต้องจากการกระทำนั้นๆ มีการประสานกันอย่างมีระเบียบ ซึ่งสามารถประกอบกิจกรรมได้ดีจนเกือบจะเป็นอัตโนมัติ เป็นขั้นที่ใช้กลไกกล้ามเนื้อมากกว่าการใช้ความรู้ความเข้าใจ

การเกิดทักษะในขั้นนี้จะทำได้ดีแม้จะมีความตั้งใจน้อย สามารถตรวจสอบความถูกต้องหรือรู้ผลในสิ่งที่ทำได้รวดเร็ว และการตอบสนองคงที่สม่ำเสมอ

3. ขั้นที่มีทักษะอย่างสมบูรณ์ (Perfecting Phase) ขั้นนี้ต้องใช้การเรียนรู้มานาน ซึ่งจะต้องผ่านมาจากการเรียนขั้นที่ 1 และขั้นที่ 2 มาก่อน เป็นทักษะระดับที่สามารถทำได้รวดเร็ว ถูกต้อง และเป็นไปโดยอัตโนมัติโอกาสที่จะผิดพลาดมีน้อยมาก

ดังนั้นจึงพอจะสรุปได้ว่ากระบวนกรการฝึกทักษะจะเริ่มจากความรู้ความเข้าใจขั้นต้นก่อน จากนั้นจะเป็นการการจัดระเบียบกลไกกล้ามเนื้อและกระบวนกรที่มีทักษะอย่างสมบูรณ์

ความหมายของการวัดด้านการปฏิบัติ

นักการศึกษาและนักจิตวิทยาได้ให้ความหมายของการวัดด้านการปฏิบัติไว้หลายท่านดังต่อไปนี้

ส. วาสนา ประवालพฤษ์ (2537 : 1) ได้ให้ความหมายของการทดสอบภาคปฏิบัติไว้ว่าเป็นแบบทดสอบที่มุ่งหวังวัดทักษะทางด้านการปฏิบัติงาน เช่น การเล่นเกม การเล่นเกมดนตรี เป็นต้น การประเมินผลสัมฤทธิ์โดยการสอบการปฏิบัติลักษณะนี้มีสิ่งที่จะต้องคำนึงถึง 2 ประการคือ วิธีการ (Procedures) และผลงาน (Products)

เพียน ไชยสร (2529 : 37) ให้ความหมายของการวัดผลงานภาคปฏิบัติว่าเป็นการวัดความสามารถของบุคคลในการทำงานอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยบุคคลนั้นได้ลงมือปฏิบัติและการจัดการทำ (Manipulate) ซึ่งมีการเกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กับสิ่งที่อยู่ในลักษณะรูปธรรม (Materials or Physical Objects) โดยทางกายหรือการรับรู้ทางประสาทสัมผัส

สมบุญ ชิตพงษ์ (2522 : 18) ได้ให้ความหมายของแบบทดสอบภาคปฏิบัติว่าเป็นแบบทดสอบที่มีจุดประสงค์ที่ต้องการให้ผู้สอบได้ปฏิบัติ การทดสอบนี้ต้องการวัดวิธีการ หรือดูผลงานในการปฏิบัติ เช่น การทดสอบภาคปฏิบัติในวิชาศิลปะ งานช่าง และพลศึกษา เป็นต้น

ไพศาล หวังพานิช (2526 : 89) ได้ให้ความหมายว่าการวัดผลงานภาคปฏิบัติ คือ ความสามารถในการปฏิบัติเป็นการวัดที่ให้ผู้เรียนได้แสดงพฤติกรรมออกมาด้วยการกระทำ โดยถือว่าการปฏิบัติเป็นความสามารถในการผสมผสาน หลักการและวิธีการต่างๆ ที่ได้รับการฝึกฝนมาให้สิ่งนั้นปรากฏออกมาเป็นทักษะของผู้เรียน

เชดศักดิ์ โหมวสินธุ์ (2529 : 16) ให้ความหมายของแบบวัดภาคปฏิบัติว่าเป็นเครื่องมือที่ออกแบบเพื่อวิเคราะห์และวัดทักษะของนักเรียนในด้านการปฏิบัติ หรือการกระทำที่ให้เลือกปฏิบัติภายใต้เงื่อนไขที่ได้ควบคุมไว้อย่างดี

สุนันท์ สดโกสุม (2532 : 65) กล่าวว่า การวัดภาคปฏิบัติเป็นการทดสอบเพื่อพิจารณาความสามารถในการทำงานได้ตามจุดมุ่งหมายหรือเป็นการทดสอบเพื่อพิจารณาหาประสิทธิภาพ หรือประสิทธิผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำหรือจากสถานการณ์ที่ได้กำหนดขึ้น

มารแชล (Marshall. 1971: 135) ได้ให้ความหมายของแบบทดสอบภาคปฏิบัติไว้ว่าเป็นแบบทดสอบที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหว หรือการตอบสนองที่เป็นการกระทำของผู้ถูกสอบ โดยปกติแล้วการทดสอบจะเกิดขึ้นได้ต้องจัดการให้ผู้ถูกทดสอบได้อยู่ในสถานการณ์ที่เป็นจริง หรือคล้ายของจริงให้มากที่สุด แต่ไม่ใช้การทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์แบบเขียนตอบ (Paper and Pencil Tests)

เมห์เรนส์และเลห์แมน (Mehrens and Lehman. 1984 : 205-206) กล่าวว่าการวัดด้านการปฏิบัติเป็นการทดสอบเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวหรือการตอบสนองที่เป็นการกระทำของผู้ถูกทดสอบ ซึ่งผู้ถูกทดสอบจะอยู่ในสถานการณ์จริงหรือคล้ายจริงมากที่สุด

อีเบล และฟรีสบี (Ebel and Frisbie. 1986 : 119) กล่าวว่าการวัดด้านการปฏิบัติ คือการที่ผู้ถูกทดสอบแสดงความสามารถหรือแสดงทักษะในการใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ต่างๆ ออกมา นั่นจะเกี่ยวกับการเรียนรู้ทักษะซึ่งประกอบด้วยทักษะด้านกลไกการเคลื่อนไหวของร่างกาย

การสอนทักษะปฏิบัติ

นักวิชาการหลายท่านได้นำเสนอวิธีการสอนเพื่อให้เกิดทักษะไว้ดังนี้

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2535 : 88-89) ได้เสนอวิธีการสอนเพื่อให้เกิดทักษะ ดังนี้

1. วิเคราะห์ทักษะ โดยต้องพิจารณาแยกแยะรายละเอียดของทักษะนั้นๆ ออกมา
2. ตรวจสอบความสามารถเบื้องต้น ที่เกี่ยวกับทักษะของผู้เรียนว่าเกี่ยวกับอะไร เพียงใด ให้ทดสอบการปฏิบัติเบื้องต้นต่างๆ ตามลำดับก่อน-หลัง
3. จัดการฝึกหน่วยย่อยต่างๆ และฝึกหนักในหน่วยที่ขาดไป และอาจฝึกสิ่งที่เขาพอจะเป็นอยู่แล้วให้ชำนาญเต็มที่และให้ความสนใจในสิ่งที่ยังไม่ชำนาญ
4. ขั้นตอนิบายและสาธิตทักษะให้ผู้เรียน เป็นการแสดงทักษะทั้งหมดโดยการอธิบายการแสดงให้เห็นตัวอย่าง หรือให้ผู้เรียนชมภาพยนตร์หรือจัดหาผู้เชี่ยวชาญแสดงให้ดูในขั้นต้น ไม่จำเป็นต้องอธิบายมากให้ผู้เรียนดูตัวอย่าง และสังเกตเอง การใช้ภาพยนตร์สอนทักษะต่างๆ นั้น ได้มีผู้สนใจศึกษากันมาก เช่น ภาพยนตร์ประเภทภาพช้า (Slow motion) ของการกระโดดสูงของแชมป์ยนสอนกระโดดสูง เป็นต้น ภาพยนตร์มีคุณค่าอย่างยิ่งในขั้นแรกของการเรียน และขั้นสุดท้ายของการเรียน
5. ขั้นตอนจัดภาวะเพื่อการเรียน 3 ประการคือ

5.1 จัดลำดับขั้นสิ่งเร้า และการตอบสนองให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติอย่างถูกต้อง ตามลำดับก่อนหลัง สิ่งใดที่เกี่ยวข้องกันต้องจัดให้ติดต่อกัน

5.2 การปฏิบัติ ต้องจัดกำหนดเวลาของการปฏิบัติให้ดี จะใช้เวลาแต่ละครั้งนานเท่าใดหรือแต่ละครั้งจะมีการหยุดพักมากน้อยเพียงใด การฝึกแต่ละครั้ง อาจใช้ครั้งเดียวหรือกี่ครั้ง ต้องคิดพิจารณาให้ดีจะใช้การปฏิบัติแบบแข่งขันปฏิบัติหรือฝึกแบบรวดเร็ว ขึ้นอยู่กับขั้นตอนต่างๆ ของการเรียนทักษะ สำหรับในขั้นสุดท้ายของการเรียนทักษะอาจใช้การฝึกฝนนานได้

5.3 การให้ทราบผลของการปฏิบัติ การทราบผลทันทีมี 2 อย่างคือ ทราบจากคำบอกเล่าของครูผู้สอนและทราบผลด้วยตนเอง ในขั้นแรกๆ ควรบอกให้ทราบว่า เขามีข้อบกพร่องอย่างไร แบบนี้เป็นสร้างผลจากภายนอกเป็นการบอกให้ทราบว่าต้องแก้ไขอย่างไร พอผู้เรียนก้าวหน้า

ไปถึงขั้นที่สอง และขั้นที่สามคือ มีความชำนาญมากขึ้นเขาจะสังเกตตัวเองเป็นการทราบผลจากตัวเองโดยพิจารณาจากผลของการเคลื่อนไหวของตนเอง

ประสาธ อิศรปริดา. (2523 : 174) ได้เสนอวิธีการสอนเพื่อให้เกิดทักษะ ดังนี้

1. จงวิเคราะห์ทักษะออกเป็นหน่วยย่อย แล้วสอนทักษะย่อยๆ นั้นให้สอดคล้องตามความสามารถ และระดับพัฒนาการทางสมองของผู้เรียน
2. จงสาธิตหรือแสดงตัวอย่างการตอบสนองที่ถูกต้องในทักษะนั้นๆ ให้แก่ผู้เรียน
3. จงแนะนำการตอบสนองในระยะแรก เริ่มด้วยการใช้คำพูดหรือกิริยาท่าทาง
4. จัดให้มีการฝึกอย่างเหมาะสม ซึ่งต้องพิจารณาถึงการฝึกหัด การพัก กำหนดช่วงเวลาฝึก และพักให้เหมาะสมกับกิจกรรมนั้นๆ
5. ให้ผู้เรียนทราบผลการกระทำ เพื่อจะได้แก้ไขปรับปรุงการตอบสนองที่ไม่ถูกต้องให้ถูกต้องสมบูรณ์

ดี เซค โก (De Cecco. 1968 : 309-319) ได้เสนอวิธีการสอนเพื่อให้เกิดทักษะไว้ดังนี้

1. ก่อนดำเนินการสอน ครูควรวิเคราะห์ทักษะที่จะสอนเสียก่อนว่าจะสอนทักษะอะไรก่อนหลัง
2. ควรทดสอบความสามารถในการใช้อวัยวะต่างๆ ให้สัมพันธ์กัน
3. ฝึกฝนเฉพาะทักษะที่ยังขาดอยู่
4. อธิบายและสาธิตการฝึกทักษะตามลำดับก่อนหลัง
5. ดำเนินการฝึกอย่างต่อเนื่องกัน
6. ปรับปรุงแก้ไขให้เกิดทักษะอย่างแท้จริง

ชนิดของแบบทดสอบภาคปฏิบัติ (Types of Performance Tests)

การวัดด้านปฏิบัติต้องพิจารณาทั้งกระบวนการ และผลงาน การจัดเตรียมและเวลาที่ใช้ในการปฏิบัติด้วย ดังนั้นจากการที่นักการศึกษาหลายท่านได้ศึกษาวิธีการวัดผลด้านการปฏิบัติ นั้น พอจะสรุปได้ดังนี้ คือ

มาร์แชล (Marshall. 1971 : 139-141) ได้จำแนกแบบทดสอบภาคปฏิบัติออกเป็น 3 ชนิด คือ

1. แบบทดสอบให้จำแนกแยกแยะ (Identification Test) มีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะวัดความสามารถของนักเรียนในการจำแนกวัตถุ (Object) หรือชุดของวัตถุ (Set of Object) จำแนกกระหว่างความถูกต้อง และไม่ถูกต้องในกระบวนการ (Procedures) และวิธีปฏิบัติ (Practices) จำแนกปัจจัยสำคัญในตอนเบื้องต้นของกระบวนการ หรือเพื่อที่จะประกอบผลผลิตได้

ความแตกต่างระหว่างแบบให้จำแนกแยกแยะของแบบทดสอบภาคปฏิบัติ และแบบทดสอบทางภาษา (Verbal tests) บางครั้งก็ไม่ชัดเจน ถ้าให้นักเรียนระบุชื่อและชี้ส่วนต่างๆ ของเครื่องพิมพ์ดีดได้ถูกต้องก็ไม่ได้เป็นหลักประกันว่านักเรียนจะมีความสามารถในการพิมพ์ การทำความสะอาดเครื่องพิมพ์ดีด หรือเปลี่ยนผ้าหมึก แบบทดสอบได้จำแนกแยกแยะไม่สามารถที่จะวัดประสิทธิภาพของผลงานในขั้นสุดท้าย

แบบทดสอบที่ได้จำแนกแยกแยะมักเกี่ยวข้องกับการท่องจำของนักเรียน ดังนั้น การจำแนกแยกแยะงาน (Identification task) ก็มักจะทำให้เกิดการโต้ตอบ (Reflex) ในการผสมผสานกันของทักษะและกระบวนการทางสมอง

2. แบบทดสอบจำลองสถานการณ์ (Simulated Situation Test) เป็นกิจกรรมที่จำเป็นเกี่ยวกับงาน ซึ่งก็อาจจะเป็นสถานการณ์ในชีวิตที่เคยประสบมา บางครั้งผู้เข้าสอบก็มีความต้องการที่จะใช้เครื่องมือ ที่ถูกสร้างขึ้นมาโดยเฉพาะเพื่อที่จะฝึกหัด (Training) และวัตถุประสงค์ในการทดสอบ เช่น ในวิชาการขับรถเครื่องจำลองสิ่งแวดล้อม (Simulator) จะถูกนำมาใช้ในการประเมินทักษะของผู้เข้าสอบในการขับรถ

โดยพื้นฐานแล้ว แบบทดสอบจำลองสถานการณ์ต้องการที่จะทำการคัดลอกกิจกรรมที่จำเป็นที่สุดที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติ กิจกรรมที่คัดลอกก็มีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะจำลอง (Duplicating) หรือทำการเลียนแบบ (Imitating) ในกิจกรรมเหล่านั้น ประสิทธิภาพของแบบทดสอบนี้ขึ้นอยู่กับปริมาณของการปฏิบัติจริงที่เป็นการเลียนแบบ อย่างไรก็ตามเครื่องจักรที่มีราคาแพง เวลา ความสะอาด และความปลอดภัย เป็นสิ่งที่ควรพิจารณาอย่างมากในการเลือกแบบทดสอบชนิดนี้

3. แบบทดสอบตัวอย่างงาน (Work Sample Test) แบบทดสอบภาคปฏิบัติจะเกี่ยวข้องกับตัวอย่างงานหลายๆ ชนิด เช่น ครูขูเลขให้แบบทดสอบตัวอย่างงาน เมื่อครูให้นักเรียนเขียนตัวอย่างอักษรที่บอก แล้วทำการนับจำนวนของความคิดพลาดที่นักเรียนแต่ละคนทำการบันทึกไว้ หรือครูช่างไม้ต้องการที่จะวัดทักษะนักเรียนของเขาในการปฏิบัติกิจกรรมงานไม้บางชนิด เขาก็สามารถที่จะสร้างแบบทดสอบการปฏิบัติตัวอย่างงานขึ้นมาได้

ถึงแม้จะเกิดความยุ่งยากในการจำแนก ระหว่างแบบทดสอบตัวอย่างงาน กับแบบทดสอบสถานการณ์จำลอง แต่มีข้อสังเกตว่าแบบทดสอบตัวอย่างงาน จะใช้สถานการณ์ของงานที่เป็นจริง ซึ่งเราคาดหมายว่าจะมีความสำคัญต่อนักเรียนในการฝึกหัดและประสบการณ์ของนักเรียน ถ้าหากตัวอย่างงานได้รับการคัดลอกอย่างระมัดระวัง แบบทดสอบก็จะเป็นเครื่องชี้วัด (Indicator) ที่ดีเกี่ยวกับความสามารถของนักเรียนในการปฏิบัติกิจกรรมนั้น

หลักและขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือวัดด้านการปฏิบัติ

การสร้างแบบทดสอบภาคปฏิบัติ

ในการสร้างแบบทดสอบภาคปฏิบัติมีขั้นตอนในการสร้างอยู่ด้วยกันหลายขั้นตอน ซึ่งได้มีผู้เสนอหลักและขั้นตอนในการสร้างไว้หลายท่าน ดังนี้

แบรดฟีลด์ (Bradfield. 1957 : 341) ได้เสนอขั้นตอนทั่วไปในการสร้างแบบทดสอบภาคปฏิบัติไว้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. เขียนรายงานของกิจกรรมทั้งหมดในการปฏิบัติที่แบบทดสอบจะทำการวัด
2. เลือกกิจกรรมเพื่อที่จะบรรจุลงในแบบทดสอบ
3. ปรับปรุงงาน หรือชุดของงาน ที่กิจกรรมเหล่านั้นไม่สัมพันธ์กัน (Incorporates) และมีมิติต่างๆ ให้ปรากฏชัดแจ้ง
4. ปรับปรุงรูปแบบการสังเกตที่จะทำการวัดกิจกรรมให้อยู่ในรูปของมิติที่สำคัญ
5. ปรับปรุงคำสั่ง คำชี้แจง ตลอดจนแผนการในการดำเนินการสอบ

ทักแมน (Tuckman. 1975 : 180-185) ได้เสนอขั้นตอนในการสร้างแบบทดสอบภาคปฏิบัติโดยทั่วไปไว้ 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดจุดประสงค์ของการปฏิบัติงานที่ชัดเจน คำบ่งชี้การกระทำ (Action Word) ที่ใช้ประจำ คือ แสดงหรือสาธิต (Demonstrate) และโครงสร้าง (Construct) ตัวอย่างของการกำหนดจุดประสงค์ของการปฏิบัติ เช่น

1.1 เพื่อที่จะแสดงถึงวิธีการแบ่งมุมออกเป็น 2 ส่วนเท่าๆ กัน

1.2 เพื่อแสดงวิธีการวัดความต้านทานไฟฟ้า

2. กำหนดสถานการณ์ของการทดสอบที่ชัดเจน สถานการณ์ดังกล่าว จะเป็นสิ่งที่อำนวยความสะดวกในการที่จะให้บรรลุจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ ได้แก่ การกำหนดวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน การกำหนดคำสั่งในการปฏิบัติงาน

3. กำหนดเกณฑ์ในการประเมินผลวิธีการ (Process) และผลงาน (Product) อย่างชัดเจนที่จะทำให้เป็นการตัดสินใจที่มีความเป็นปรนัยมากขึ้น

4. การสร้างแบบประเมินในการให้คะแนนการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นการนำเกณฑ์ในการประเมินงานปฏิบัติที่ได้จัดทำขึ้นในข้อ 3 นำมาเรียบเรียงลำดับก่อนหลังตามข้อคำถาม และกำหนดให้น้ำหนักคะแนนเกณฑ์แล้วแต่ความสำคัญในวิธีการปฏิบัติงาน ผู้ประเมินพิจารณาว่าการปฏิบัติของนักเรียนตรงตามเกณฑ์ที่ระบุไว้หรือไม่ ถ้าตรงก็จะให้คะแนนเต็ม แต่ถ้าไม่ตรงก็จะไม่ให้คะแนน

การพัฒนาแบบทดสอบภาคปฏิบัติ (Developing Performance Test)

เมห์เรนส์และเลห์แมน (Mehrens and Lehman, 1984 : 208) ได้กำหนดขั้นตอนในการพัฒนาแบบทดสอบด้านการปฏิบัติดังนี้

1. ทำการวิเคราะห์งาน (Job Analysis) เพื่อกำหนดว่ามีความสามารถอะไรบ้างที่ควรทดสอบวิธีหนึ่งที่ดีที่สุดในการกำหนดคุณลักษณะเฉพาะที่จำเป็นของงานก็คือให้ผู้ทำการทดสอบ (Examiner) เรียนรู้ในงานและตรวจตราอย่างระมัดระวังในขั้นตอนการฝึกหัด วิธีนี้จะทำให้ผู้สร้างแบบทดสอบเห็นภาพพจน์ได้ว่า สภาพที่แท้จริงที่เกี่ยวข้องด้วยเป็นอย่างไร มากกว่าที่จะได้มาจากการสังเกตผลงานเพียงอย่างเดียว

2. เลือกงาน ทักษะและความสามารถที่มีความสำคัญที่จะเกี่ยวข้องในงานและการปฏิบัติ หรือทักษะบางอย่างควรระบุไว้ด้วยในการวิเคราะห์งาน หลังจากที่ได้ตัดสินใจแล้วว่าความสามารถอะไรบ้างที่จะถูกทดสอบ เราจะต้องกำหนดว่าการปฏิบัตินั้นเกี่ยวข้องกับวิธีการ หรือผลงานหรือทั้งสองประการร่วมกัน

3. การสร้างแบบฟอร์มการสังเกต หรือแบบฟอร์มการประเมิน ควรบอกชนิดของสิ่งที่ต้องมีการบันทึกประกอบการสังเกตด้วย เช่น คุณภาพของผลงานที่ทำ ความเร็วของการปฏิบัติ อย่างไรก็ตามควรให้ความสำคัญกับทักษะและความสามารถในการปฏิบัติ

4. สร้างรูปแบบของแผนงานตัวอย่าง เราทราบว่าไม่มีแบบทดสอบฉบับใดที่สามารถบรรจุทุกสิ่งทุกอย่างที่เราต้องการจะวัด สำหรับแบบทดสอบวัดด้านปฏิบัติผู้สร้างต้องอาศัยหลักเกณฑ์จากการวิเคราะห์งาน แล้วเลือกงานที่สำคัญที่สุด

5. การสร้างแผนการที่ดำเนินการสอบ เช่น เตรียมคำสั่ง ขอบเขตของเวลา วัสดุ คำแนะนำในการให้คะแนน และอื่นๆ

6. ทดลองข้อสอบก่อนที่จะสร้างรูปแบบของแบบทดสอบในขั้นสุดท้าย

ส. วาสนา ประวาลพฤษย์ (2537 : 3-4) ได้กล่าวถึงขั้นตอนในการสร้างแบบวัดภาคปฏิบัติไว้ดังนี้

1. วิเคราะห์งานที่จะวัด (Job Analysis) โดยเริ่มจากการศึกษาขอบเขตและลักษณะของทักษะตลอดจนความสามารถต่างๆ ที่จะทำให้ปฏิบัติกิจกรรมที่ต้องการวัดได้สำเร็จ ในการวิเคราะห์งานมีจุดมุ่งหมายที่จะกำหนดลักษณะของงาน (Job Specification) หรือรายการของกิจกรรมที่จะวัดโดยจะต้องเป็น

1.1 กิจกรรมที่แยกแยะงานนี้กับงานที่ไม่ใช่

1.2 แยกระหว่างผู้ปฏิบัติงานดีและไม่ดี

2. เลือกงาน หรือกลุ่มของพฤติกรรมที่จะเป็นตัวแทนของงาน โดยกำหนดทักษะที่จะทดสอบตามงานที่วิเคราะห์ในข้อ 1 เลือกงานที่จะนำมาสร้างแบบทดสอบ แล้วกำหนดว่าจะวัดการปฏิบัติใดและผลงานใดให้ผู้สอบได้แสดงให้ดู สิ่งที่ต้องคำนึงคือ การเป็นตัวแทนของกลุ่มงานที่กำลังจะวัดในขั้นนี้จะต้องกำหนด

2.1 สถานการณ์และเงื่อนไข

2.2 ความสามารถใดบ้างที่จะวัดในวิธีการปฏิบัติ

2.3 ถ้าจะวัดผลงานจะให้สร้างอะไร และจะดูลักษณะใดบ้าง

2.4 กำหนดเวลาให้ปฏิบัติ

2.5 กำหนดสิ่งที่จะสังเกตและบันทึกการสังเกต

3. กำหนดหน่วยการวัดหรือการจัดอันดับ ในกรณีทำงานสามารถจะแบ่งออกได้เป็นหลายส่วน แต่ละส่วนจะต้องกำหนดคะแนน และน้ำหนัก ตลอดจนวิธีการให้คะแนนอย่างชัดเจน

4. กำหนดวิธีการปฏิบัติที่ควรจะเป็น (Ideal Procedure) และการควบคุมสถานการณ์ (Control Situation) ซึ่งคล้ายกับการกำหนดคำตอบ (Ideal Answer) ในการตรวจสอบข้อสอบอัตรานักเรียนทุกคนควรจะได้รับ การทดสอบพร้อมกันและเหมือนกันที่สุดเท่าที่จะทำได้

5. วางแผนดำเนินการสอบให้รัดกุม โดยเริ่มจากเตรียมเครื่องมือที่จะต้องใช้ ฝึกผู้ดำเนินการสอบและบันทึกการสอบ ตรวจสอบเครื่องใช้ก่อนลงมือสอบ และขั้นตอนในการดำเนินการสอบ

เชดสคัลล์ โฆวสันท์ (2529 : 116-118) กล่าวว่าไว้ว่า ในการสร้างแบบทดสอบวัดภาคปฏิบัติ เพื่อให้ได้แบบทดสอบที่มีประสิทธิภาพ และการสร้างดำเนินไปด้วยดี ผู้สร้างควรปฏิบัติตามขั้นตอนดังนี้

1. เลือกวิธีปฏิบัติต่างๆ ที่จะนำมาสร้างเป็นสถานการณ์ หรืองานที่จะใช้ในแบบทดสอบ ซึ่งในการเลือกวิธีปฏิบัตินี้ต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1.1 เลือกแบบวิธีปฏิบัติการให้เหมาะสม โดยพิจารณาว่าสามารถแทนสิ่งที่เคยเรียนมาแล้ว

1.2 เลือกงานโดยพิจารณาว่างานนั้นควรให้นักเรียนทำเป็นรายบุคคล หรือทำเป็นกลุ่ม เพื่อให้การวัดถูกต้องและเชื่อมั่นได้

1.3 ถ้าต้องการเปรียบเทียบภายในกลุ่มผู้เรียน จะต้องเลือกงานที่มีลักษณะเหมือนกัน หรือคล้ายคลึงกัน

1.4 งานแต่ละชิ้นที่ให้นักเรียนทำ ควรใช้เวลาในการทำงานไม่มากนัก ประมาณ 20-30 นาที ให้เหมาะกับระดับชั้นเรียน

1.5 การเลือกงานให้นักเรียนทำ ควรมีความยากเพียงพอที่จะจำแนกผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนได้

1.6 เลือกงานที่มีขั้นตอนของกระบวนการปฏิบัติที่มีขอบเขตจำกัด และเป็นงานที่อาจใช้ความรู้ที่เรียนในชั้นเรียนมาปรับปรุงให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.7 เลือกงานให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติ โดยใช้ทักษะหลายๆ ด้านประกอบกัน หรือ ผสมผสานกันจึงจะดี เช่น การทำโต๊ะ เป็นงานที่ต้องอาศัยทักษะหลายด้านประกอบกัน เช่น การวัด การเลื่อยไม้ การไสกบ การใช้สิ่ว การตอกตะปู เป็นต้น

2. วิเคราะห์ปฏิบัติการต่างๆ ที่เลือกไว้เพื่อนำมากำหนดเป็นงานที่จะให้นักเรียนปฏิบัติ ขั้นตอนนี้หมายความว่า ผู้ดำเนินการสร้างแบบทดสอบจะต้องรู้ว่าปฏิบัติการที่จะให้นักเรียนทำนั้นคืออะไร มีลักษณะอย่างไร จะต้องใช้เครื่องมือ หรือวัสดุอะไรบ้าง เป็นงานที่มีความยากมากน้อยเพียงใด และงานนั้นใช้เวลาในการปฏิบัติมากน้อยแค่ไหน แล้วจึงกำหนดงานหรือแบบฝึกหัดให้นักเรียนทำ

3. จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับการทำงานตลอดจนพิจารณากำหนดเงื่อนไขต่างๆ ของการทำงาน

4. กำหนดจุดมุ่งหมายของงานหรือสิ่งที่ต้องการจะวัดในตัวแบบทดสอบ โดยพิจารณาจากจุดมุ่งหมายของรายวิชา การกำหนดจุดมุ่งหมายของงานนี้ อาจใช้จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่วิเคราะห์ได้ของรายวิชานั้นๆ มากำหนดก็ได้

5. เน้นจุดสำคัญเฉพาะที่ต้องการทดสอบ เขียนออกมาเป็นตัวข้อสอบ ซึ่งต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

5.1 ความสำคัญและความสัมพันธ์ระหว่างงาน แต่ละงานในชุดของแบบทดสอบนั้นๆ

5.2 อำนาจจำแนกของงานแต่ละงานที่จะเป็นดัชนีบอกความสามารถของผู้สอบ

5.3 ความเป็นปรนัยและความเชื่อมั่นของการประเมินผล และการให้คะแนน

6. นำข้อสอบที่สร้างขึ้นแต่ละข้อมารวมกัน เป็นแบบทดสอบภาคปฏิบัติ พร้อมกับสร้างแบบประเมินและก่อนที่จะนำแบบทดสอบไปใช้จริงควรได้มีการตรวจข้อสอบแต่ละข้ออีกครั้ง โดยอาศัยหลักการที่กล่าวมาข้างต้น

7. สร้างแบบประเมินผล แบบประเมินผลสำหรับข้อสอบภาคปฏิบัติมีหลายประเภท เช่น การจัดอันดับ (Ranking) ใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating scales) ใช้แบบตรวจสอบรายการ

(Checklists) หรือใช้แบบบันทึกต่างๆ (Records) เป็นต้น ซึ่งผู้สร้างแบบทดสอบจะต้องพิจารณาเลือกใช้ให้เหมาะสมกับงานที่จะให้นักเรียนปฏิบัติ ในการประเมินผล จึงต้องให้การสังเกตเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูล

ข้อดีและข้อเสียของแบบทดสอบภาคปฏิบัติ

เอี่ยม โดบุญเลี้ยง และคนอื่นๆ (อิสรากรณ์ แซ่ตั้ง. 2542 ; อ้างอิงจาก เอี่ยม โดบุญเลี้ยง และคนอื่นๆ . 2509 : 40) ได้กล่าวถึงข้อดีและข้อเสียของแบบทดสอบภาคปฏิบัติไว้ดังนี้

ข้อดีของแบบทดสอบภาคปฏิบัติ

1. เน้นให้เด็กนำความรู้ไปใช้
2. เป็นเครื่องช่วยในการเรียนให้แจ่มชัดขึ้น
3. แสดงถึงสัมฤทธิ์ผลในการเรียนดี
4. สามารถวัดทักษะและความสามารถ

ข้อเสียของแบบทดสอบภาคปฏิบัติ

1. ไม่สามารถนำไปวัดได้ในทุกวิชา
2. สอบยาก
3. ให้คะแนนยาก
4. ใช้เวลามาก

มาร์แชล (Marshall. 1971 : 165) ได้กล่าวถึงสิ่งที่ควรทำ (Do's) และไม่ควรทำ (Don't's) สำหรับแบบทดสอบด้านการปฏิบัติไว้ดังนี้

สิ่งที่ควรทำ

1. ควรใช้เพื่อวัดประสิทธิผลของพฤติกรรมขั้นสุดท้ายของการปฏิบัติงาน
2. ควรใช้กับนักเรียนในระดับชั้นต้นๆ ก่อนที่จะเริ่มมีการใช้การวัดผลด้วยแบบทดสอบ

วัดผลสัมฤทธิ์

3. ควรใช้กับนักเรียนในระดับชั้นสูงๆ เพื่อต้องการจะวัดพฤติกรรมของการปฏิบัติงาน
4. ควรใช้เมื่อต้องการจะวัดทั้งวิธีการ และผลงานขั้นสุดท้าย
5. ควรใช้เพื่อทดสอบเฉพาะพฤติกรรมตัวอย่างที่สำคัญ
6. ควรมีการควบคุมสถานการณ์ของการปฏิบัติงาน
7. ควรกำหนดการวัดผลให้เหมาะกับงานแต่ละงาน
8. ควรมีการกำหนดตกลงถึงกระบวนการให้คะแนน

9. ถ้าเป็นไปได้ ควรให้คะแนนการปฏิบัติงาน หลังจากการดำเนินการสอบเสร็จสิ้นไปแล้ว

10. สำหรับแบบทดสอบภาคปฏิบัติประเภทจำแนกแยกแยะ มีกระบวนการสร้างเหมือนกับแบบทดสอบเลือกตอบ

11. คำสั่งการปฏิบัติงานต้องเสนอลักษณะงานอย่างชัดเจน

12. เขียนโจทย์ให้ผู้เข้าสอบเห็นจุดมุ่งหมายในการปฏิบัติอย่างชัดเจน

13. คำสั่งในการปฏิบัติงาน จะต้องชัดเจนพอที่จะให้มีการตีความหมายเป็นไปอย่างถูกต้อง

14. ศัพท์หรือคำย่อที่ใช้ ผู้ที่เข้าสอบต้องเข้าใจได้

15. การเปรียบเทียบความสามารถของนักเรียนกลุ่มเดียวกันควรเป็นงานเดียวกัน

16. การให้คะแนนของแบบทดสอบความสามารถในการจำแนกจะเหมือนกับแบบทดสอบเลือกตอบ

17. การกำหนดงานหรือการปฏิบัติในสถานการณ์จำลอง การให้คะแนนควรเป็นสากล ต้องให้ผู้เข้าสอบทราบล่วงหน้าว่าจะใช้การทดสอบด้านการปฏิบัติ

สิ่งที่ไม่ควรทำ

1. ไม่ใช่ศัพท์เทคนิคมากเกินไป

2. ไม่ใช่ประโยคที่ตีความหมายได้หลายประเด็น

3. ถ้าไม่เปรียบเทียบความสามารถระหว่างผู้เข้าสอบ ควรกำหนดงานปฏิบัติ ที่หลากหลาย

4. ไม่ควรใช้แบบทดสอบด้านการปฏิบัติ ในการวัดความรู้หรือมโนทัศน์ทางการใช้ภาษา

5. ไม่ควรคาดหวังว่าผู้เข้าสอบจะเข้าใจจุดมุ่งหมายได้เอง แล้วละเลยการเขียนคำสั่งโดยละเอียด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการฝึกทักษะปฏิบัติ

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแบบทดสอบวัดทักษะปฏิบัติมีดังนี้

เสถียร อุดสาหะ (2526 : 18-58) ได้สร้างแบบทดสอบภาคปฏิบัติสาขาวิชาช่างไฟฟ้ากำลัง สำหรับคัดเลือกนักศึกษาเข้าศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง เป็นการวัดผลสัมฤทธิ์ผู้เข้าสอบเป็นรายบุคคล ใช้ทดสอบเพื่อหามาตรฐานของแบบทดสอบซึ่งแบ่งเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนแรกเป็นโจทย์ข้อสอบสร้างตามแบบสอบอิงเกณฑ์ประเภทอิงโดเมน มีทั้งหมด 4 โดเมน จำนวน 13 ข้อ

ส่วนที่ 2 เป็นแบบประเมินผลการปฏิบัติงาน มีลักษณะเป็นแบบรายการตรวจสอบในการสอบ ซึ่งตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของแบบสอบ โดยใช้วิธีการของโรบินสัน และแฮมเบลตัน โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาวิชาเป็นผู้ประเมินตรวจสอบ

ปาริชาติ บัวเจริญ (2531 : ง-จ) ได้สร้างเครื่องมือวัดความสามารถด้านงานเชื่อมโลหะเบื้องต้นของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาวิชาช่างอุตสาหกรรม และสร้างเกณฑ์มาตรฐานสำหรับท้องถิ่น เครื่องมือที่สร้างขึ้นมี 2 ชนิดคือ แบบสังเกตวัดการปฏิบัติงานเชื่อมโลหะเบื้องต้นจำนวน 8 ฉบับ และแบบทดสอบวัดความเข้าใจสถานการณ์ในการปฏิบัติงานเชื่อมโลหะเบื้องต้นจำนวน 8 ฉบับ ทำการวิเคราะห์ความเที่ยงตรงของแบบสังเกตวัดการปฏิบัติงานเชื่อมไฟฟ้าและก๊าซรอยต่อชน ทำราบ ทำขนานนอน ทำตั้ง และทำเหนือศีรษะ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่รู้แล้ว พบว่าแบบสังเกตทุกฉบับมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

แสงเพ็ญ พุ่มกุมาร (2537 : บทคัดย่อ) ได้สร้างแบบทดสอบวอลเลย์บอลและสร้างเกณฑ์มาตรฐานสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาของจังหวัดราชบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ได้แก่นักเรียนชาย 40 คน และนักเรียนหญิง 40 คน ในระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนบ้านหนองไก่อ้น โรงเรียนบ้านดอนไม้ลาย และโรงเรียนวัดไผ่สามเกาะ พบว่าความเป็นปรนัยของแบบทดสอบวอลเลย์บอลของนักเรียนชาย และนักเรียนหญิงแต่ละรายการ และทั้งฉบับมีความแตกต่างกันระหว่างนักเรียนชายและนักเรียนหญิง ซึ่งคะแนนที่ได้สูงกว่าเกณฑ์ที่ได้ตั้งสมมติฐานไว้

สุสดี อัสวชัยสุวิกรม (2537 : บทคัดย่อ) ได้สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์วิชางานผ้าและการตัดเย็บ 1 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 380 คน ในจังหวัดสระบุรี ผู้วิจัยได้สร้างแบบทดสอบแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ แบบทดสอบภาคปฏิบัติจำนวน 2 ฉบับ ได้แก่ แบบทดสอบงานเสื้อคอกลม และแบบทดสอบงานเสื้อคอฮาวาย กับแบบทดสอบภาคทฤษฎีจำนวน 1 ฉบับ ผลการศึกษาพบว่า แบบทดสอบภาคปฏิบัติจำนวน 2 ฉบับ คือ แบบทดสอบงานเสื้อคอกลม จำนวน 15 ข้อ และแบบทดสอบงานเสื้อคอฮาวาย จำนวน 16 ข้อ ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน มีค่าความยากเฉลี่ยของแบบทดสอบเท่ากับ .63 และ.54 ตามลำดับ ค่าอำนาจจำแนกเฉลี่ยของแบบทดสอบเท่ากับ .51 และ .60 ตามลำดับ ส่วนแบบภาคทฤษฎี จำนวน 30 ข้อ พบว่าข้อสอบมีค่าความยากง่ายระหว่าง .20 ถึง .80 และค่าอำนาจจำแนกมีค่าตั้งแต่ .20 ขึ้นไป

อิสราภรณ์ แซ่ตั้ง (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการสร้างแบบทดสอบภาคปฏิบัติตารางทำงานด้านการทำคะแนนนักเรียน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ไมโครซอฟท์เอ็กเซล ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) กลุ่มตัวอย่างได้จากการสุ่มอย่างง่ายของนักเรียนโรงเรียนบางกะปิ กรุงเทพฯ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 แผนการเรียนวิทยาศาสตร์ – คณิตศาสตร์ – คอมพิวเตอร์ จำนวน 84 คน ผลการศึกษาพบว่า แบบทดสอบภาคปฏิบัติตารางทำงานด้านการทำ

คะแนนนักเรียน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปไมโครซอฟท์เอ็กเซล จำนวน 17 ข้อ ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน มีค่าความยากง่ายเฉลี่ยเท่ากับ 0.67 และค่าอำนาจจำแนกเฉลี่ยเท่ากับ 0.47

สรุปได้ว่าการจะเลือกใช้แบบประเมินชนิดใดนั้น ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ และลักษณะกิจกรรม หรืองาน ไม่มีวิธีใดที่มีความสมบูรณ์ในตัวเองที่จะใช้วัดผลการศึกษาด้านการปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ บางครั้งอาจต้องใช้หลายวิธีร่วมกัน สิ่งที่สำคัญคือ น้ำหนักคะแนน และวิธีการให้คะแนน ต้องตกลงกันให้เข้าใจเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งขึ้น

✱ 7. สรุปเอกสารและงานวิจัยที่นำเข้าสู่ปัญหาการศึกษาค้นคว้า

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าการเรียนการสอนทางด้านจริยธรรมในโรงเรียนยังเป็นปัญหาของครูผู้สอนเป็นจำนวนมาก เพราะเรื่องของคุณธรรมและจริยธรรมเป็นเรื่องของแบบแผนการปฏิบัติในทางที่ดีงาม เป็นที่ยอมรับของสังคม ซึ่งถ้าไม่มีการปฏิบัติก็ไม่มีบทลงโทษใดๆ ประกอบกับวัฒนธรรมตะวันตกได้ไหลบ่าเข้ามาอย่างรวดเร็ว ทำให้เยาวชนไทยหันไปรับเอาวัฒนธรรมตะวันตก เพราะมองว่าเป็นเรื่องที่ทันสมัย จนละเลย หลงลืมวัฒนธรรมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของมารยาทไทยที่ถูกต้อง

การสนับสนุนให้คนไทยในชาติได้มีความรู้ความเข้าใจ และสามารถปฏิบัติเรื่องมารยาทไทยที่ถูกต้องเหมาะสมนั้น ได้มีการจัดขึ้นอยู่เป็นประจำ ตัวอย่างเช่น ธนาคารศรีนคร ได้จัดการประกวดมารยาทไทยของนักเรียนติดต่อกันเป็นประจำทุกปี แต่อย่างไรก็ตามแหล่งความรู้ที่จะยึดถือเป็นแบบอย่างการปฏิบัติที่ถูกต้อง เช่น สำนักพระราชวัง กรมการศาสนา และโดยเฉพาะสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติเอง ก็ยังให้ข้อมูลในเรื่องนี้ได้ไม่เพียงพอกับความต้องการของสถาบันการศึกษาทั่วทั้งประเทศ จากการที่ผู้วิจัยเป็นหนึ่งในคณะวิทยากรฝึกทักษะปฏิบัติเรื่องมารยาทไทยของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ มีโอกาสได้เดินทางไปฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับมารยาทไทยตามหน่วยงานและสถาบันการศึกษาต่างๆ จากแบบสอบถามตลอดจนการสนทนา ทำให้ทราบข้อมูลของครูผู้สอนว่า บางครั้งตัวครูผู้สอนเกิดความไม่แน่ใจที่จะสอนหรือสาธิตให้นักเรียนชม เพราะไม่มั่นใจว่าสิ่งที่เคยปฏิบัติมาถูกต้องหรือไม่ ประกอบกับสื่อที่จะนำมาใช้ในการสอน บางครั้งมีเพียงเอกสาร, หนังสือและภาพถ่ายเท่านั้น ทำให้การเรียนการสอนไม่น่าสนใจไม่เห็นภาพ ขั้นตอนการปฏิบัติที่ต่อเนื่องและไม่สามารถที่จะปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์แบบ ในขณะที่การเชิญวิทยากรไปสาธิตและฝึกปฏิบัตินั้นก็สามารทำได้เป็นครั้งคราวเท่านั้น ทั้งนี้เนื่องมาจากปัจจัยหลายประการ เช่น เวลา สถานที่ และงบประมาณ เป็นต้น สิ่งต่างๆ เหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาที่ครู

ผู้สอนให้ความสำคัญและพยายามพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจในแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้องด้วยวิธีการต่างๆ ที่เอื้ออำนวยและสามารถปฏิบัติได้

การเรียนการสอนเรื่องมารยาทไทย เป็นการเรียนการสอนที่ต้องใช้ทักษะทางด้านการปฏิบัติ ดังนั้นบุคลากรหรือครูผู้สอนจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ความเข้าใจในแนวทางที่ถูกต้อง ซึ่งในปัจจุบันบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ ในเรื่องของมารยาทไทยตามสถาบันการศึกษาต่างๆ มีจำนวนน้อยมาก ประกอบกับการขาดสื่อที่มีประสิทธิภาพที่จะเข้ามาช่วยในการเรียนการสอน

การพัฒนาสื่อการเรียนการสอนเรื่องมารยาทไทย จึงยังเป็นที่ต้องการอย่างมากในสถานศึกษาต่างๆ การนำเอาความสามารถของรายการวิทยทัศน์ มาช่วยพัฒนาสื่อการเรียนการสอนเกี่ยวกับมารยาทไทยซึ่งเป็นการสอนทักษะด้านการปฏิบัติ จึงเป็นสิ่งที่ จะช่วยให้การเรียนการสอนจริยธรรม ในเรื่องของมารยาทไทยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะรายการวิทยทัศน์เป็นสื่อที่สามารถรวบรวมแนวความคิดที่สำคัญ สร้างทัศนคติไปในแนวทางเดียวกัน สามารถเสนอเนื้อหาที่เป็นทั้งคำบรรยายและการทดลองสาธิตพร้อมๆ กันได้ ซึ่งสามารถดึงดูดให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในเนื้อหาได้ง่ายและรวดเร็ว ทำให้ช่วยลดเวลาในการเรียนรู้ และผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตามความสามารถของแต่ละบุคคล สามารถทบทวนเนื้อหาซ้ำได้ตามความต้องการ อีกทั้งยังช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนบุคลากรผู้เชี่ยวชาญอีกด้วย

ดังนั้น การพัฒนารายการวิทยทัศน์เรื่อง มารยาทไทย ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น จึงเป็นสื่อที่จะนำมาช่วยในการเรียนการสอนจริยธรรม เกี่ยวกับมารยาทไทยได้เป็นอย่างดี ซึ่งเนื้อหาจะประกอบด้วยรายละเอียด ในเรื่องการยืน การเดิน การนั่ง การแสดงความเคารพ การรับของและการส่งของ โดยรายการวิทยทัศน์นี้พัฒนาขึ้นจากหนังสือมารยาทไทย ของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ โดยมุ่งหวังที่จะพัฒนาสื่อการเรียนการสอนในด้านทักษะปฏิบัติเรื่อง มารยาทไทย ที่มีความถูกต้องและเป็นมาตรฐานการปฏิบัติที่เป็นแนวทางเดียวกัน เพื่อใช้ในการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การดำเนินการทดลอง
4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนในช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนสตรีวิทยา 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 จำนวน 150 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนสตรีวิทยา 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 ซึ่งได้จากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multiple Random Sampling) จำนวน 45 คน ดังนี้

1. สุ่มจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 จำนวน 1 คน , ชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 2 จำนวน 1 คน และชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น 3 คน ทำการทดลองครั้งที่ 1 โดยให้กลุ่มตัวอย่างเรียนด้วยตนเองเป็นรายบุคคลจากรายการวิดิทัศน์ฝึกทักษะปฏิบัติ เรื่องมารยาทไทย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อหาคุณภาพขั้นต้นด้านความถูกต้องและหาข้อบกพร่อง เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข
2. สุ่มจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 , ชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 3 จำนวนชั้นละ 4 คน โดยแบ่งเป็นชาย 2 คน และหญิง 2 คน รวมทั้งสิ้น 12 คน ทำการทดลองครั้งที่ 2 โดยให้กลุ่มตัวอย่างเรียนด้วยตนเองเป็นรายบุคคลจากรายการวิดิทัศน์ฝึกทักษะปฏิบัติ เรื่องมารยาทไทย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อหาประสิทธิภาพเบื้องต้นของเครื่องมือให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเกณฑ์ 85 / 85 หาข้อบกพร่อง และนำมาปรับปรุงแก้ไข
3. สุ่มจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 , ชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 3 ชั้นละ 10 คน โดยแบ่งเป็นชาย 5 คนและหญิง 5 คน รวมจำนวน 30 คน ทำการทดลองโดยให้กลุ่มตัวอย่างเรียนด้วยตนเองเป็นรายบุคคลจากบทเรียนวิดิทัศน์ฝึกทักษะปฏิบัติ เรื่อง มารยาทไทย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและประเมินผลตามแบบประเมิน เพื่อหาประสิทธิภาพของเครื่องมือตามเกณฑ์ 85 / 85

2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย 4 รายการ ดังนี้

1. รายการวิดิทัศน์ฝึกทักษะปฏิบัติ เรื่อง มารยาทไทย ตามรูปแบบของสำนักงานคณะกรรมการการวัฒนธรรมแห่งชาติ ที่ผู้ศึกษาค้นคว้าสร้างขึ้น ประกอบด้วยเนื้อหาจำนวน 5 ตอน
2. แบบประเมินประสิทธิภาพของรายการวิดิทัศน์ฝึกทักษะปฏิบัติสำหรับผู้เชี่ยวชาญ
3. แบบฝึกหัดระหว่างเรียน จำนวน 5 ชุด
4. แบบประเมินผลการปฏิบัติ (แบบสังเกต) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 5 ชุด

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือทดลอง

1. รายการวิดิทัศน์ฝึกปฏิบัติ

1.1 ศึกษาเนื้อหาเรื่องมารยาทไทย ตามรูปแบบของสำนักงานคณะกรรมการการวัฒนธรรมแห่งชาติ และศึกษาการผลิตรายการวิดิทัศน์ฝึกปฏิบัติ

1.2 กำหนดรูปแบบของรายการ และเขียนบทอย่างคร่าวๆ เพื่อนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านเนื้อหาตรวจสอบ

1.3 เขียนบทถ่ายทำรายการวิดิทัศน์ฝึกทักษะปฏิบัติ เรื่อง มารยาทไทย โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 5 ตอน ใช้เวลาในแต่ละตอนประมาณ 10–25 นาที ทำขบทย่อยแต่ละตอนจะมีแบบฝึกหัดเพื่อวัดความรู้ความเข้าใจในทักษะกระบวนการ เป็นแบบทดสอบประเภทเลือกตอบ 4 ตัวเลือก และฝึกปฏิบัติจริง เพื่อให้เกิดทักษะปฏิบัติ

ตอนที่ 1 มารยาทในการยืน พร้อมแบบฝึกหัดทำขบทย่อย

ตอนที่ 2 มารยาทในการเดิน พร้อมแบบฝึกหัดทำขบทย่อย

ตอนที่ 3 มารยาทในการนั่ง พร้อมแบบฝึกหัดทำขบทย่อย

ตอนที่ 4 มารยาทในการแสดงความเคารพ พร้อมแบบฝึกหัดทำขบทย่อย

ตอนที่ 5 มารยาทในการรับของ-ส่งของ พร้อมแบบฝึกหัดทำขบทย่อย

1.4 ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาเพื่อปรับปรุงแก้ไข

1.5 ถ่ายทำรายการวิดิทัศน์ตามบทที่เขียนไว้

1.6 ตัดต่อและบันทึกเสียงรายการวิดิทัศน์ฝึกทักษะปฏิบัติ

1.7 ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษา เพื่อปรับปรุงแก้ไข

1.8 ให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา จำนวน 3 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษา จำนวน 3 คนพิจารณาประเมิน และปรับปรุงแก้ไข

1.9 นำรายการวิดิทัศน์ฝึกทักษะปฏิบัติ เรื่อง มารยาทไทย ไปทดลองเพื่อหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ สรุปผลการทดลองพร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ต่อไป

2. แบบประเมินผลรายการวิดิทัศน์ฝึกปฏิบัติ สำหรับผู้เชี่ยวชาญ

2.1 ศึกษาวิธีการสร้างแบบประเมินผลสื่อ สำหรับผู้เชี่ยวชาญ

2.2 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา เรื่องมารยาทไทย โดยอาศัยรูปแบบของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

2.3 กำหนดจุดประสงค์การประเมิน

2.4 สร้างแบบประเมินผลรายการวิดิทัศน์ฝึกทักษะปฏิบัติ ให้มีความครอบคลุมทั้งทางด้านเนื้อหา และด้านการนำเสนอ

2.5 ปรับปรุงแก้ไขแบบประเมินสื่อให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การประเมิน

2.6 กำหนดระดับการประเมินด้านเนื้อหาและด้านการนำเสนอรายการวิดิทัศน์ 5 ระดับ โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่าของ ลิเคิร์ท (Likert Scale) ดังนี้

ระดับ 5	หมายถึง	มีคุณภาพดีมาก
ระดับ 4	หมายถึง	มีคุณภาพดี
ระดับ 3	หมายถึง	มีคุณภาพพอใช้
ระดับ 2	หมายถึง	ต้องปรับปรุง
ระดับ 1	หมายถึง	ไม่มีคุณภาพ หรือ ใช้ไม่ได้

และผลการประเมินมีเกณฑ์ในการแปลความหมาย ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	4.51 – 5.00	หมายถึง	มีคุณภาพดีมาก
คะแนนเฉลี่ย	3.51 – 4.50	หมายถึง	มีคุณภาพดี
คะแนนเฉลี่ย	2.51 – 3.50	หมายถึง	มีคุณภาพพอใช้
คะแนนเฉลี่ย	1.51 – 2.50	หมายถึง	ต้องปรับปรุง
คะแนนเฉลี่ย	1.00 – 1.50	หมายถึง	ไม่มีคุณภาพ หรือ ใช้ไม่ได้

ผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญที่ยอมรับได้ จะต้องมียกเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป จึงจะถือว่าเป็นรายการวิดิทัศน์ที่มีคุณภาพ

2.7 นำแบบประเมินด้านเนื้อหาที่ปรับปรุงแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญเรื่อง มารยาทไทย ของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ 3 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพของรายการวิดิทัศน์

2.8 นำแบบประเมินด้านการนำเสนอที่ปรับปรุงแล้ว ให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านสื่อวิดิทัศน์ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบเพื่อประเมินระดับคุณภาพของรายการวิดิทัศน์

3. แบบฝึกหัดระหว่างเรียน

3.1 ศึกษาวิธีการสร้างแบบทดสอบวัดภาคทฤษฎี จากเอกสาร และตำราที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบทดสอบ

3.2 ศึกษาเอกสารเรื่องมารยาทไทย ของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

3.3 วิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้จากบทเรียนเรื่อง มารยาทไทย เพื่อเป็นข้อมูลในการสร้างแบบฝึกหัดระหว่างเรียน

3.4 สร้างแบบฝึกหัดระหว่างเรียน จากเนื้อหาที่ใช้ในการพัฒนารายการวิดิทัศน์ เป็นแบบทดสอบประเภทเลือกตอบ 4 ตัวเลือก ตอนละ 10 ข้อ รวม 50 ข้อ

3.5 นำแบบฝึกหัดที่ได้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาวิชา และด้านวัดผลการศึกษาตรวจสอบคุณลักษณะและความสอดคล้องกับจุดประสงค์ที่ต้องการวัด และให้ผู้เชี่ยวชาญคัดเลือกแบบฝึกหัดไว้ตอนละ 5 ข้อ รวม 25 ข้อ โดยให้ครอบคลุมจุดประสงค์และเนื้อหาของแต่ละตอน

4. แบบประเมินผลการปฏิบัติ (แบบสังเกต)

4.1 ศึกษาเนื้อหาและเทคนิคการสร้างแบบประเมินผลภาคปฏิบัติ

4.2 วิเคราะห์จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม ของเนื้อหาที่ใช้ทดลองทั้ง 5 ตอน

4.3 สร้างแบบประเมินผลการทดสอบภาคปฏิบัติ โดยสร้างเป็นแบบสังเกต สำหรับผู้ประเมินให้คะแนนการปฏิบัติ มีเกณฑ์ในการประเมินผลการปฏิบัติโดยให้น้ำหนักเป็น 3 ระดับ คือ 2, 1, 0

4.4 นำแบบประเมินที่ได้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาเรื่อง มารยาทไทย จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องกับข้อปฏิบัติและวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด และนำมาปรับปรุงแก้ไข

4.5 นำแบบประเมินที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา เรื่อง มารยาทไทย ไปใช้ฝึกทักษะปฏิบัติกับนักเรียนจำนวน 10 คน โดยผู้ประเมิน 3 คน ซึ่งจะต้องทำความเข้าใจให้ตรงกันเกี่ยวกับการให้คะแนนในแต่ละพฤติกรรม

4.6 วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของการประเมิน โดยการหาค่าความสอดคล้องของผู้ประเมินที่เป็นผู้เชี่ยวชาญเรื่อง มารยาทไทย จำนวน 3 คน โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นของผู้ประเมิน ดังนี้

- ผู้ประเมินคนที่ 1 และผู้ประเมินคนที่ 2 มีความสัมพันธ์กัน 0.71
- ผู้ประเมินคนที่ 1 และผู้ประเมินคนที่ 3 มีความสัมพันธ์กัน 0.76
- ผู้ประเมินคนที่ 2 และผู้ประเมินคนที่ 3 มีความสัมพันธ์กัน 0.95

ตาราง 1 ค่าความเชื่อมั่นของผู้ประเมิน

ผู้ประเมิน	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3
คนที่ 1	1.00	0.71	0.76
คนที่ 2	-	1.00	0.95
คนที่ 3	-	-	1.00

3. การดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยนำรายการวิดิทัศน์ฝึกทักษะปฏิบัติเรื่อง มารยาทไทย ที่พัฒนาขึ้นไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง โดยให้กลุ่มตัวอย่างศึกษารายการวิดิทัศน์ฝึกทักษะปฏิบัติด้วยตนเองเป็นรายบุคคล และทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1 การทดลองครั้งที่ 1 เป็นการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 3 คน โดยให้ผู้เรียนศึกษาจากรายการวิดิทัศน์ฝึกทักษะปฏิบัติด้วยตนเอง เรื่อง มารยาทไทย 1 คน ต่อ 1 เครื่อง ผู้ศึกษาค้นคว้าใช้วิธีสังเกตปฏิกริยาระหว่างเรียน ซักถามกับผู้เรียน เพื่อรวบรวมปัญหาและข้อบกพร่องต่างๆ ไปปรับปรุงแก้ไขต่อไป

3.2 การทดลองครั้งที่ 2 เป็นการทดลองเพื่อหาแนวโน้มประสิทธิภาพของรายการวิดิทัศน์ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 12 คน ให้ศึกษาจากรายการวิดิทัศน์ฝึกทักษะปฏิบัติด้วยตนเอง เรื่อง มารยาทไทย ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขจากการทดลองครั้งที่ 1 เป็นรายบุคคล 1 คน ต่อ 1 เครื่อง เมื่อเรียนจบในเนื้อหาแต่ละตอน ผู้เรียนจะต้องทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียน หลังจากนั้นผู้เรียนจะต้องสอบปฏิบัติเป็นรายบุคคล โดยมีผู้เชี่ยวชาญเรื่องมารยาทไทย จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ เป็นผู้ประเมินโดยใช้แบบสังเกตที่ผู้ศึกษาค้นคว้าสร้างขึ้น เพื่อหาแนวโน้มประสิทธิภาพตามเกณฑ์

3.3 การทดลองครั้งที่ 3 เป็นการทดลองเพื่อหาประสิทธิภาพของรายการวิดิทัศน์ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ให้ศึกษาจากรายการวิดิทัศน์ฝึกทักษะปฏิบัติด้วยตนเอง เรื่อง มารยาทไทย เป็นรายบุคคล 1 คน ต่อ 1 เครื่อง เมื่อเรียนจบในเนื้อหาแต่ละตอน ผู้เรียนจะต้องทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียน จากนั้นผู้เรียนจะต้องสอบปฏิบัติเป็นรายบุคคล โดยมีผู้เชี่ยวชาญเรื่องมารยาทไทย จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ เป็นผู้ประเมินโดยใช้แบบสังเกต ที่ผู้ศึกษาค้นคว้าสร้างขึ้น ซึ่งผู้เรียนจะต้องศึกษาเนื้อหาจากรายการวิดิทัศน์ ที่ละตอนตามลำดับจนครบทั้ง 5 ตอน

3.4 นำผลคะแนนจากแบบฝึกหัดระหว่างเรียน และแบบประเมินผลการปฏิบัติมาวิเคราะห์หาประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 85 / 85

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

4.1. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของรายการวิชิตทัศน์ ใช้สูตร E_1/E_2 (เสาวณีย์ สิกขาบัณฑิต. 2528 : 294 - 295)

4.2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คุณภาพของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

4.2.1 ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$)

4.2.2 ค่าความเที่ยงตรงของแบบสังเกตวัดทักษะปฏิบัติโดยใช้ค่า IC

(พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2538 : 117)

4.2.3 ค่าความเชื่อมั่นของผู้ประเมินใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

(พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2538 : 144 - 145)

บทที่ 4

ผลการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพของรายการวิทยุทัศน์ฝึกทักษะปฏิบัติด้วยตนเอง เรื่อง มารยาทไทย ตามรูปแบบของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 85 / 85 โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 5 ตอน คือ

ตอนที่ 1 มารยาทในการยืน	ความยาว	10	นาที
- การยืนเคารพธงชาติ เพลงชาติ เพลงสรรเสริญพระบารมี และการยืนรับคำสั่ง- การยืนสนทนากับผู้ใหญ่			
ตอนที่ 2 มารยาทในการเดิน	ความยาว	10	นาที
- การเดินผ่านผู้ใหญ่ขณะผู้ใหญ่ยืน ขณะผู้ใหญ่นั่งเก้าอี้ และขณะผู้ใหญ่นั่งกับพื้น- การเดินนำและการเดินตามผู้ใหญ่			
ตอนที่ 3 มารยาทในการนั่ง	ความยาว	13	นาที
- การนั่งพับเพียบธรรมดา- การนั่งพับเพียบต่อหน้าผู้ใหญ่- การนั่งเก้าอี้ต่อหน้าผู้ใหญ่			
ตอนที่ 4 มารยาทในการแสดงความเคารพ	ความยาว	25	นาที
- การไหว้ 3 ระดับ- การกราบเบญจางคประดิษฐ์- การกราบผู้ใหญ่ และการรับความเคารพ			
ตอนที่ 5 มารยาทในการรับส่งสิ่งของ	ความยาว	25	นาที
- การส่งสิ่งของขณะผู้ใหญ่ยืน ผู้ใหญ่นั่งเก้าอี้ และผู้ใหญ่ นั่งพื้น- การรับสิ่งของขณะผู้ใหญ่ยืน ผู้ใหญ่นั่งเก้าอี้ และผู้ใหญ่ นั่งพื้น			

ผลการศึกษาค้นคว้ามี่ดังนี้

ผลการประเมินคุณภาพรายการวิทยุทัศน์ของผู้เชี่ยวชาญ

ผู้ศึกษาค้นคว้าได้นำรายการวิทยุทัศน์ฝึกทักษะปฏิบัติด้วยตนเอง เรื่อง มารยาทไทย ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อวิทยุทัศน์ จำนวน 3 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาเรื่องมารยาทไทย จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ จำนวน 3 ท่าน ประเมินคุณภาพของรายการวิทยุทัศน์ ได้ผลดังนี้

ตาราง 2 ผลการประเมินคุณภาพรายการวิทยทัศน์ของผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อวิทยทัศน์

เรื่องที่ประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ระดับของ คุณภาพ
1. เนื้อหาและการดำเนินเรื่อง	5	ดีมาก
1.1 ความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม	5	ดีมาก
1.2 ความเหมาะสมของรูปแบบรายการ	5	ดีมาก
1.3 ความน่าสนใจของบทเรียน	5	ดีมาก
1.4 การจัดลำดับเนื้อหา	5	ดีมาก
1.5 ความเหมาะสมในการนำเข้าสู่เนื้อหา	5	ดีมาก
2. คุณภาพของภาพ	4.86	ดีมาก
2.1 ความคมชัดของภาพ	4.66	ดีมาก
2.2 สีของภาพ	5	ดีมาก
2.3 การจัดองค์ประกอบภาพ	5	ดีมาก
3. คุณภาพของเสียง	4.84	ดีมาก
3.1 ความเหมาะสมของเสียงบรรยาย	4.66	ดีมาก
3.2 ความชัดเจนของเสียงบรรยาย	4.66	ดีมาก
3.3 ความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ในรายการ	5	ดีมาก
3.4 ความเหมาะสมของดนตรีประกอบรายการ	5	ดีมาก
3.5 ความสอดคล้องของเสียงบรรยายและดนตรี	5	ดีมาก
4. เทคนิคการนำเสนอ	4.73	ดีมาก
4.1 ความสัมพันธ์ของภาพและเสียง	5	ดีมาก
4.2 ความเหมาะสมของการใช้กราฟิก	5	ดีมาก
4.3 ความเหมาะสมของขนาดตัวอักษร	4.33	ดี
4.4 ความเหมาะสมของรูปแบบและสีตัวอักษร	4.33	ดี
4.5 ความเหมาะสมของเวลาในแต่ละตอน	5	ดีมาก

ตาราง 2 (ต่อ)

เรื่องที่ประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ระดับของ คุณภาพ
5. การฝึกทักษะปฏิบัติและแบบฝึกหัด	4.74	ดีมาก
5.1 ความเหมาะสมของภาพและเสียง	5	ดีมาก
5.2 ความเหมาะสมของการใช้กราฟิก	5	ดีมาก
5.3 ความเหมาะสมของขนาดตัวอักษร	4.33	ดี
5.4 ความเหมาะสมของเวลา	4.66	ดีมาก
เฉลี่ยโดยรวม (ทั้ง 5 ด้าน)	4.83	ดีมาก

ผลจากการประเมินคุณภาพรายการวิดีโอฝึกทักษะปฏิบัติด้วยตนเอง ของผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อวีดิทัศน์ ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า รายการวิดีโอฝึกทักษะปฏิบัติด้วยตนเองที่พัฒนาขึ้น มีคุณภาพโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับดีมาก โดยมีคุณภาพตามรายการประเมินเป็นรายข้อส่วนใหญ่อยู่ในระดับดีมาก ยกเว้น ความเหมาะสมของขนาด รูปแบบ และสีของตัวอักษรที่มีคุณภาพระดับดี

ตาราง 3 ผลการประเมินคุณภาพรายการวิดิทัศน์ของผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาเรื่องมารยาทไทย

เรื่องที่ประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ระดับของ คุณภาพ
1. ความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม	4.33	ดี
2. ความเหมาะสมในการนำเข้าสู่เนื้อหา	4	ดี
3. ความถูกต้องของเนื้อหาที่น่าสนใจ	4.33	ดี
4. ความถูกต้องในการลำดับเนื้อหา	4.33	ดี
5. ความชัดเจนของการอธิบายขั้นตอนต่างๆ	4.66	ดี
6. ความสอดคล้องของเนื้อหาแต่ละตอน	4.66	ดี
7. ความเหมาะสมกับระดับของผู้เรียน	4.66	ดี
8. ความเหมาะสมของภาษาที่ใช้	3.66	ดี
9. ความถูกต้องของภาพ	3.66	ดี
10. ความสอดคล้องระหว่างภาพและคำบรรยาย	4	ดี
11. ความเหมาะสมของเวลาในแต่ละตอน	3.66	ดี
เฉลี่ยโดยรวม	4.17	ดี

ผลจากการประเมินคุณภาพรายการวิดิทัศน์ฝึกทักษะปฏิบัติด้วยตนเอง ของผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา เรื่อง มารยาทไทย ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า รายการวิดิทัศน์ฝึกทักษะปฏิบัติด้วยตนเองที่พัฒนาขึ้น มีระดับของคุณภาพอยู่ในเกณฑ์ดี ทั้งโดยรวม และรายข้อ

ผลการหาประสิทธิภาพของรายการวิดิทัศน์ฝึกทักษะปฏิบัติด้วยตนเอง

ผู้ศึกษาค้นคว้านำรายการวิดิทัศน์ฝึกทักษะปฏิบัติด้วยตนเอง เรื่อง มารยาทไทย ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

1. เปลี่ยนภาพทำปฏิบัติที่ไม่ถูกต้อง โดยการถ่ายทำใหม่ให้มีความถูกต้อง ชัดเจนยิ่งขึ้น
2. เปลี่ยนเครื่องแต่งกายของผู้ดำเนินรายการให้มีความสุภาพ และเหมาะสมกับเนื้อเรื่อง จากนั้นนำไปทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 ของโรงเรียนสตรีวิทยา 2 ผลการทดลองมีดังนี้

ผลการทดลองครั้งที่ 1

การทดลองครั้งที่ 1 เป็นการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 3 คน ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 ชั้นละ 1 คน โดยให้ผู้เรียนศึกษาจากรายการวิดิทัศน์ที่สร้างขึ้นเป็นรายบุคคล และให้ทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียนแต่ละตอนลงในกระดาษคำตอบที่เตรียมให้ ซึ่งผู้ศึกษาค้นคว้าใช้วิธีการสังเกตปฏิกิริยาในระหว่างเรียน ซักถามความคิดเห็นและข้อบกพร่องต่างๆ เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงแก้ไข จากการทดลองพบว่า ผู้เรียนมีความสนใจในการเรียนด้วยรายการวิดิทัศน์ และมีความเข้าใจเนื้อหาเป็นอย่างดี นักเรียนส่วนใหญ่สามารถที่จะตอบแบบฝึกหัดระหว่างเรียนได้ถูกต้อง และมีปฏิภิริยาร่วมไปกับรายการวิดิทัศน์ในช่วงที่เป็นการทดลองฝึกทักษะปฏิบัติ และจากการสอบถามความคิดเห็น พบว่า รายการวิดิทัศน์ฝึกทักษะปฏิบัติด้วยตนเอง เรื่อง มารยาทไทย เป็นสื่อการเรียนที่น่าสนใจและเหมาะแก่การสอนฝึกทักษะปฏิบัติ แต่จะต้องมีเวลาให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะเพื่อให้เกิดความชำนาญในการปฏิบัติ รวมทั้งควรจะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ไปทีละตอน ไม่ควรให้เรียนทีเดียวจบทั้งเรื่อง เพราะจะทำให้เกิดการสับสนในทำปฏิบัติ ที่ผลการทดลองครั้งที่ 1 เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก ก่อนนำสื่อไปทดลอง ผู้ศึกษาค้นคว้าได้นำสื่อที่พัฒนาขึ้นในครั้งแรกไปให้ผู้เชี่ยวชาญทั้งทางด้านเนื้อหา และด้านสื่อวิดิทัศน์ , ที่ปรึกษา รวมทั้งตัวแทนของนักเรียนในระดับที่จะไปทดลองได้ดู และขอความคิดเห็นถึงข้อบกพร่องต่างๆ ซึ่งพอสรุปได้ ดังนี้

1. เวลาในแต่ละตอนมีความยาวเกินไป
2. ในส่วนที่เป็นภาพนิ่ง สีของตัวหนังสือกับพื้นหลังกลมกลืนกันทำให้อ่านยาก
3. ตัวอักษรในส่วนที่เป็นแบบฝึกหัดมีขนาดเล็ก และสีค่อนข้างอ่านยาก
4. ในส่วนที่เป็นแบบฝึกหัดและเฉลยน่าจะมีเสียงบรรยายประกอบ

ผู้ศึกษาค้นคว้าได้รวบรวมข้อคิดเห็นต่างๆ ที่พบ นำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมตามข้อเสนอแนะข้างต้น ดังนี้

1. ถ่ายทำเพิ่มบางส่วน และตัดต่อใหม่ทั้งหมด เพื่อให้แต่ละตอนมีเวลาที่กระชับขึ้น
2. ในส่วนที่เป็นภาพนิ่ง พร้อมตัวหนังสือ ได้แก้ไขปรับปรุงใหม่ทั้งหมด
3. ทำการบันทึกเสียงใหม่ทั้งหมด พร้อมเพิ่มเสียงบรรยายในส่วนที่เป็นแบบฝึกหัด

ผลการทดลองครั้งที่ 2

การทดลองครั้งที่ 2 เป็นการนำรายการวิดิทัศน์ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนในช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนสตรีวิทยา 2 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 จำนวน 12 คน โดยให้ผู้เรียนได้ศึกษารายการวิดิทัศน์ฝึกทักษะปฏิบัติด้วยตนเอง เรื่อง มารยาทไทย เป็นรายบุคคล และทำการตรวจสอบหาแนวโน้มประสิทธิภาพของรายการวิดิทัศน์ โดยให้ผู้เรียนทำแบบฝึกหัดระหว่าง

เรียน และสอบปฏิบัติหลังเรียนซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญเรื่องมารยาทไทย จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติเป็นผู้ให้คะแนนในแบบสังเกต แล้วนำผลมาวิเคราะห์ เพื่อหาแนวโน้มประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 85/85 ซึ่งปรากฏผลการทดลอง ดังนี้

ตาราง 4 ผลการทดลองรายการวิถีทัศนฝึกทักษะปฏิบัติด้วยตนเอง จากการทดลองครั้งที่ 2
กลุ่มตัวอย่างจำนวน 12 คน

รายการ	แบบฝึกหัดระหว่างเรียน			สอบปฏิบัติหลังเรียน			ประสิทธิภาพ บทเรียน E1 / E2
	คะแนน เต็ม	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ (E1)	คะแนน เต็ม	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ (E2)	
ตอนที่ 1	5	4.92	98.40	18	17.33	96.28	98.40 / 96.28
ตอนที่ 2	5	4.58	91.60	30	26.66	88.87	91.60 / 88.87
ตอนที่ 3	5	4.42	88.40	26	25.00	96.15	88.40 / 96.15
ตอนที่ 4	5	4.50	90.00	56	55.00	98.21	90.00 / 98.21
ตอนที่ 5	5	4.50	90.00	52	49.50	95.19	90.00 / 95.19
รวม	25	22.92	91.68	182	173.50	95.33	91.68 / 95.33

จากตาราง 4 สรุปได้ว่าแนวโน้มของประสิทธิภาพโดยรวมของรายการวิถีทัศนฝึกทักษะปฏิบัติด้วยตนเอง เรื่อง มารยาทไทย จากการทดลองครั้งที่ 2 เป็น 91.68 / 95.33 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และแนวโน้มของประสิทธิภาพของทุกตอนเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด จากการสอบถามผู้เรียน ผู้เรียนมีความคิดเห็นว่ารายการวิถีทัศนมีความเหมาะสม อธิบายขั้นตอนการปฏิบัติได้ละเอียด การสื่อความหมายด้วยภาพชัดเจน มีการทบทวนขั้นตอนการปฏิบัติซ้ำทำให้เข้าใจได้ดียิ่งขึ้น แต่ถ้าจะปฏิบัติให้ชำนาญสวงามต้องใช้เวลาฝึกจนเกิดทักษะความชำนาญ ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาที่แตกต่างกันตามความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน

ผลการทดลองครั้งที่ 3

การทดลองครั้งที่ 3 เป็นการนำรายการวิถีทัศนไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนในช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนสตรีวิทยา 2 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 จำนวน 30 คนโดยให้ผู้เรียนได้ศึกษารายการวิถีทัศนฝึกทักษะปฏิบัติด้วยตนเอง เรื่อง มารยาทไทย เป็นรายบุคคล โดยให้

ผู้เรียนทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียน และสอบปฏิบัติหลังเรียนซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญเรื่องมารยาทไทย จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติเป็นผู้ให้คะแนนในแบบสังเกต แล้วนำผลมาวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของรายการวิชิตทัศน์ ซึ่งปรากฏผลการทดลอง ดังนี้

ตาราง 5 ประสิทธิภาพของรายการวิชิตทัศน์ฝึกทักษะปฏิบัติด้วยตนเอง จากการทดลองครั้งที่ 3
กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน

รายการ	แบบฝึกหัดระหว่างเรียน			สอบปฏิบัติหลังเรียน			ประสิทธิภาพ บทเรียน E1 / E2
	คะแนน เต็ม	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ (E1)	คะแนน เต็ม	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ (E2)	
ตอนที่ 1	5	4.97	99.40	18	17.20	95.55	99.40 / 95.55
ตอนที่ 2	5	4.87	97.40	30	27.50	91.67	97.40 / 91.67
ตอนที่ 3	5	4.63	92.60	26	25.27	97.19	92.60 / 97.19
ตอนที่ 4	5	4.73	94.60	56	54.63	97.55	94.60 / 97.55
ตอนที่ 5	5	4.50	90.00	52	49.17	94.56	90.00 / 94.56
รวม	25	23.70	94.80	182	173.77	95.48	94.80 / 95.48

จากตาราง 5 สรุปได้ว่า ประสิทธิภาพโดยรวมของรายการวิชิตทัศน์ ฝึกทักษะปฏิบัติด้วยตนเอง เรื่อง มารยาทไทย จากการทดลองครั้งที่ 3 มีค่าเท่ากับ 94.80 / 95.48 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้และเมื่อพิจารณาเป็นรายตอน พบว่า

ตอนที่ 1	มารยาทในการยืน	มีประสิทธิภาพ 99.40 / 95.55
ตอนที่ 2	มารยาทในการเดิน	มีประสิทธิภาพ 97.40 / 91.67
ตอนที่ 3	มารยาทในการนั่ง	มีประสิทธิภาพ 92.60 / 97.19
ตอนที่ 4	มารยาทในการแสดงความเคารพ	มีประสิทธิภาพ 94.60 / 97.55
ตอนที่ 5	มารยาทในการรับส่งสิ่งของ	มีประสิทธิภาพ 90.00 / 94.56

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการพัฒนาและหาประสิทธิภาพของรายการวิทยุทัศน์ฝึกทักษะปฏิบัติด้วยตนเอง เรื่อง มารยาทไทย สามารถสรุปผล อภิปรายผล และมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพของรายการวิทยุทัศน์ฝึกทักษะปฏิบัติเรื่อง มารยาทไทย ตามรูปแบบของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 85 / 85

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ได้รายการวิทยุทัศน์ฝึกทักษะปฏิบัติเรื่อง มารยาทไทย ตามรูปแบบของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ที่มีประสิทธิภาพ
2. ได้ใช้ประโยชน์จากรายการวิทยุทัศน์เพื่อการฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับ มารยาทไทย โดยใช้เป็นแบบอย่างและแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสม ซึ่งสามารถใช้ฝึกทักษะปฏิบัติด้วยตนเองได้
3. เป็นแนวทางในการพัฒนารายการวิทยุทัศน์ในเนื้อหาวิชาอื่นๆ

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร

ประชากรในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนสตรีวิทยา 2 เขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานครที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 จำนวน 300 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนสตรีวิทยา 2 เขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานครที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 จำนวน 45 คน ซึ่งได้จากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multiple Random Sampling)

- กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองครั้งที่ 1 จำนวน 3 คน
- กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองครั้งที่ 2 จำนวน 12 คน
- กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองครั้งที่ 3 จำนวน 30 คน

3. เนื้อหาวิชาที่ใช้ในการทดลอง

การศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ เป็นการศึกษาค้นคว้าเพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพของรายการ วิทยุทัศน์ฝึกทักษะปฏิบัติ เรื่อง มารยาทไทย ตามรูปแบบของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรม แห่งชาติ ซึ่งพัฒนามาจากหนังสือมารยาทไทย ของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ โดยมีเนื้อหาดังนี้

ตอนที่ 1 มารยาทในการยืน

- การยืนเคารพธงชาติ เพลงชาติ เพลงสรรเสริญพระบารมี และการยืนรับคำสั่ง
- การยืนสนทนากับผู้ใหญ่

ตอนที่ 2 มารยาทในการเดิน

- การเดินผ่านผู้ใหญ่ขณะผู้ใหญ่ยืน ขณะผู้ใหญ่นั่งเก้าอี้ และขณะผู้ใหญ่นั่งกับพื้น
- การเดินนำและการเดินตามผู้ใหญ่

ตอนที่ 3 มารยาทในการนั่ง

- การนั่งพับเพียบธรรมดา
- การนั่งพับเพียบต่อหน้าผู้ใหญ่
- การนั่งเก้าอี้ต่อหน้าผู้ใหญ่

ตอนที่ 4 มารยาทในการแสดงความเคารพ

- การไหว้ 3 ระดับ
- การกราบเบญจางคประดิษฐ์
- การกราบผู้ใหญ่ และการรับความเคารพ

ตอนที่ 5 มารยาทในการรับของและส่งของ

- การส่งสิ่งของขณะผู้ใหญ่ยืน ผู้ใหญ่นั่งเก้าอี้ และผู้ใหญ่นั่งพื้น
- การรับสิ่งของขณะผู้ใหญ่ยืน ผู้ใหญ่นั่งเก้าอี้ และผู้ใหญ่นั่งพื้น

4. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองประกอบด้วย

- 4.1 รายการวิทยุทัศน์ฝึกทักษะปฏิบัติด้วยตนเอง เรื่อง มารยาทไทย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
- 4.2 แบบประเมินประสิทธิภาพของรายการวิทยุทัศน์ฝึกทักษะปฏิบัติสำหรับผู้เชี่ยวชาญ
- 4.3 แบบฝึกหัดระหว่างเรียน
- 4.4 แบบประเมินผลการทดสอบภาคปฏิบัติ (แบบสังเกตการปฏิบัติ)

การดำเนินการทดลอง

1. การทดลองครั้งที่ 1 เป็นการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 3 คน ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 ชั้นละ 1 คน โดยให้ผู้เรียนศึกษาจากรายการวิดิทัศน์ที่สร้างขึ้นเป็นรายบุคคล และให้ทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียนแต่ละตอนลงในกระดาษคำตอบที่เตรียมให้ ซึ่งผู้ศึกษาค้นคว้าใช้วิธีการสังเกตปฏิกิริยาในระหว่างเรียนซักถามความคิดเห็นและข้อบกพร่องต่างๆ เช่น ความชัดเจนของเนื้อหา การนำเสนอ รูปภาพ ตัวอักษร ตลอดจนความสอดคล้องกับสภาพการเรียนรู้การสอนจริง เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงแก้ไข

2. การทดลองครั้งที่ 2 เป็นการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 12 คน ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 ชั้นละ 4 คน ในแต่ละชั้นจะแบ่งเป็นนักเรียนชาย 2 คน นักเรียนหญิง 2 คน โดยให้ผู้เรียนได้ศึกษารายการวิดิทัศน์ฝึกทักษะปฏิบัติด้วยตนเอง เรื่อง มารยาทไทย เป็นรายบุคคล และทำการตรวจสอบหาแนวโน้มประสิทธิภาพของรายการวิดิทัศน์ โดยให้ผู้เรียนทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียน และสอบปฏิบัติหลังเรียนซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญเรื่องมารยาทไทย จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติเป็นผู้ให้คะแนนในแบบสังเกต แล้วนำผลมาวิเคราะห์เพื่อหาแนวโน้มประสิทธิภาพของรายการวิดิทัศน์ ผู้ศึกษาค้นคว้าทำการสังเกตและเก็บรวบรวมข้อมูล ปัญหาและข้อบกพร่องต่างๆ ทำการปรับปรุงแก้ไขรายการวิดิทัศน์ให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น เพื่อเตรียมทดลองครั้งต่อไป

3. การทดลองครั้งที่ 3 เป็นการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 ชั้นละ 10 คน ในแต่ละชั้นจะแบ่งเป็นนักเรียนชาย 5 คน นักเรียนหญิง 5 คน โดยให้ผู้เรียนได้ศึกษารายการวิดิทัศน์ฝึกทักษะปฏิบัติด้วยตนเอง เรื่อง มารยาทไทย เป็นรายบุคคล เพื่อหาประสิทธิภาพของรายการวิดิทัศน์ตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้คือ 85 / 85 โดยใช้รายการวิดิทัศน์ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขจากการทดลองครั้งที่ 2 ให้ผู้เรียนทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียนเนื้อหาแต่ละตอน และทดสอบการปฏิบัติหลังเรียน ซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญเรื่องมารยาทไทย จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติเป็นผู้ให้คะแนนในแบบสังเกต แล้วนำผลคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์หาประสิทธิภาพตามเกณฑ์

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

จากการดำเนินการศึกษาค้นคว้า สรุปผลได้ดังนี้

1. รายการวิดิทัศน์ฝึกทักษะปฏิบัติด้วยตนเอง เรื่อง มารยาทไทย มีเนื้อหา 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 มารยาทในการยืน	ความยาว	10	นาที
ตอนที่ 2 มารยาทในการเดิน	ความยาว	10	นาที

ตอนที่ 3 มารยาทในการนั่ง	ความยาว	13	นาที
ตอนที่ 4 มารยาทในการแสดงความเคารพ	ความยาว	25	นาที
ตอนที่ 5 มารยาทในการรับส่งสิ่งของ	ความยาว	25	นาที

2. คุณภาพของรายการวิทยุทัศน์ด้านการผลิต จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อ อยู่ในระดับ ดีมาก

3. คุณภาพของรายการวิทยุทัศน์ด้านเนื้อหา จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา อยู่ในระดับ ดี

4. ประสิทธิภาพของรายการวิทยุทัศน์จากการทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง เป็น 94.80 / 95.48 โดยแต่ละตอนมีประสิทธิภาพ ดังนี้

4.1 ตอนที่ 1 มารยาทในการยืน	มีประสิทธิภาพ	99.40 / 95.55
4.2 ตอนที่ 2 มารยาทในการเดิน	มีประสิทธิภาพ	97.40 / 91.67
4.3 ตอนที่ 3 มารยาทในการนั่ง	มีประสิทธิภาพ	92.60 / 97.19
4.4 ตอนที่ 4 มารยาทการแสดงความเคารพ	มีประสิทธิภาพ	94.60 / 97.55
4.5 ตอนที่ 5 มารยาทในการรับส่งสิ่งของ	มีประสิทธิภาพ	90.00 / 94.56

อภิปรายผล

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการพัฒนารายการวิทยุทัศน์ฝึกทักษะปฏิบัติด้วยตนเอง เรื่อง มารยาทไทย โดยใช้รูปแบบของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ซึ่งผลการศึกษาค้นคว้าปรากฏว่าประสิทธิภาพของรายการวิทยุทัศน์ เท่ากับ 94.80/95.48 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 85 / 85

สำหรับการรายการวิทยุทัศน์ฝึกทักษะปฏิบัติด้วยตนเอง มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด 85/85 อาจเนื่องมาจากผู้ศึกษาค้นคว้าได้ดำเนินการสร้างและพัฒนารายการวิทยุทัศน์อย่างเป็นระบบ โดยได้ดำเนินการศึกษาเนื้อหาจากเอกสาร เรื่องมารยาทไทย และปรึกษาผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาเรื่อง มารยาทไทยจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อกำหนดความคิดรวบยอดและวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม เขียนเป็นบทวิทยุทัศน์โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็นตอนๆ นำบทวิทยุทัศน์ที่ได้ไปให้อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา และผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อวิทยุทัศน์ ตรวจสอบความถูกต้องและนำมาปรับปรุงแก้ไข นำบทวิทยุทัศน์ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปถ่ายทำ ตัดต่อ บันทึกเสียง จากนั้นนำรายการวิทยุทัศน์ที่ได้ไปให้อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อวิทยุทัศน์ และผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา ตรวจสอบเพื่อประเมินคุณภาพ จากนั้นจึงนำรายการวิทยุทัศน์

ที่ได้ไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อหาประสิทธิภาพตามกระบวนการวิจัยและพัฒนาของ บอร์กและกอลล์ (Borg & Gall. 1989 : 784 - 785)

รูปแบบในรายการวิดิทัศน์จะเป็นการสาธิตวิธีปฏิบัติที่ถูกต้องและให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติตามเป็นท่าๆ ตามลำดับ มีการถ่ายภาพระยะใกล้ มีภาพนิ่งพร้อมคำอธิบายประกอบ มีการตัดให้เห็นภาพในหลายมุมมอง เพื่อให้ผู้เรียนเห็นรายละเอียดและวิธีปฏิบัติที่ชัดเจน ผู้เรียนสามารถหยุดภาพ ดูภาพซ้ำ ดูภาพซ้ำ และทบทวนบทเรียนและฝึกปฏิบัติด้วยตนเองได้อย่างอิสระโดยไม่จำกัดเวลา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มาลี มีสตัย (2545 : บทคัดย่อ) ที่พัฒนารายการวิดิทัศน์เพื่อใช้ฝึกทักษะในการเชิดหุ่นกระบอก โดยทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาขาน้ำผึ้ง ผลการศึกษาพบว่า รายการวิดิทัศน์เรื่อง ทักษะการเชิดหุ่นกระบอกมีประสิทธิภาพ 87.57/89.53 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 85/85 ที่กำหนดไว้ งานวิจัยของชูเกียรติ โพธิ์ทอง (2544 : 65) ได้ทำการพัฒนาชุดฝึกทักษะปฏิบัติบทเรียนวิดิทัศน์ด้วยตนเอง เรื่อง การพิมพ์สกรีน ผลการศึกษาพบว่าชุดฝึกทักษะปฏิบัติบทเรียนวิดิทัศน์ด้วยตนเอง มีประสิทธิภาพ 94.49/90.73 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 90/90 ที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ผลการวิจัยของ สมเกียรติ วรรณเฉลิม (2542 : 40) ซึ่งศึกษาผลการใช้รายการวิดิทัศน์เพื่อฝึกทักษะนาฏศิลป์โขนเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่ารายการวิดิทัศน์เพื่อฝึกทักษะนาฏศิลป์โขนเบื้องต้น มีประสิทธิภาพ 91/96 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 90/90 และนักเรียนที่เรียนจากรายการวิดิทัศน์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน พบว่า ผู้เรียนมีความสนใจและตั้งใจเรียนจากรายการวิดิทัศน์ฝึกทักษะปฏิบัติด้วยตนเองเป็นอย่างดี และขณะเดียวกันก็มีการทดลองปฏิบัติไปพร้อมๆ กับวิดิทัศน์ด้วย ทั้งนี้เนื่องจากสื่อวิดิทัศน์เป็นสื่อที่สามารถดึงดูดความสนใจได้เป็นอย่างดี เพราะให้ทั้งภาพและเสียงที่เหมือนธรรมชาติ สามารถถ่ายทอดรายละเอียดต่างๆ ได้ชัดเจน ด้วยมุมมองที่หลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ วาสนา ชาวหา (2534 : 203) ว่าสื่อวิดิทัศน์สามารถแสดงสิ่งสำคัญๆ เพื่อให้ทุกคนเห็นได้อย่างชัดเจน โดยใช้เทคนิคการถ่ายใกล้ ซึ่งในสภาพความจริงไม่สามารถทำได้ นอกจากนี้สื่อวิดิทัศน์ยังสามารถดูซ้ำไปมาได้ตามความต้องการจึงเหมาะที่จะใช้เป็นสื่อในการศึกษาด้วยตนเองตามความเหมาะสมต่อการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล ✱

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ควรนำรายการวิดิทัศน์ฝึกทักษะปฏิบัติด้วยตนเอง เรื่อง มารยาทไทย ไปใช้ในโรงเรียนที่มีการสอนในเรื่องของคุณธรรม จริยธรรม เพื่อพัฒนาเยาวชนของชาติทางด้านจิตใจและมีการแสดงออกทางสังคมที่ถูกต้องดีงาม

2. ควรมีการนำรายการวีดิทัศน์ไปใช้ร่วมกับกิจกรรมอื่นๆ ในการเรียนการสอน เช่น การฝึกปฏิบัติจริงกับผู้รู้ การแบ่งกลุ่มทำกิจกรรมระหว่างเรียน หรือสร้างสถานการณ์สมมติ
3. ควรฝึกให้นักเรียนเป็นผู้ประเมินผลการปฏิบัติของเพื่อน เพื่อการปรับปรุงผลการปฏิบัติโดยใช้ผลการประเมินของเพื่อน
4. ควรมีการสนับสนุนในการใช้สื่อวีดิทัศน์ในการเรียนการสอนให้มากยิ่งขึ้น เพราะสื่อวีดิทัศน์เป็นสื่อที่สามารถทำให้ผู้เรียนเข้าใจและจดจำเนื้อหาได้ง่าย เกิดการเรียนรู้ได้เร็ว สามารถถ่ายทอดรายละเอียดได้สมจริงและชัดเจนกว่าสื่อชนิดอื่น จึงช่วยให้การเรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น
5. ควรจะมีการพัฒนารูปแบบการผลิตรายการวีดิทัศน์ ให้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น เช่น การใช้เทคนิคต่างๆ เข้ามาช่วยในการดำเนินเรื่องให้น่าติดตาม
6. อาจนำรายการวีดิทัศน์ที่สร้างขึ้นไปพัฒนาเป็นซีดีรอม (CD ROM) วิซีดี (VCD) หรือดีวีดี (DVD) เพื่อให้สามารถใช้งานร่วมกับเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ที่พัฒนาอยู่อย่างแพร่หลายในปัจจุบัน ซึ่งจะเป็นประโยชน์และเป็นทางเลือกสำหรับผู้เรียนได้มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่มีระดับผลการเรียนที่แตกต่างกัน โดยการศึกษาจากรายการวีดิทัศน์ฝึกทักษะปฏิบัติด้วยตนเอง
2. ควรมีการพัฒนารายการวีดิทัศน์ฝึกทักษะปฏิบัติด้วยตนเอง เรื่อง มารยาทไทย ในหัวข้ออื่นๆ เช่น มารยาทไทยเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ มารยาทไทยเกี่ยวกับศาสนา
3. ควรมีการพัฒนารายการวีดิทัศน์สำหรับการเรียนการสอนเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับทักษะปฏิบัติในสาขาวิชาอื่นๆ ต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์. (2523). จิตวิทยาการศึกษา. ภาควิชาแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ :
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กรมวิชาการ. กองวิจัยการศึกษา. (2527). “โครงการทดลองหารูปแบบที่มีประสิทธิผลต่อการเรียนการ
สอนจริยธรรม,” ใน รายงานผลการวิจัย. กรุงเทพฯ : ธนประดิษฐ์การพิมพ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2527). แผนพัฒนาจริยศึกษา ของ กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์การศาสนา กรมการศาสนา.
- _____. (2542). นโยบายและแผนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
การศาสนา กรมการศาสนา.
- ก่อ สวัสดิพิพาณิชย์. (2522). “จริยธรรมในสังคมไทย,” ใน รายงานการสัมมนา จริยธรรมในสังคม
ปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- กัลยา จยุติรัตน์ และคนอื่นๆ. (2531). การทำบัตรรายการโสตทัศนวัสดุ. กรุงเทพฯ : คณะทำงานกลุ่ม
โสตทัศนศึกษา ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา.
- กัลยาณี จิรนันต์กรกุล. (2542). ผลการเรียนรู้จากรายการวิทยุทัศน์ เรื่อง “การเข้าพบและการสาธิต” ของ
นักเรียนชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) สังกัดกรมอาชีวศึกษา. ปรินญาณพนธ์ กศ.ม.
(เทคโนโลยีการศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- กิดานันท์ มลิทอง. (2536). เทคโนโลยีการศึกษาร่วมสมัย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : บริษัท เอ็ดดูชัน
เพรสโปรดักส์ จำกัด.
- เกศินี โชติกเสถียร. (2528). “รูปแบบรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา.” รายงานสัมมนาแบบรายการ
โทรทัศน์เพื่อการศึกษา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กีกฤทธิ ปราโมช, ม.ร.ว.(2525). การศึกษากับการสืบทอดและเสริมสร้างวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร
: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จันทร์ฉาย เตมียาการ. (2533). การเลือกใช้สื่อทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.
พรินติ้งเฮาส์.
- จิตรา บุญมี. (2534, เมษายน). “โทรทัศน์เพื่อการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ,” ใน วารสารจันทร์
เกษม. ปีที่ 19 (217) : 30 – 36.

- จิระศักดิ์ ศรีประเสริฐ. (2532). การเปรียบเทียบผลการเรียนรู้จากเทปโทรทัศน์ที่มีลักษณะการดำเนินเรื่องต่างกัน. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (เทคโนโลยีการศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อุดลำนเา.
- จิระศักดิ์ กาญจนะ. (2535). ผลการเรียนรู้จากวิธีการสรุปและลักษณะเนื้อหา. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (เทคโนโลยีการศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อุดลำนเา.
- ฉลองชัย สุรวฒนบุรณ. (2528). การเลือกใช้สื่อการสอน. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ฉันทนิช อ้วนนถ. (2532). มารยาทและการสมาคม. กรุงเทพฯ : ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- ชลียา ลิมปิยากร. (2536). เทคโนโลยีการศึกษา. กรุงเทพฯ : พิษณุการพิมพ์.
- ชัยพล สุขเยี่ยม. (2542). ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคิดเห็นที่มีต่อวีดิทัศน์ เรื่อง การรณรงคัวัฒนธรรมไทย ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สถาบันราชภัฏพระนคร. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (เทคโนโลยีการศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. อุดลำนเา.
- ชำนาญ เกิดพิบูลย์. (2533). "สัความารยาท," ใน อินไซด์ ร.น.ม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ดีแอนเอส.
- ชิน คล้ายปาน และคนอื่นๆ. (2528). เทคนิคการผลิตรายการเทปโทรทัศน์. กรุงเทพฯ : สถาบันอุดมศึกษา.
- ชูเกียรติ โพธิ์ทอง. (2544). การพัฒนาชุดฝึกทักษะปฏิบัติบทเรียนวีดิทัศน์ด้วยตนเอง เรื่อง การพิมพ์สกรีน. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (เทคโนโลยีการศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อุดลำนเา.
- เชษฐา บุญขวลิต. (2540). การสร้างชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่องการใช้เครื่องมือวัดไฟฟ้า วิชา ข. 0278 ช่วงเดินสายไฟฟ้าภายในอาคาร ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (เทคโนโลยีการศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อุดลำนเา.
- เชิดศักดิ์ โฉวาสันธุ์. (2529). การวัดผลการศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ .
- ไชยยศ เรืองสุวรรณ. (2533). เทคโนโลยีการศึกษา : การออกแบบและการพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน และ เพ็ญแข ประจนปัจจนึก. (2520) จริยธรรมของเยาวชนไทย : รายงานการวิจัยฉบับที่ 21. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- นริศ อนันตยา. (2541). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จากบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่อง ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์ โดยมีรูปแบบการเรียนแตกต่างกัน. วิทยานิพนธ์. ศศ.ม. (เทคโนโลยีการศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. อุดมสำเนา.
- นิวัติ สุขโพธิ์. (2538). การพัฒนารายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาด้านอาชีพ สำหรับราษฎรไทยที่อาศัยอยู่บริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (เทคโนโลยีการศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อุดมสำเนา.
- บุญชม ศรีสะอาด (2538). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 2 .พิมพ์ครั้งที่ 2.กรุงเทพฯ:สุวีริยาสาส์น.
- บุญเที่ยง ขุ่ยเจริญ. (2534). เทคนิคพื้นฐาน : การใช้และบำรุงรักษาอุปกรณ์เทคโนโลยีทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์.
- บุญสม เลิศพิเชษฐ์. (2536). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีววิทยา และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการสอนด้วยชุดบทเรียนเทปโทรทัศน์กับการสอนตามคู่มือครู. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (เทคโนโลยีการศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อุดมสำเนา.
- บุญสืบ พันธุ์ดี. (2537). การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนวิชาชีววิทยา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. วิทยานิพนธ์ กศ.ค. (เทคโนโลยีการศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อุดมสำเนา.
- ประสาธ อิศรปริดา. (2523). จิตวิทยาวัยรุ่น. กรุงเทพฯ : ศึกษิตสยาม.
- ประเสริฐศรี เอื้อนครินทร์. (2524). การใช้เทคนิค “แม่แบบ ” เพื่อพัฒนาจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์. วิทยานิพนธ์ กศ.ม.(จิตวิทยาการศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อุดมสำเนา.
- ปราณี รามสูตร. (2527). จิตวิทยาการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เจริญกิจ.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2535). จิตวิทยาอุตสาหกรรม. กรุงเทพฯ : ศูนย์ส่งเสริมกรุงเทพ.
- ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงาน. (2542.) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 . กรุงเทพฯ : สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม.

- ปานจิตย์ ภาณุมาศ. (2526). การสร้างบทเรียนวีดิโอเทป เรื่อง “มารยาทการแสดงความเคารพแบบไทย”. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ศึกษาศาสตร์ – การสอน) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. อุดมศึกษา.
- แปลก สนธิรักษ์ และ วิทย์ วิศกัเวทย์. (2522). “จริยธรรมในสังคมไทย,” ใน รายงานการสัมมนา จริยธรรมในสังคมปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- ผจญ มุกดา. (2542). การศึกษาผลการใช้รายการวิทยุทัศน์ วิชาภาษาไทย ชุดทักษะสัมพันธ์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (เทคโนโลยีการศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อุดมศึกษา.
- ผะอบ โปษะกฤษณะ. (2530). มรรยาทไทย. กรุงเทพฯ : องค์การค้ำคูลสภา.
- เผียน ไชยสร. (2529, กันยายน – ธันวาคม). “การวัดผลงานด้านปฏิบัติ,” ใน วารสารวัดผลการศึกษา. 8 (23) : 37-61.
- ผุสดี อัสวชัยสุวิกรม. (2537). การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ วิชา งานผ้าและการตัดเย็บ 1 หมวดวิชาเกษตรศาสตร์ ของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในจังหวัดสระบุรี. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (วัดผลการศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อุดมศึกษา.
- พระมหาอดิสร ธีรสีโล. (2540). คุณธรรมสำหรับครู. กรุงเทพฯ : โอ. เอส. พรินติ้งเฮาส์.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2538). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พินิต วัฒน. (2520). การผลิตรายการโทรทัศน์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พุทธทาสภิกขุ. (2527). ใครคือใคร. กรุงเทพฯ : การพิมพ์พระนคร.
- ไพโรจน์ ธีรณนากุล, นิพนธ์ สุภศรี และขจีรัตน์ ปิยะกุล. (2528). เทคนิคการผลิตรายการวีดิโอเทป เพื่อการศึกษา. กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อส่งเสริมกรุงเทพฯ.
- ไพโรจน์ เบาลี. (2537). “บูรณาการทางหลักสูตรของสื่อการสอน,” ใน เอกสารประกอบการสอน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ไพศาล หวังพานิช. (2526). การวัดผลการศึกษา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิชย์.
- ภูษิต อานมณี. (2541). การพัฒนารายการวิทยุทัศน์ เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (เทคโนโลยีการศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อุดมศึกษา.

- มนต์ชัย นินนานนท์. (2526). อิทธิพลของโทรทัศน์ที่มีต่อเยาวชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (สื่อสารมวลชน) เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. อัดสำเนา.
- มนตรี เพชรอินทร์. (2538). การพัฒนาชุดการเรียนรู้เพื่อฝึกทักษะ เรื่องการผลิตแผ่นภาพโป่งใสสำหรับครูวิทยาศาสตร์. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (เทคโนโลยีการศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช. (2532). เอกสารการสอนชุดวิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวิทยุและโทรทัศน์ หน่วยที่ 1 – 7. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช.
- มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (2534). คู่มือการเขียนบทนิพนธ์. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : หจก.ไอเดียสแควร์.
- มาลินี จุฑะลพ. (2537). จิตวิทยาการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ : อักษราพิพัฒน์.
- มาลี มีสตัย. (2545). การพัฒนารายการวิทยุทัศน์เรื่อง ทักษะการเชิดหุ่นกระบอก. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (เทคโนโลยีการศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- เมธี เจริญสุข. (2538). การพัฒนารายการวิทยุทัศน์โดยใช้ชุดถ่ายทำแบบกล้องเดี่ยวแบบเบ็ดเสร็จ. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (เทคโนโลยีการศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- บรรยง สุขเกษม. (2539). การพัฒนารายการวิทยุทัศน์การสอน เรื่อง การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สังกัดกรุงเทพมหานคร. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (เทคโนโลยีการศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- เขวมาลัย ไสววรรณ. (2537). การพัฒนาชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อฝึกทักษะทางคณิตศาสตร์ ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (เทคโนโลยีการศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- รัศมี ภิบาลแทน , สุทธิ ภิบาลแทน และอรมน ฉนวนจิตร. (2537). มารยาทในวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ : บริษัท ไทพ่น อินเตอร์ แอคท์ จำกัด.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2538). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525. พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์.
- รุ่ง แก้วแดง , ดร. (2542). ปฏิบัติการศึกษาไทย. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน.

- ลัดดา สุขปรีดี. (2523). เทคโนโลยีการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- วสันต์ อดิศักดิ์. (2533). การผลิตเทปโทรทัศน์เพื่อการศึกษาและฝึกอบรม. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- วารินทร์ รัชมิพรหม. (2531). สื่อการสอนเทคโนโลยีการศึกษาและการสอนร่วมสมัย. กรุงเทพฯ : ชวนพิมพ์.
- วาสนา ชาวหา. (2534). สื่อการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- วิจิตรตรา วงศ์ทรัพย์สกุล. (2536). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากเทปโทรทัศน์การสอนที่ใช้และไม่ใช้กราฟิคคอมพิวเตอร์. ปรินญาณพนธ์ กศ.ม. (เทคโนโลยีการศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อุดมศึกษา.
- วิชาญ ใจเถิง. (2543). ผลการใช้มัลติมีเดียสอนทักษะปฏิบัติเรื่อง การสร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยการสอน เบื้องต้นสำหรับครูสังกัดสำนักงานการศึกษาแห่งชาติ. ปรินญาณพนธ์ กศ.ม. (เทคโนโลยีการศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อุดมศึกษา.
- วิโรจน์ คงอยู่เย็น. (2543). การพัฒนารายการวิทยุทัศน์ประกอบการสอนวิชาอาชีพเรื่อง “ การเลี้ยงไก่เนื้อ ” ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. สารนิพนธ์ กศ.ม. (เทคโนโลยีการศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อุดมศึกษา.
- วิเชียร เกตุสิงห์, ดร. (2523). หลักการสร้างและวิเคราะห์เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย . กรุงเทพฯ : กองวิจัยการศึกษา สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- _____. (2541). คู่มือการวิจัย การวิจัยเชิงปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- วีณา วงศ์วิสิทธิ์. (ม.ป.ป.). มารยาทไทย. นครปฐม : ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม สถาบันราชภัฏนครปฐม.
- ส. วาสนา ประวาลพุกภัย. (2537 ,กันยายน – ธันวาคม). “ การวัดผลจากการปฏิบัติจริง,” ใน วารสาร วัดผลการศึกษา. 16 (47) : 36 – 42 .
- สนั่น ปัทมะทิน. (2527, กรกฎาคม). “ ข้อดี ข้อเสีย ของวิดีโอ ” ใน นิตยสารคามรา. 7(81) : 72 - 75.
- สมเกียรติ วรรณเฉลิม. (2542). ผลการใช้รายการวิทยุทัศน์เพื่อฝึกทักษะนาฏศิลป์เบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. ปรินญาณพนธ์ กศ.ม. (เทคโนโลยีการศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อุดมศึกษา.
- สมจินตนา ภักดิ์ศรีวงศ์, คุณหญิง. (2538). มารยาทในสังคมไทย. กรุงเทพฯ : บริษัท ดันอ้อ แกรมมี จำกัด.

- สนใจ สุริยะกุล. (2523). การสร้างบทเรียนสื่อประสมในวิชาจริยศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในอำเภอ
ปะเหลียน จังหวัดตรัง. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (เทคโนโลยีการศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- สมบัติ เทียบอุดม. (2538). การศึกษาผลการใช้วิถีทัศน์โปรแกรม ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มวิชา
สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม.
(เทคโนโลยีการศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- สมบูรณ์ ชิตพงศ์. (2522). การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน. กรุงเทพฯ : สำนักทดสอบทางการศึกษาและ
จิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา
- สมบูรณ์ สงวนญาติ. (2534). เทคโนโลยีทางการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
- สมพร จารุณฎ. (2535). การออกแบบการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : ศูนย์พัฒนา
หนังสือ กรมวิชาการ.
- สมาน ชาติยานนท์. (2529, มกราคม). “การวิจัยกับการพัฒนาหลักสูตร,” ใน วิจัยสนเทศ. 6 (64) : 8- 9
- สาโรช บัวศรี. (2522). “จริยธรรมในสังคมไทย,” ใน รายงานการสัมมนาจริยธรรมในสังคมปัจจุบัน.
กรุงเทพฯ : คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี.
- สุทธิรา แก้วมณี. (2536). การศึกษาประสิทธิภาพเทปวีดิทัศน์การสอนวิชานาฏศิลป์ เรื่อง รำวงมาตรฐาน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (เทคโนโลยีการศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- สุมิตรา สุประดิษฐ์ ณ อยู่ธยา. (2539). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความรับผิดชอบ
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้ชุดการเรียนกับการสอนตามคู่มือครู.
ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (เทคโนโลยีการศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- สุรัช ลิขิตบัณฑิต. (2528). การผลิตรายการวิทยุโทรทัศน์การศึกษา. กรุงเทพฯ : สถาบันเทคโนโลยี
พระจอมเกล้า พระนครเหนือ.
- _____. (2528). ความรู้เบื้องต้นวิทยุและโทรทัศน์การศึกษา. กรุงเทพฯ : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
พระนครเหนือ.
- _____. (2538). “สื่อมวลชนกับการศึกษา” ใน เอกสารประกอบการสอนรายวิชา ทน.523. กรุงเทพฯ :
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- _____. (2538). เอกสารประกอบการสอนรายวิชา ทน.510. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุทธิรักษ์ พันภัยพาล. (2538). การศึกษาประสิทธิผลของการใช้ชุดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา โดยวิธีการวิเคราะห์อภิमान. ปรียญานิพนธ์ กศ.ม (เทคโนโลยีการศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- สุนันท์ สลโกสม. (2532 ,พฤษภาคม – สิงหาคม). “ การวัดผลภาคปฏิบัติ,” ใน วารสารวัดผลการศึกษา. 11 (31) : 65 –76.
- สุพัตรา สุภาพ. (2529). สังคมวิทยา. กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- สุรพงษ์ โลหิตพิณฑ. (2539). การใช้ชีวิตที่แบบประหยัดสอนวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาจังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (เทคโนโลยีการศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. อัดสำเนา.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2528). คู่มือการสอนจริยศึกษา ระดับประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว .
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2540). แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (2540 – 2544). กรุงเทพมหานคร : อรรถพลการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2543). โครงการอบรมปฏิบัติการพัฒนาบุคลากรและมารยาทไทย. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. อัดสำเนา.
- _____. (2539). มารยาทไทย. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2540). จิตพิสัย : มิติสำคัญของการพัฒนาคน. กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (ม.ป.ป.). วัฒนธรรมปีที่ ๘. กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์การศาสนา .
- เสถียร อุดสาหะ. (2526). การสร้างแบบสอบภาคปฏิบัติ สาขาวิชาช่างไฟฟ้ากำลัง เพื่อคัดนักเรียนเข้าศึกษาในระดับประกาศนียบัตรชั้นสูง. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. อัดสำเนา.
- เสาวณีย์ สิกขาบัณฑิต. (2528). เทคโนโลยีทางการศึกษา. กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า พระนครเหนือ.

- แสงเพ็ญ พุ่มกุมาร. (2537). การสร้างแบบทดสอบทักษะวอลเลย์บอล สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา. ปรินซ์นิพนธ์ กศ.ม. (วัดผลการศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- อิทธิพร ศรียมก. (2525). เอกสารการสอนชุดวิชา สื่อการสอนระดับมัธยมศึกษา หน่วยที่ 11 – 15 .
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- อนุพันธ์ บุญชื่น. (2543). การพัฒนาและหาประสิทธิภาพรายการวิดิทัศน์ประกอบการเรียนการสอน วิชากายวิภาคศาสตร์พื้นฐาน เรื่องระบบกล้ามเนื้อ. สารนิพนธ์ กศ.ม. (เทคโนโลยีการศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- อรพรรณ พรสีมา. (2530). เทคโนโลยีทางการสอน. กรุงเทพฯ : โอ.เอส. พรินต์ติ้งเฮาส์.
- อาศิรา สามห้วย. (2538). การพัฒนาวิดิทัศน์การสอน เรื่องมารยาทไทย สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน โรงเรียนเศรษฐเสถียร กรุงเทพมหานคร. ปรินซ์นิพนธ์ กศ.ม.(เทคโนโลยีการศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- อำนาจ ช่างเรียน. (2532 ,มกราคม) “ ไปฝึกอบรมต่างประเทศเรื่องการวิจัยและพัฒนาการศึกษา,” ใน การศึกษา กทม. 13 (4) : 24 – 28.
- อิสรากรณ์ แซ่ตั้ง. (2542). การสร้างแบบทดสอบภาคปฏิบัติตารางทำงาน โดยการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปไมโครซอฟท์เอ็กเซล สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. ปรินซ์นิพนธ์ กศ.ม. (เทคโนโลยีการศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- อุษาวรรณ ปาลิยะ. (2543). การพัฒนาชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองวิชาภาษาไทย เรื่องราชาศัพท์และคำศัพท์ สำหรับพระภิกษุและสุภาพชน. ปรินซ์นิพนธ์ กศ.ม. (เทคโนโลยีการศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- Abrams, Arnold H. (1986 , March). “Effectiveness of Interactive Video in Teaching Basic Photography Skill (Disc, Intelligent, Computer Assisted),” **Dissertation Abstracts International**. 1(46) :11-A.
- Bailay, J.G. (1975 , October). “Development of a Competency-Based Instruction Module for Vocational Leadership Personal : Manage Selected Interpersonal Confeict”. **Dissertation Abstracts International**. 4 : 1822-A.

- Borg, Water R. (1981). **Applying Education Research : A Practice Guide for Teachers**. New York : Longman, Inc.
- Borg, Water R. and Merigith D. Gall. (1989). **Education Research**. New York : Longman, Inc.
- Bradfield, James. M. and H. Stewart. (1957). **Moredock Measurement and Evaluation in Education**. New York : Macmillan.
- Brawley, Olelta Daniels. (1979 , January). "A Study of Evaluate the Effects of Using Multi-Media Instruction Modules to Teach Time-Telling to Retard Learner," in **Dissertation Abstracts International**. 35 : 4286 - A.
- Bruce, Meeks Elija. (1972 , February). "Learning Package Versus Conventional Methods of Instruction ," in **Dissertation Abstracts International**. 32 : 429 – A.
- Cudney, Shirley A. (1975 , November). "Mediated Self – Instruction of Basic Nursing Skill ," in **Audio Visual Instruction**. 20 (9) : 26 - 27.
- Dale, Edgar. (1956). **Audio Visual Methods in Teaching** . Revised Edition. New York : Holt, Rinehart and Winston.
- De Cecco, J. P. (1968). **The Psychology of Learning and Instruction : Educational Psychology**. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice Hall.
- Dekker. Peter J . (1993 – 1994). **Interact – How Good is Your Multimedia ?**. [http:// Valley.nl / av / org / Interact / 1993-1994 / 903DEKKE / home.htm](http://Valley.nl/av/org/Interact/1993-1994/903DEKKE/home.htm).
- Ebel, R. L. and D. A. Frisbie. (1986). **Essentials of Educational Measurement**. Englewood Cliff : Prentice Hall, Inc.
- Espich, Jame E. and Bill Williams. (1967). **Developing Programmed Instructional Materials**. New York : Lear Siegler, Inc.
- Garrison, R. C. and R. Morgan. (1972). **Educational Psychology**. Ohio : Charles E. Merrill.
- Gustavsson, Normen.(1982). **Construction Achievement Test**. 3rd ed., New York :Prentice Hall, Inc.
- Jeffreys, Allen L. (1959). **Manual for the Edwards Personal Reference Schedule**. New York : The Psychological Corperation.

- Keller, Glen. (1977 , February). "A Working Definition of Individualized Instruction" in **Education Leadership**. 34(5) : 342 - 344.
- Kohlberg, L. (1969). Stage and Sequence : The Cognitive – Development Approach to Socialization in Goslin (ed.) **Handbook of Socialization Theory and Research** . Chicago : Rand McNally and Company.
- _____. (1980). **The Cognitive – Development Approach to Moral Education**. In Lois V. Erickson and John M. Whitey. *Developmental Counsetion and Teaching*. California : Cole Publishing Company, Inc.
- Lebon, Rachel. L. (1986 , March). "The Effects of Pedagogical Approach Incorporating. Videotape Demonstration on the Development of Female Vocalists "Belted" Vocal Technique," **Dissertation Abstracts International**. 47(9) : 3350-A.
- Lyness, Ann.(1985 , September). "Effectiveness of Interactive Video to Teach CPR Theory and Skill," in **Education Resources Information Center**. 9(1) : 113.
- Marshall, John Clark and Wesley Hales Loyde. (1971). **Classroom Test Construction**.Massachusetts : Addision – Wesley.
- Mayer, G. Ray. (1984). **Modules : From Design to Implementation**. Singapore : the Colombo Plan Staff College for Technician Education.
- Mehrens, William A. and Irvin J. Lehmam. (1984). **Measurement and Evaluation in Education and Psychology**. New York : Holt, Rinchart and Winston, Inc.
- Miller, Robert Steven. (1984 , March). "The Effectiveness of Video Technology in Safety Training at an Industrial Site," in **Dissertation Abstracts International**. 44(9) : 2659-A.
- Park, Ok-Choon. (1981 - 1982). " A Response-Sensitivity Strategies in Computer Based Instruction : A Strategies for Concept Teaching " in **Education Technology Systems**. 10 (2) : 187 – 196 .
- Piaget. Jean. (1960). **The Moral Judgement of the Child**. Alexcoe III : Free Press.
- Rest, Jame R. (1976). " New Approach in Assessing Moral Judgement, " **Moral Development and Behavior**. Edited by Thomas Lickona. New York : Holt Rinehart and Winston Co.

- Szabo, M. and J.M. Landy. (1981 , April). "Television Based Reading Instruction, Reading Achievement and Task Involvement," in **Journal of Education Research**. 74 (11) : 289.
- Thorndike, E.L. and Clarence L. Bornhart. (1957). **High School Dictionary**. Chicago : Scott Foreman.
- Tuckman, Bryce. (1975). **Measuring Education Outcome**. New York :Hascourt Brace Jobanovich.
- Wagner, Betty Jane. (1978 , March). " The Use of Role, " **Resource in Education (ERIC)**.
- Warshofsky, Fred W. (1979 , March). "The Biggest Thing Since Television." **The Reader's Digest**. 32(8) : 90.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ตัวอย่างบทวิดิทัศน์ฝึกทักษะปฏิบัติด้วยตนเอง เรื่อง มารยาทไทย

บทรายการวิดิทัศน์ฝึกทักษะปฏิบัติด้วยตนเอง เรื่อง “มารยาทไทย” ตอน 1 (ความยาว 10 นาที)

ลำดับ	Effect	ภาพ (Video)	เสียง (Audio)	เวลา (วินาที)
1	F / I	LS. พระบรมมหาราชวัง และวัดพระแก้ว MS. จิตรกรรมฝาผนัง	(F / I เสียงดนตรีบรรเลง) (F / D เสียงดนตรีบรรเลง) ประเทศไทยได้รับการยอมรับจากนานา ประเทศว่ามีวัฒนธรรมและประเพณีอันด งามที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของชนชาติไทย	10
2	DISS.	MLS. ผู้แสดงชาย หญิงกราบเบญจางค ประดิษฐ์ LS. ผู้แสดงชายหญิง กำลังตักบาตรพระสงฆ์	มารยาทไทย เป็นเรื่องหนึ่งที่ชาวต่าง ชาตินิยมชมชื่นในแนวปฏิบัติอันมีระเบียบ แบบแผนดีงาม เหมาะสมกับกาลเทศะ และสังคมไทย	10
3	DISS.	MS. ผู้แสดงชายหญิง ยกมือขึ้นไหว้	ปัจจุบันคนไทยรุ่นใหม่เริ่มละเลยสิ่งดี งามนี้ ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ได้รับ การถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษไทย	10
4	DISS.	LS. ผู้แสดงหญิงกำลัง รับสิ่งของจากผู้ใหญ่ MS. ผู้แสดงชายแสดง การเดินนำหน้าผู้ใหญ่	เป็นเหตุให้วัฒนธรรมอันดีงามเริ่มเลือน หายไป จึงเห็นเป็นการสมควรที่จะจัดทำ สื่อวิดิทัศน์เรื่องมารยาทไทยไว้ เพื่อเป็น การอนุรักษ์และเผยแพร่ต่อไป	10
5	DISS.	MLS. ผู้แสดงชาย หญิงกำลังเดินผ่านผู้ใหญ่ MS. ผู้แสดงชายหญิง สาธิตการนั่งเก้าอี้ที่สุภาพ MCU. ผู้แสดงหญิงยก มือขึ้นไหว้	อนึ่ง แนวปฏิบัติเกี่ยวกับมารยาทไทยนี้ เป็นการนำเสนอโดยใช้รูปแบบของสำนัก งานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ซึ่ง คนไทยทุกคน สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้ เข้ากับสภาพของท้องถิ่นและประเพณีตาม ควรแก่กรณี (F/U เสียงดนตรีบรรเลง)	15

ลำดับ	Effect	ภาพ (Video)	เสียง (Audio)	เวลา (วินาที)
6	WIPE	Logo มศว. พร้อม Caption มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ	(เสียงดนตรีบรรเลง)	5
7	DISS.	ร่วมกับ	(ดนตรีบรรเลง)	5
8	DISS.	Logo สวช. พร้อม Caption สำนักงานคณะกรรมการ วัฒนธรรมแห่งชาติ	(ดนตรีบรรเลง)	5
9	DISS.	เสนอ	(ดนตรีบรรเลง)	5
10	DISS.	รายการวีดิทัศน์ ฝึกทักษะปฏิบัติด้วย ตนเอง เรื่อง มารยาทไทย	(ดนตรีบรรเลง)	5
11	DISS.	Caption ตอนที่ 1 มารยาทในการยืน	(เสียงดนตรีบรรเลง) (F/O เสียงดนตรีบรรเลง)	5
12	WIPE	LS. พิธีกรหญิงพูดนำ รายการ กล้อง Zoom - in เป็นขนาดภาพ MS.	(พิธีกรหญิงพูด) สักวามารยาทสร้างชาติได้ เรื่องไทยๆ ใฝ่ใจดูรู้คุณค่า สมบัติไทยแต่โบราณเนิ่นนานมา จงรักษาสິงนี้ไว้คู่ไทยเรา สวัสดีคะน้องๆ เรื่องของมารยาทไทย นับเป็นเอกลักษณ์ของชาติ ที่แสดงให้เห็น ถึงลักษณะนิสัยอ่อนน้อมถ่อมตนของคน ไทยมาช้านาน มารยาทไทยมิใช่เรื่องที่ ปฏิบัติยากแต่อย่างใด ถ้าน้องๆ รู้วิธีที่ถูก	25

ลำดับ	Effect	ภาพ (Video)	เสียง (Audio)	เวลา (วินาที)
			ต้องและปฏิบัติให้เคยชินจนติดเป็นนิสัย แล้ว เชื่อเหลือเกินว่าน้องๆ จะเป็นที่รักของ คนที่ได้พบเห็นโดยทั่วไปคะ	
13	WIPE	LS. ผู้แสดงชายหญิง กำลังสาธิตลักษณะการ ยืนตรงที่ถูกต้อง	(F/D เสียงดนตรีบรรเลง) การยืน โดยคำนึงถึงมารยาทนั้น การ ยืนตรง ลักษณะการยืนที่ถูกต้อง ชายและ หญิงให้ยืนตัวตรง	10
14	CUT	MS. ด้านข้างผู้แสดง ชายหญิง ยืนตรง CU. มือข้างลำตัว	หน้าตรง แขนเหยียดตรงปล่อยมือไว้ ข้างตัว นิ้วมือแนบชิดติดกัน	10
15	CUT	MS. ผู้แสดงชายหญิง ยืนตรง กล้อง T/D เห็น เท้า MCU. เท้าด้านข้าง	ต่างกันเล็กน้อยตรงที่ ชาย ยืนส้นเท้า ชิด ปลายเท้าแยกพอประมาณ ส่วนหญิง ทั้งส้นเท้าและปลายเท้าชิดกัน	10
16	CUT	MLS. ผู้แสดงชาย หญิงยืนตรง หน้าตรง (มุมมองต่ำ)	การยืนตรงลักษณะนี้ ใช้ในการยืนรับ คำสั่ง หรือการยืนฟังโอวาทในแถว	10
17	CUT	LS. หน้าตรงผู้แสดง ชายหญิงยืน	ส่วนการยืนเคารพธงชาติ เพลงชาติ และเพลงสรรเสริญพระบารมีนั้น	10
18	CUT	MS. ด้านข้างเห็นผู้ แสดงชายหญิงยืนตรง สัก ครูค้อมศีรษะคำนับ	ควรทำความเคารพด้วยการยืนตรง เมื่อเพลงจบให้คำนับด้วยการค้อมศีรษะ ทั้งชายและหญิง	10
19	DISS.	ภาพนิ่งแสดงการยืน ตรง การยืนเคารพธงชาติ	(F/U ดนตรีบรรเลง)	30

ลำดับ	Effect	ภาพ (Video)	เสียง (Audio)	เวลา (วินาที)
		เพลงสรรเสริญฯ พร้อมคำอธิบายภาพ ให้เห็นลักษณะการยืนตรงที่ถูกต้องทั้งชาย / หญิง	(ดนตรีบรรเลง)	
20	WIPE	Caption การยืนสนทนากับผู้ใหญ่	(ดนตรีบรรเลง)	10
21	DISS.	LS. ตัวแสดงชายหญิง ยืนสนทนาอยู่กับผู้ใหญ่	(F/D ดนตรีบรรเลง) การยืนสนทนากับผู้ใหญ่ ไม่ควรวินชิดหรือห่างจากผู้ใหญ่จนเกินไป	10
22	CUT	MS. ส่วนเท้าผู้แสดง Tilt-up ขึ้นจนเห็นหน้า	ให้ยืนในลักษณะยืนตรง ชิดเท้า ค้อมตัวเล็กน้อย มือประสานกันอยู่ระดับเอว	10
23	CUT	CU. ให้เห็นการประสานมือของฝ่ายหญิง	การประสานมือ หญิงให้คว้ามือข้างใดข้างหนึ่งไว้ด้านบน หายมืออีกข้างรองรับนิ้วหัวแม่มือประสานกัน อยู่ระดับเอว	10
24	CUT	CU. ให้เห็นการประสานมือของฝ่ายชาย	ชาย ประสานมือโดยการใช้นิ้วทั้งสิบ สอดประสานกัน อยู่ระดับเอว	10
25	CUT	MLS. ผู้แสดงกำลังยืนสนทนากันอยู่	(F/U ดนตรีบรรเลง)	10
26	DISS.	ภาพนิ่งแสดงการยืนสนทนากับผู้ใหญ่ พร้อมคำอธิบายภาพ ทั้งชาย / หญิง	(ดนตรีบรรเลง) (F/O ดนตรีบรรเลง)	30
27	WIPE	MLS.พิธีกรหญิงพูด	การยืนในลักษณะอื่นๆ เช่นการยืนบรรยาย การยืนประกาศ ยืนคุยกับเพื่อน	15

ลำดับ	Effect	ภาพ (Video)	เสียง (Audio)	เวลา (วินาที)
			หรือการยืนดูมหรสพต่างๆ ควรยืนในลักษณะสุภาพ ไม่ก่อกวนรำคาญหรือเกะกะกีดขวางผู้อื่น	
28	WIPE	แบบฝึกหัด ตอนที่ 1 จำนวน 5 ข้อ	(F/I ดนตรีบรรเลง)	30
29	WIPE	เฉลยแบบฝึกหัด ตอนที่ 1 จำนวน 5 ข้อ	(F/O ดนตรีบรรเลง)	30
30	WIPE	MS. พิธีกรหญิงพูด	(พิธีกรหญิงพูด) เป็นอย่างไรบ้างคะ ทำแบบฝึกหัดกันแล้ว ตอบถูกกันกี่ข้อคะ ถ้าน้องๆ ตอบถูกตั้งแต่ 4 ข้อขึ้นไป แสดงว่าน้องๆ มีความเข้าใจในเรื่องนี้ดี แต่ถ้าใครยังตอบคำถามถูกไม่ถึง 4 ข้อ น้องคงต้องกลับไปศึกษาเนื้อหาใหม่อีกครั้งนะคะ	15
31	CUT	MLS. พิธีกรหญิงพูดให้ผู้ชมปฏิบัติตาม	อย่างที่ทราบกันแล้วว่า การยืนตรงจะใช้อยู่ในโอกาสที่น้องๆ ยืนฟังโอวาท ยืนฟังคำสั่งในแถว ยืนเคารพธงชาติ เพลงชาติ และเพลงสรรเสริญพระบารมี คราวนี้เราลองมาฝึกปฏิบัติไปพร้อมๆ กันเลยดีกว่า	15
32		MS. ภาพการฝึกปฏิบัติ	(พิธีกรให้ผู้ชมปฏิบัติตาม)	120
33		MS. พิธีกรหญิงพูดสรุป	ไม่ยากเลยใช่ไหมคะน้องๆ ถ้าน้องๆ ทำได้เหมือนกับที่เราฝึกปฏิบัติกันแล้ว รับรองว่าน้องๆ จะเป็นผู้ที่มีความประพฤติดีแน่นอน แต่ที่สำคัญคือ อย่าลืมนำกลับไปทบทวนและปฏิบัติให้ติดเป็นนิสัยนะคะ	20

ลำดับ	Effect	ภาพ (Video)	เสียง (Audio)	เวลา (วินาที)
34	WIPE	TITLE ทำรายการ ที่ปรึกษา ขอขอบคุณ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้แสดง บท / ถ่ายภาพ / ตัดต่อ ผลิตโดย	(F/I ดนตรีบรรเลง)	20
	F/O		(F/O ดนตรีบรรเลง)	

บทรายการวิดิทัศน์ฝึกทักษะปฏิบัติด้วยตนเอง เรื่อง “มารยาทไทย” ตอน 2 (ความยาว 10 นาที)

ลำดับ	Effect	ภาพ (Video)	เสียง (Audio)	เวลา (วินาที)
1	F/I	Caption ตอนที่ 2 มารยาทในการเดิน	(F/I ดนตรีบรรเลง)	20
2	WIPE	LS. พิธีกรหญิงพูด	(F/O ดนตรีบรรเลง) การเดินโดยทั่วไป หมายถึงการเดินที่ไม่เกี่ยวกับพิธีต่างๆ เช่น เดินในที่สาธารณะ เดินกับเพื่อน เดินตามถนน เดินข้ามถนน ซึ่งมารยาทในการเดินตามที่สาธารณะหรือเดินกับเพื่อนนั้น ให้เดินโดยไม่กีดขวางทางหรือก่อความรำคาญแก่ผู้อื่น ถ้าเดินตามถนนให้เดินบนทางเท้า เมื่อจะข้ามถนนควรใช้สะพานลอยหรือทางข้ามและปฏิบัติตามกฎจราจร ส่วนการเดินที่มีผู้อาวุโสกว่า หรือผู้ใหญ่เข้ามาเกี่ยวข้อง จะมีมารยาทปฏิบัติที่แตกต่างกันออกไป ดังนี้	25
3	WIPE	Caption การเดินผ่านผู้ใหญ่ขณะผู้ใหญ่ยืน	(F/I ดนตรีบรรเลง)	5
4	DISS.	LS. ตัวแสดงผู้ใหญ่ยืนอยู่เห็นผู้แสดงชายหญิงกำลังจะเดินผ่านหน้า	(F/D ดนตรีบรรเลง) การเดินผ่านผู้ใหญ่ขณะที่ผู้ใหญ่ยืนอยู่ทั้งชายและหญิง ให้เดินผ่านในลักษณะล้ำรวม ระยะห่างจากผู้ใหญ่พอสมควร	10
5	CUT	MLS. ผู้แสดงชายหญิงค้อมตัวเดินผ่านผู้ใหญ่	ปล่อยมือไว้ข้างลำตัว ค้อมตัวเมื่อใกล้ถึงผู้ใหญ่	5

ลำดับ	Effect	ภาพ (Video)	เสียง (Audio)	เวลา (วินาที)
6	CUT	LS. ผู้แสดงชายหญิง เดินตามปกติ	เมื่อผ่านผู้ใหญ่ไปแล้วจึงเดินตามปกติ	5
7	DISS.	ภาพหนึ่งแสดงการเดิน ผ่านผู้ใหญ่ ขณะผู้ใหญ่ ยืน พร้อมคำอธิบายภาพ ทั้งชาย-หญิง	(F/U ดนตรีบรรเลง) (ดนตรีบรรเลง)	30
8	WIPE	Caption การเดินผ่าน ผู้ใหญ่ขณะผู้ใหญ่นั่ง เก้าอี้	(ดนตรีบรรเลง) (F/D ดนตรีบรรเลง)	5
9	WIPE	MLS. ชุดเก้าอี้รับแขก เห็นผู้ใหญ่ 2-3 คนนั่ง สนทนากัน	การเดินผ่านผู้ใหญ่ที่นั่งเก้าอี้ ทั้งชาย และหญิงให้เดินผ่านในลักษณะสำรวจ	10
10	CUT	LS. ผู้แสดงชายและ หญิงกำลังย่อเข้า ค้อมตัว เดินผ่านผู้ใหญ่ที่นั่งสนทนา กันอยู่	ปล่อยมือไว้ข้างลำตัว เมื่อใกล้ถึงผู้ใหญ่ ที่นั่งเก้าอี้ให้ค้อมตัวพร้อมกับย่อเข้าเดิน ผ่าน	10
11	CUT	MS. เท้าผู้แสดงชาย หญิงที่กำลังย่อเข้า-ค้อม ตัวเดิน กล้อง Tilt-up จน เห็นหน้า	เมื่อผ่านผู้ใหญ่ไปแล้วจึงค่อยทรงตัวขึ้น แล้วเดินตามปกติ (F/U ดนตรีบรรเลง)	10
12	DISS.	ภาพหนึ่งแสดงการเดิน ผ่านผู้ใหญ่ที่นั่งเก้าอี้ พร้อมคำอธิบายภาพทั้ง ชาย-หญิง	(ดนตรีบรรเลง)	30

ลำดับ	Effect	ภาพ (Video)	เสียง (Audio)	เวลา (วินาที)
13	WIPE	Caption การเดินผ่าน ผู้ใหญ่วัยผู้ใหญ่นั่งพื้น	(ดนตรีบรรเลง)	5
14	WIPE	LS. ผู้ใหญ่กำลังนั่ง อ่านหนังสืออยู่บนพื้น บ้าน เห็นผู้แสดงชาย หญิงกำลังเดินผ่าน	(F/D ดนตรีบรรเลง) การผ่านผู้ใหญ่ที่นั่งพื้น เมื่อเดินเข้ามา ใกล้ผู้ใหญ่ที่นั่งอยู่	10
15	CUT	MLS. ผู้แสดงชาย หญิงกำลังค้อมตัวเดินเข้า ผ่านผู้ใหญ่ที่นั่งกับพื้น	ทั้งชายและหญิงให้หลุดตัวลงเดินเข้า โดยคุกเข่าปลายเท้าตั้ง แล้วค่อยสลับเข้า ออกทีละข้างเหมือนกับการเดิน	10
16	CUT	LS. ผู้แสดงผ่านผู้ ใหญ่มาแล้วทรงตัวลุกขึ้น เดินต่อ	ขณะผ่านผู้ใหญ่ให้ค้อมตัวเล็กน้อย เมื่อผ่านผู้ใหญ่ไปแล้วค่อยลุกขึ้นเดิน เดินต่อ	10
17	DISS.	ภาพนิ่งแสดงการเดิน ผ่านผู้ใหญ่ที่นั่งอยู่บนพื้น พร้อมคำอธิบายภาพทั้ง ชาย-หญิง	(F/U ดนตรีบรรเลง) (ดนตรีบรรเลง)	30
18	WIPE	Caption การเดินนำ หรือเดินตามผู้ใหญ่	(ดนตรีบรรเลง) (F/D ดนตรีบรรเลง)	5
19	WIPE	LS. ผู้แสดงเดินนำ หน้าผู้ใหญ่ด้วยอาการ สำรวม เห็นผู้ใหญ่กำลัง สนทนาด้วย	การเดินนำหรือเดินตามผู้ใหญ่ ผู้ที่เดิน นำหรือเดินตามจะเดินอยู่ด้านใดนั้นแล้ว แต่สถานที่ที่จะอำนวย	10

ลำดับ	Effect	ภาพ (Video)	เสียง (Audio)	เวลา (วินาที)
20	CUT	MS. ผู้แสดงที่เดินนำหน้าผู้ใหญ่ เห็นลักษณะของการประสานมือ	แต่โดยปกติแล้วจะอยู่ทางด้านซ้ายของผู้ใหญ่ เดินในลักษณะที่สำรวจ ระยะห่างพอสมควร หากมีการสนทนาควรประสานมือไว้ที่ระดับเอว	10
21	CUT	LS. ผู้แสดงที่เดินนำหน้าผู้ใหญ่มายืนแนะนำสิ่งของ	เมื่อมีการแนะนำสิ่งต่างๆ ให้ใช้การมายืนไปทางสิ่งนั้นแทนการชี้นิ้ว	10
22	DISS.	ภาพหนึ่งแสดงการเดินนำและเดินตามผู้ใหญ่วรรณคำอธิบายภาพ	(F/U ดนตรีบรรเลง)	30
23	WIPE	แบบฝึกหัด ตอนที่ 2 จำนวน 5 ข้อ	(ดนตรีบรรเลง)	30
24	WIPE	เฉลยแบบฝึกหัดตอนที่ 2 จำนวน 5 ข้อ	(ดนตรีบรรเลง) (F/O ดนตรีบรรเลง)	30
25	WIPE	MLS. พิธีกรหญิงพูด	(พิธีกรหญิงพูด) มารยาทในการเดิน ไม่ว่าจะเป็นการเดินผ่านผู้ใหญ่ การเดินนำหรือเดินตามผู้ใหญ่ ไม่ใช่เรื่องยากเลยใช่ไหมคะ เราลองมาฝึกปฏิบัติกันดีกว่าคะ	20
26	WIPE	MLS. ภาพการฝึกปฏิบัติของนักเรียน	(พิธีกรนำฝึกทักษะปฏิบัติ)	120
27	WIPE	MLS. พิธีกรหญิงพูดสรุป	ไม่ยากเลยใช่ไหมคะ เพียงแต่น้องๆ จะต้องกลับไปลองทำ ลองฝึกปฏิบัติกันบ่อยๆ จะได้ไม่ลืมวิธีการ และก็ยังจะช่วยให้เราทำได้เป็นอย่างดีจนสวยงามอีกด้วยคะ	20

[illegible]

บทรายการวิดิทัศน์ฝึกทักษะปฏิบัติด้วยตนเอง เรื่อง "มารยาทไทย" ตอน 3 (ความยาว 13 นาที)

ลำดับ	Effect	ภาพ (Video)	เสียง (Audio)	เวลา (วินาที)
1	F/I	Caption ตอนที่ 3 มารยาทในการนั่ง	(F/I ดนตรีบรรเลง)	20
2	WIPE	ELS. พิธีกรหญิงพูด	(F/O ดนตรีบรรเลง) นอกจากมารยาทในการยืน และการเดินแล้ว การนั่งก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงกิริยามารยาททั้งดงามของคนไทย การนั่งโดยคำนึงถึงมารยาท อาจจัดเป็นประเภทต่างๆ ได้หลายประเภท ในตอนนี้จะขอล่าวถึงลักษณะการนั่งที่พบเห็นกันอยู่ในชีวิตประจำวัน นั่นคือการนั่งพับเพียบ และการนั่งเก้าอี้	20
3	WIPE	Caption การนั่งพับเพียบ	(F/I ดนตรีบรรเลง)	5
4	DISS.	LS. ผู้แสดงชายหญิง นั่งพับเพียบคุยกัน	(F/D ดนตรีบรรเลง) การนั่งพับเพียบ เป็นการนั่งราบกับพื้น พับขาให้ขาขวาทับขาซ้าย หรือขาซ้ายทับขาขวาก็ได้	10
5	CUT	MCU. ช่วงขาผู้แสดง ชายเห็นการเก็บปลายเท้า เท้า มือวางอยู่บนหน้าขา	เก็บปลายเท้าโดยเบนปลายเท้าเข้าหาสะโพก วางมือไว้บนหน้าขา	10
6	CUT	LS. ผู้แสดงหญิง นั่ง พับเพียบมือเท้าพื้น	หรือเอามือเท้าพื้น ให้ปลายนิ้วมือเหยียดไปข้างหน้า	10

ลำดับ	Effect	ภาพ (Video)	เสียง (Audio)	เวลา (วินาที)
7	CUT	MS. ช่วงขาผู้แสดง หญิงเห็นการเก็บปลาย เท้า มือเท้าพื้น กล้อง Tilt- up ขึ้นจนเห็นหน้าผู้แสดง	โดยถ้านั่งขาขวาทับขาซ้ายให้ใช้มือ ซ้ายเท้าพื้น ถ้านั่งขาซ้ายทับขาขวาให้ใช้ มือขวาเท้าพื้น ตามความถนัดและความ สะดวกของแต่ละบุคคล	15
8	CUT	LS. ผู้แสดงชายหญิง นั่งพับเพียบคุยกันอยู่	การนั่งพับเพียบลักษณะนี้เป็นการนั่ง พับเพียบธรรมดา ใช้ในการนั่งสนทนากับ เพื่อน หรือนั่งอยู่ตามลำพัง	10
9	DISS.	ภาพนิ่งแสดงการนั่ง พับเพียบธรรมดา พร้อม คำอธิบายภาพ	(F/U ดนตรีบรรเลง)	30
10	WIPE	Caption การนั่งพับ เพียบต่อหน้าผู้ใหญ่	(ดนตรีบรรเลง)	5
11	WIPE	LS. ผู้แสดงชายหญิง นั่งพับเพียบกับพื้นกำลัง สนทนาอยู่กับผู้ใหญ่	(F/D ดนตรีบรรเลง) การนั่งพับเพียบต่อหน้าผู้ใหญ่นี้ให้ นั่งพับเพียบขาซ้ายทับขาขวา หรือขาขวาทับ ขาซ้ายตามความถนัด	10
12	CUT	MCU. หน้าผู้แสดง กล้อง Tilt-down เห็นการ เก็บปลายเท้า และการ ประสานมือ	ตัวตรง เก็บปลายเท้าโดยเบนปลายเท้า เข้าหาสะโพก มือทั้งสองข้างประสานกัน วางไว้บนหน้าขา	10
13	CUT	BCU. มือที่ประสาน Z/O ออกมาเห็นลักษณะ การนั่งพับเพียบขาขวา ทับขาซ้าย	การประสานมือ ถ้านั่งพับเพียบขาขวา ทับขาซ้าย ให้หงายมือซ้ายแล้วใช้มือขวา คว้าทับ วางมือที่ประสานบนหน้าขาซ้าย	10

ลำดับ	Effect	ภาพ (Video)	เสียง (Audio)	เวลา (วินาที)
14	CUT	MCU. ส่วนขาผู้แสดง ที่นั่งพับเพียบขาซ้ายทับ ขาขวาเห็นการประสาน มือซ้ายทับขวาวางบน หน้าขาขวา	แต่ถ้านั่งพับเพียบขาซ้ายทับขาขวา การประสานมือ ให้หงายมือขวาแล้วใช้มือ ซ้ายคว้าทับ วางมือที่ประสานบนหน้าขา ขวา	15
15	DISS.	LS. ผู้แสดงชายหญิง นั่งพับเพียบค้อมตัว สนทนากับผู้ใหญ่สูง อายุ	ถ้าผู้ใหญ่อายุใส่มากๆ อาจใช้การนั่ง พับเพียบค้อมตัว เพื่อแสดงความอ่อนน้อม ยิ่งขึ้น	10
16	CUT	MLS. ผู้แสดงชาย หญิงนั่งพับเพียบค้อมตัว	โดยการเลื่อนมือที่ประสานอยู่ลง ให้ แขนท่อนล่างทั้งสองข้างอยู่บนหน้าขาทั้ง สองข้าง	10
17	CUT	LS. ผู้แสดงชายหญิง นั่งพับเพียบค้อมตัว สนทนากับผู้ใหญ่สูง อายุ	สายตาทอดลงเล็กน้อย การนั่งพับ เพียบในลักษณะนี้ใช้ได้ทั้งชายและหญิง (F/U ดนตรีบรรเลง)	10
18	DISS.	ภาพหนึ่งแสดงการนั่ง พับเพียบต่อหน้าผู้ใหญ่ พร้อมคำอธิบายภาพ	(ดนตรีบรรเลง) (F/O ดนตรีบรรเลง)	30
19	WIPE	MS. พิธีกรหญิงพูด	(พิธีกรหญิงพูด) หลังจากที่นั่งๆ ได้ชมการสาธิตมารยาท ในการนั่งพับเพียบกันแล้ว เราลองมาทบทวน ความเข้าใจด้วยการทำแบบฝึกหัดกัน ดีกว่าคะ	15

ลำดับ	Effect	ภาพ (Video)	เสียง (Audio)	เวลา (วินาที)
20	WIPE	แบบฝึกหัด ตอนที่ 3 จำนวน 3 ข้อ	(F/I ดนตรีบรรเลง)	30
21	WIPE	เฉลยแบบฝึกหัด ตอน ที่ 3 จำนวน 3 ข้อ	(ดนตรีบรรเลง) (F/O ดนตรีบรรเลง)	30
22	WIPE	MS. พิธีกรหญิงพูด	(พิธีกรหญิงพูด) ต่อไปนี่ก็ถึงเวลาที่พวกเราจะต้องมาฝึก ปฏิบัติกัน เพื่อความเข้าใจมากยิ่งขึ้นคะ	15
23	WIPE	MLS ภาพการฝึก ปฏิบัติของนักเรียน	(พิธีกรนำฝึกทักษะปฏิบัติ)	100
24	WIPE	Caption การนั่งเก้าอี้ ต่อหน้าผู้ใหญ่	(F/I ดนตรีบรรเลง)	5
25	DISS.	VLS. ผู้ใหญ่นั่งอยู่ที่ เก้าอี้เห็นผู้แสดงชายนั่ง สนทนากับผู้ใหญ่ ผู้ แสดงหญิงเดินเข้ามา	(F/D ดนตรีบรรเลง) การนั่งเก้าอี้ต่อหน้าผู้ใหญ่ จะต้องนั่ง ด้วยกิริยาที่สำรวม ไม่ก้มหน้า ตัวตรง หลัง ไม่พิงพนักเก้าอี้	15
26	CUT	MS. ผู้แสดงชาย กล้อง Tilt-down ลงมา เห็นส่วนขาของผู้แสดง ชาย	ชาย นั่งแยกเข้านเล็กน้อยพอประมาณ ส้นเท้าชิด ปลายเท้าแยกออกจากกันเล็กน้อย ตัวตรง มือทั้งสองประสานกันวางไว้ บนหน้าขา	15
27	CUT	LS. ผู้แสดงหญิงเดิน มานั่งที่เก้าอี้ อีกตัว MS. ผู้แสดงหญิง กล้อง Tilt-down ลงมา เห็นส่วนขาผู้แสดงหญิง	หญิง นั่งให้เข้านชิดกัน ปลายเท้าชิดหรือ เหลื่อมกันเล็กน้อย ตัวตรง มือทั้งสอง ประสานกันวางไว้บนหน้าขา	10

ลำดับ	Effect	ภาพ (Video)	เสียง (Audio)	เวลา (วินาที)
28	DISS.	VLS. ผู้แสดงชาย หญิงนั่งสนทนากับผู้ใหญ่ เห็นผู้แสดงอาวุโสเดินเข้า มา ทุกคนลุกขึ้นไหว้	แต่ถ้าผู้ใหญ่ที่นั่งสนทนาด้วย เป็นผู้ที่มี อาวุโสมาก ก็ควรจะนั่งเก้าอี้ในลักษณะ ค้อมตัว	10
29	CUT	MS. ผู้แสดงชายหญิง นั่งเก้าอี้ลักษณะตัวตรง	โดยที่ทั้งชายและหญิง ค้อมตัวลงจาก การนั่งเก้าอี้ในลักษณะตัวตรง	10
30	CUT	LS. ผู้แสดงชายหญิง ค้อมตัวลงวางแขนบน หน้าขา	ใช้แขนท่อนล่างทั้งสองข้าง วางบนหน้า ขาทั้งสองข้าง มือทั้งสองประสานกัน	10
31	CUT	VLS. ผู้แสดงชายหญิง ผู้แสดงอาวุโส และผู้ใหญ่ นั่งสนทนากัน	(F/U ดนตรีบรรเลง)	10
32	WIPE	ภาพหนึ่งแสดงการนั่ง เก้าอี้ต่อหน้าผู้ใหญ่ พร้อมคำอธิบายภาพ	(ดนตรีบรรเลง)	30
33	WIPE	แบบฝึกหัด ตอนที่ 3 จำนวน 2 ข้อ	(ดนตรีบรรเลง)	30
34	WIPE	เฉลยแบบฝึกหัด ตอน ที่ 3 จำนวน 2 ข้อ	(ดนตรีบรรเลง) (F/O ดนตรีบรรเลง)	30
35	WIPE	MS. พิธีกรหญิงพูด	(พิธีกรหญิงพูด) หลังจากที่น้องๆ ได้ชมการสาธิตมารยาท ในการนั่งเก้าอี้ต่อหน้าผู้ใหญ่แล้ว ต่อไปนี้ก็ ถึงเวลาที่เราจะต้องมาฝึกปฏิบัติกัน เพื่อความเข้าใจมากยิ่งขึ้นคะ	15

ลำดับ	Effect	ภาพ (Video)	เสียง (Audio)	เวลา (วินาที)
36	WIPE	MLS ภาพการฝึก ปฏิบัติของนักเรียน	(พิธีกรนำฝึกทักษะปฏิบัติ)	60
37	WIPE	MLS. พิธีกรหญิงพูด สรุป	ปฏิบัติกันได้ทุกคนใช่ไหมคะ แต่ต้อง ฝึกปฏิบัติกันบ่อยๆ นะคะ จะได้ไม่ลืมคะ	15
38	WIPE	TITLE ทำรายการ ที่ปรึกษา ขอขอบคุณ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้แสดง บท / ถ่ายภาพ / ตัดต่อ ผลิตโดย	(F/I ดนตรีบรรเลง)	20
	F/O		(F/O ดนตรีบรรเลง)	

ภาคผนวก ข

- แบบประเมินคุณภาพของผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อวิทัศน์
- แบบประเมินคุณภาพของผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา

แบบประเมินคุณภาพด้านการผลิตสื่อ
รายการวีดิทัศน์ ฝึกทักษะปฏิบัติด้วยตนเอง เรื่อง มารยาทไทย
ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

จุดมุ่งหมาย เพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพของรายการวีดิทัศน์ฝึกทักษะปฏิบัติด้วยตนเอง
เรื่อง มารยาทไทย

เกณฑ์การพิจารณา	ระดับของคุณภาพ				
	ดีมาก (5)	ดี (4)	ปานกลาง (3)	พอใช้ (2)	ควรปรับปรุง (1)
1. เนื้อหาและการดำเนินเรื่อง					
- ความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม					
- ความเหมาะสมของรูปแบบรายการวีดิทัศน์					
- ความน่าสนใจของบทเรียน					
- การจัดลำดับเนื้อหา					
- ความเหมาะสมในการนำเข้าสู่เนื้อหา					
2. คุณภาพของภาพ					
- ความคมชัดของภาพ					
- สีของภาพ					
- การจัดองค์ประกอบภาพ					
3. คุณภาพของเสียง					
- ความเหมาะสมของเสียงบรรยาย					
- ความชัดเจนของเสียงบรรยาย					
- ความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ในรายการ					
- ความเหมาะสมของดนตรีประกอบรายการ					
- ความสอดคล้องของเสียงบรรยายและดนตรี					

เกณฑ์การพิจารณา	ระดับการประเมิน				
	ดีมาก	ดี	ปานกลาง	พอใช้	ควรปรับปรุง
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
4. เทคนิคการนำเสนอ					
- ความสัมพันธ์ของภาพและเสียง					
- ความเหมาะสมของการใช้ภาพกราฟิก					
- ความเหมาะสมของขนาดตัวอักษร					
- ความเหมาะสมของรูปแบบและสีตัวอักษร					
- ความเหมาะสมของเวลาในแต่ละตอน					
5. การฝึกทักษะปฏิบัติและแบบฝึกหัด					
- ความเหมาะสมของภาพและเสียง					
- ความเหมาะสมของการใช้ภาพกราฟิก					
- ความเหมาะสมของขนาดตัวอักษร					
- ความเหมาะสมของเวลา					

ความคิดเห็นอื่นๆ (โปรดระบุ)

.....

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

()

..... / /

แบบประเมินคุณภาพด้านเนื้อหา
รายการวิดิทัศน์ฝึกทักษะปฏิบัติด้วยตนเองเรื่อง มารยาทไทย
ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

จุดมุ่งหมาย เพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพของรายการวิดิทัศน์ฝึกทักษะปฏิบัติด้วยตนเอง
เรื่อง มารยาทไทย

เกณฑ์การพิจารณา	ระดับของคุณภาพ				
	ดีมาก (5)	ดี (4)	ปานกลาง (3)	พอใช้ (2)	ควรปรับปรุง (1)
1. ความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม					
2. ความเหมาะสมในการนำเข้าสู่เนื้อหา					
3. ความถูกต้องของเนื้อหาที่น่าเสนอ					
4. ความถูกต้องในการลำดับเนื้อหา					
5. ความชัดเจนของการอธิบายขั้นตอนต่างๆ					
6. ความสอดคล้องของเนื้อหาแต่ละตอน					
7. ความเหมาะสมกับระดับของผู้เรียน					
8. ความเหมาะสมของภาษาที่ใช้					
9. ความถูกต้องของภาพ					
10. ความสอดคล้องระหว่างภาพและคำบรรยาย					
11. ความเหมาะสมของเวลาในแต่ละตอน					

ความคิดเห็นอื่นๆ (โปรดระบุ)

.....

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

()

..... / /

ภาคผนวก ค

- แบบฝึกหัดระหว่างเรียน
- แบบประเมินทักษะการปฏิบัติ

แบบฝึกหัดระหว่างเรียน ตอนที่ ๑ มารยาทในการยืน

๑. การยืนตรงที่ถูกต้อง ควรยืนอย่างไร ?

- ก. ชาย ยืนส้นเท้าชิด ปลายเท้าแยกพอประมาณ
- ข. หญิง ยืนส้นเท้าและปลายเท้าชิดกัน
- ค. ทั้งชายและหญิง ยืนส้นเท้าและปลายเท้าชิดกัน
- ง. ถูกทั้งข้อ ก. และข้อ ข.

๒. การยืนตรงจะใช้ในกรณีใดบ้าง ?

- ก. ยืนฟังคำสั่งในแถว
- ข. ยืนเคารพธงชาติ
- ค. ยืนเคารพเพลงสรรเสริญพระบารมี
- ง. ถูกทุกข้อ

๓. การยืนเคารพธงชาติ หรือเพลงชาติ เมื่อจบเพลงควรทำอย่างไร ?

- ก. ค้อมศีรษะ ทั้งชายและหญิง
- ข. ชาย ถวายคำนับ
- ค. หญิง ถอนสายบัว
- ง. ถูกทั้งข้อ ข. และข้อ ค.

๔. การยืนสนทนากับผู้ใหญ่ควรยืนอย่างไร ?

- ก. ยืนตามสบาย
- ข. ยืนตัวตรง หน้าตรง แขนเหยียดตรงข้างลำตัว
- ค. ยืนชิดเท้า มือประสาน ค้อมตัวเล็กน้อย
- ง. ยืนชิดเท้า มือไขว้หลัง ค้อมตัวเล็กน้อย

๕. การยืนสนทนากับผู้ใหญ่ ควรประสานมืออยู่ระดับใด ?

- ก. ระดับอก
- ข. ระดับเอว
- ค. ระดับไหล่แล้วแต่อาวุโส
- ง. ถูกทุกข้อ

แบบฝึกหัดระหว่างเรียน ตอนที่ ๒ มารยาทในการเดิน

๑. การเดินผ่านผู้ใหญ่ที่ยืนอยู่ ควรปฏิบัติอย่างไร ?

- ก. ค้อมตัวเดินผ่าน
- ข. ค้อมตัวพร้อมย่อเข้าเดินผ่าน
- ค. เดินเข้าผ่าน
- ง. เดินย่อเข้า ตัวตรง

๒. การเดินผ่านผู้ใหญ่ที่นั่งเก้าอี้ ควรปฏิบัติอย่างไร ?

- ก. ค้อมตัวเดินผ่าน
- ข. ค้อมตัวพร้อมย่อเข้าเดินผ่าน
- ค. เดินเข้าผ่าน
- ง. คลานเข้าผ่าน

๓. การเดินเข้าจะใช้ในโอกาสใด ?

- ก. เดินสวนกับผู้ใหญ่
- ข. เมื่อผ่านผู้ใหญ่ที่ยืนอยู่
- ค. เมื่อผ่านผู้ใหญ่ที่นั่งเก้าอี้
- ง. เมื่อผ่านผู้ใหญ่ที่นั่งกับพื้น

๔. การเดินนำผู้ใหญ่ ปกติผู้เดินนำควรเดินอย่างไร ?

- ก. เดินด้านหน้าผู้ใหญ่
- ข. เดินหน้าเอียงไปทางซ้ายของผู้ใหญ่
- ค. เดินหน้าเอียงไปทางขวาของผู้ใหญ่
- ง. เดินด้านซ้ายคู่กับผู้ใหญ่

๕. การเดินนำ หรือเดินตามผู้ใหญ่ เมื่อมีการแนะนำสิ่งต่างๆ ควรทำอะไร ?

- ก. ประสานมือไว้ที่ระดับเอว
- ข. ชี้นิ้วไปทางสิ่งที่แนะนำ
- ค. ผายมือไปทางสิ่งที่แนะนำ
- ง. เดินไปยังสิ่งที่แนะนำ

แบบฝึกหัดระหว่างเรียน ตอนที่ ๓ มารยาทในการนั่ง

๑. การนั่งพับเพียบค้อมตัวไว้ในกรณีใด ?

- ก. นั่งต่อหน้าคุณครู
- ข. นั่งสนทนากับเพื่อน
- ค. นั่งสนทนากับผู้ใหญ่ที่อาวุโสมาก
- ง. นั่งกราบพระ

๒. การนั่งพับเพียบข้อใดไม่ถูกต้อง ?

- ก. นั่งราบขาซ้ายทับขาขวา เบนปลายเท้าเข้าหาสะโพก
- ข. นั่งราบขาขวาทับขาซ้าย เบนปลายเท้าเข้าหาสะโพก
- ค. นั่งราบขาขวาทับขาซ้าย เบนปลายเท้าออกนอกลำตัว
- ง. ถูกทั้งข้อ ก. และข้อ ข.

๓. การนั่งพับเพียบต่อหน้าผู้ใหญ่ มือทั้งสองข้างควรอยู่ที่ใด ?

- ก. มือเท้าพื้น
- ข. คว่ำมือวางบนหน้าขา
- ค. มือประสานกันวางบนหน้าขา
- ง. มือหนึ่งเท้าพื้น อีกมือหนึ่งวางบนหน้าขา

๔. การนั่งเก้าอี้ต่อหน้าผู้ใหญ่ ข้อใดไม่ถูกต้อง ?

- ก. หลังพิงพนักเก้าอี้
- ข. หลังไม่พิงพนักเก้าอี้
- ค. นั่งตัวตรง
- ง. ไม่ก้มหน้า

๕. การนั่งเก้าอี้ต่อหน้าผู้ใหญ่ ทั้งชายและหญิง มีวิธีปฏิบัติเหมือนหรือต่างกันอย่างไร

- ก. เหมือนกัน คือ นั่งแยกเข่าเล็กน้อย ส้นเท้าชิด ปลายเท้าแยก
- ข. เหมือนกัน คือ นั่งเข่าชิด ส้นเท้าชิด ปลายเท้าชิด
- ค. ต่างกัน คือ ชาย นั่งแยกเข่าเล็กน้อย ส้นเท้าชิด ปลายเท้าแยก
หญิง นั่งเข่าชิด ส้นเท้าและปลายเท้าชิดกัน
- ง. ต่างกัน คือ ชาย นั่งเข่าชิด ส้นเท้าและปลายเท้าชิดกัน
หญิง นั่งแยกเข่าเล็กน้อย ส้นเท้าชิด ปลายเท้าแยก

แบบฝึกหัดระหว่างเรียน ตอนที่ ๔ มารยาทในการแสดงความเคารพแบบไทย

๑. การไหว้โดยแบ่งตามระดับของบุคคล สามารถแบ่งได้กี่ระดับ ?

- ก. ๒ ระดับ
- ข. ๓ ระดับ
- ค. ๔ ระดับ
- ง. ๕ ระดับ

๒. จากภาพเป็นการไหว้ในระดับใด ?

- ก. ระดับที่ ๑ ไหว้พระ
- ข. ระดับที่ ๒ ไหว้ผู้มีพระคุณ
- ค. ระดับที่ ๓ ไหว้บุคคลทั่วไปที่เคารพ
- ง. ไหว้ผู้เสมอกัน

ภาพแสดง
การไหว้ใน
ระดับที่ ๒

๓. ภาพใดต่อไปนี้เป็น การไหว้ผู้เสมอกันที่ถูกต้อง ?

ก.

ภาพแสดง
การไหว้ใน
ระดับที่ ๒

ข.

ภาพแสดง
การไหว้ใน
ระดับที่ ๑

ค.

ภาพแสดง
การรับไหว้

ง.

ภาพแสดง
การไหว้ผู้ที่
เสมอกัน

๔. การกราบเบญจางคประดิษฐ์ ทำเตรียมกราบ ควรนั่งอย่างไร ?

- ก. นั่งคุกเข่าปลายเท้าตั้ง นั่งบนส้นเท้า ทั้งชายและหญิง
- ข. นั่งคุกเข่าปลายเท้าราบ นั่งบนส้นเท้า ทั้งชายและหญิง
- ค. นั่งพับเพียบ ทั้งชายและหญิง
- ง. ชาย นั่งท่าเทพบุตร หญิง นั่งท่าเทพริดา

๕. การกราบผู้ใหญ่ ควรกราบอย่างไรจึงจะถูกต้อง ?

- ก. กราบครั้งเดียว ไม่แบมือ
- ข. กราบครั้งเดียว แบมือ
- ค. กราบสามครั้ง ไม่แบมือ
- ง. กราบสามครั้ง แบมือ

แบบฝึกหัดระหว่างเรียน ตอนที่ ๕ มารยาทในการรับส่งสิ่งของ

๑. การก้าวเท้าขวาไปข้างหน้า ลงเข่าซ้ายถึงพื้น เป็นการรับสิ่งของของผู้ใหญ่?
 - ก. ยืน
 - ข. นั่งเก้าอี้
 - ค. นั่งพื้น
 - ง. ถูกทุกข้อ
๒. การรับของจากผู้ใหญ่ที่ยืนอยู่ ชายควรปฏิบัติอย่างไร ?
 - ก. ยืนตรงไหว้ ยืนมือขวาจับของ
 - ข. ยืนตรงไหว้ ยืนมือทั้งสองจับของ
 - ค. ยืนตรงไหว้ ก้าวเท้าขวาไปข้างหน้า โน้มตัวยืนมือขวาจับของ
 - ง. ยืนตรงไหว้ ก้าวเท้าขวาไปข้างหน้าพร้อมย่อตัวยืนมือขวาจับของ
๓. การส่งของให้ผู้ใหญ่ขณะผู้ใหญ่อืน หญิงปฏิบัติอย่างไร ?
 - ก. ก้าวเท้าซ้ายไปข้างหน้าพร้อมย่อตัวส่งของ แล้วยืนตรงไหว้
 - ข. ก้าวเท้าขวาไปข้างหน้าพร้อมย่อตัวส่งของ แล้วยืนตรงไหว้
 - ค. ก้าวเท้าซ้ายไปข้างหน้าพร้อมย่อตัวส่งของแล้วยกมือขึ้นไหว้ในขณะที่ย่อตัวอยู่
 - ง. ก้าวเท้าขวาไปข้างหน้าพร้อมย่อตัวส่งของแล้วยกมือขึ้นไหว้ในขณะที่ย่อตัวอยู่
๔. การส่งของให้ผู้ใหญ่ขณะที่ผู้ใหญ่นั่งพื้น ผู้ส่งควรนั่งอย่างไร ?
 - ก. นั่งพับเพียบ
 - ข. นั่งคุกเข่าปลายเท้าตั้ง
 - ค. นั่งคุกเข่าปลายเท้าราบ
 - ง. นั่งขัดสมาธิ
๕. จากภาพ เป็นการส่งสิ่งของให้ผู้ใหญ่ในขณะที่ผู้ใหญ่อืน ?
 - ก. ยืน
 - ข. นั่งเก้าอี้
 - ค. นั่งพื้น
 - ง. ถูกทุกข้อ

ภาพแสดงการส่งของ
ให้ผู้ใหญ่ที่ยืนอยู่

เฉลยแบบฝึกหัดระหว่างเรียน

ตอนที่ 1 มารยาทในการยืน

1. ง
2. ง
3. ก
4. ค
5. ข

ตอนที่ 2 มารยาทในการเดิน

1. ก
2. ข
3. ง
4. ข
5. ค

ตอนที่ 3 มารยาทในการนั่ง

1. ค
2. ค
3. ค
4. ก
5. ค

ตอนที่ 4 มารยาทในการแสดงความเคารพ

1. ข
2. ข
3. ง
4. ง
5. ก

ตอนที่ 5 มารยาทในการรับส่งสิ่งของ

1. ข
2. ค
3. ง
4. ก
5. ก

แบบวัดทักษะปฏิบัติ รายการวัดทัศนฝึกทักษะปฏิบัติด้วยตนเอง
เรื่อง มารยาทไทย ตอนที่ ๑ มารยาทในการยืน

ชื่อ/นามสกุล

ชั้น เลขที่ วันที่ / /

การยืนตรง

ข้อปฏิบัติ	คะแนน		
	2	1	0
1. ตำแหน่งของสันเท้าและปลายเท้าทั้งสองข้างถูกต้องตามลักษณะเพศ			
2. แขนทั้งสองข้างเหยียดตรงข้างลำตัว			
3. หน้าตรง มองตรงไปข้างหน้า			
คะแนนรวม			

การยืนสนทนากับผู้ใหญ่

ข้อปฏิบัติ	คะแนน		
	2	1	0
1. ตำแหน่งของสันเท้าและปลายเท้าทั้งสองข้างถูกต้องตามลักษณะเพศ			
2. มือทั้งสองข้างประสานกันถูกต้องตามลักษณะเพศ			
3. ตำแหน่งของมือที่ประสานอยู่ที่ระดับเอว			
4. ศีรษะไม่ก้ม			
คะแนนรวม			

ลงชื่อ (ผู้ประเมิน)

(.....)

แบบวัดทักษะปฏิบัติ รายการวิดิทัศน์ฝึกทักษะปฏิบัติด้วยตนเอง
เรื่อง มารยาทไทย ตอนที่ ๒ มารยาทในการเดิน

ชื่อ/นามสกุล

ชั้น เลขที่ วันที่ / /

การเดินผ่านผู้ใหญ่วัยผู้ใหญ่ยืน

ข้อปฏิบัติ	คะแนน		
	2	1	0
1. ตำแหน่งของแขนทั้งสองข้างแนบลำตัว			
2. แสดงลักษณะค้อมตัวขณะเดินผ่านผู้ใหญ่			
3. ความมีทักษะ คล่องแคล่ว นุ่มนวล			
คะแนนรวม			

การเดินผ่านผู้ใหญ่วัยผู้ใหญ่นั่งเก้าอี้

ข้อปฏิบัติ	คะแนน		
	2	1	0
1. ตำแหน่งของแขนทั้งสองข้างแนบลำตัว			
2. แสดงลักษณะการย่อเข่าและค้อมตัวขณะเดินผ่านผู้ใหญ่			
3. ความมีทักษะ คล่องแคล่ว นุ่มนวล			
คะแนนรวม			

การผ่านผู้ใหญ่ขณะผู้ใหญ่นั่งพื้น

ข้อปฏิบัติ	คะแนน		
	2	1	0
1. แสดงลักษณะการเดินเข้าที่ถูกต้อง (สืบเข้าไปที่ละข้าง)			
2. ตั้งปลายเท้าทั้งสองข้างขณะเดินเข้า			
3. ตำแหน่งแขนทั้งสองข้างปล่อยลงแนบลำตัว			
4. แสดงลักษณะค้อมตัวขณะเดินเข้าผ่านผู้ใหญ่			
5. ความมีทักษะ คล่องแคล่ว นุ่มนวล			
คะแนนรวม			

การเดินนำและเดินตามผู้ใหญ่

ข้อปฏิบัติ	คะแนน		
	2	1	0
1. เดินด้วยกริยาสำรวม ปล่อยมือไว้ข้างลำตัว			
2. ประสานมืออยู่ระดับเอวเมื่อมีการสนทนากับผู้ใหญ่			
3. ผายมือเมื่อมีการแนะนำสิ่งต่างๆ			
4. ความมีทักษะ คล่องแคล่ว นุ่มนวล			
คะแนนรวม			

ลงชื่อ (ผู้ประเมิน)

(.....)

แบบวัดทักษะปฏิบัติ รายการวิธีทัศนฝึกทักษะปฏิบัติด้วยตนเอง
เรื่อง มารยาทไทย ตอนที่ ๓ มารยาทในการนั่ง

ชื่อ/นามสกุล

ชั้น เลขที่ วันที่ / /

การนั่งพับเพียบธรรมดา

ข้อปฏิบัติ	คะแนน		
	2	1	0
1. นั่งขาขวาทับขาซ้ายหรือขาซ้ายทับขาขวาตามถนัด			
2. มีการเก็บปลายเท้า โดยเบนปลายเท้าเข้าหาลำตัว			
3. ขาข้างใดอยู่ด้านล่างให้มือข้างนั้นเท้าพื้น			
4. ความมีทักษะ คล่องแคล่ว นุ่มนวล			
คะแนนรวม			

การนั่งพับเพียบต่อหน้าผู้ใหญ่

ข้อปฏิบัติ	คะแนน		
	2	1	0
1. นั่งขาขวาทับขาซ้ายหรือขาซ้ายทับขาขวาตามถนัด			
2. มีการเก็บปลายเท้า โดยเบนปลายเท้าเข้าหาลำตัว			
3. ขาข้างใดอยู่ด้านล่างหงายมือข้างนั้นขึ้นให้มืออีกข้างคว่ำทับ			
4. วางมือที่ประสานบนหน้าขาข้างที่อยู่ด้านล่าง			
5. ความมีทักษะ คล่องแคล่ว นุ่มนวล			
คะแนนรวม			

การนั่งเก้าอี้ต่อหน้าผู้ใหญ่

ข้อปฏิบัติ	คะแนน		
	2	1	0
1. นั่งเก้าอี้ตัวตรง หลังไม่พึ่งพนักเก้าอี้			
2. การวางขาทั้งสองข้างถูกต้องตามลักษณะเพศ			
3. มือประสานวางอยู่ระหว่างขาทั้งสองข้าง			
4. ความมีทักษะ คล่องแคล่ว นุ่มนวล			
คะแนนรวม			

ลงชื่อ (ผู้ประเมิน)

(.....)

แบบวัดทักษะปฏิบัติ รายการวิธีทัศนฝึกทักษะปฏิบัติด้วยตนเอง
เรื่อง มารยาทไทย ตอนที่ ๔ มารยาทในการแสดงความเคารพ

ชื่อผู้สอบ นามสกุล

ภาคเรียนที่ / วันที่ / /

การไหว้พระรัตนตรัย (ระดับที่ 1)

ข้อปฏิบัติ	คะแนน		
	2	1	0
1. ตำแหน่งของสันเท้าและปลายเท้าทั้งสองข้างถูกต้องตามลักษณะเพศ			
2. ลักษณะการค้อมตัวหรือถอยเท้าย่อตัวขณะยกมือไหว้			
3. ตำแหน่งนิ้วหัวแม่มือจรดหว่างคิ้วปลายนิ้วชี้จรดหน้าผาก			
4. ความมีทักษะ คล่องแคล่ว นุ่มนวล			
คะแนนรวม			

การไหว้ผู้มีพระคุณ (ระดับที่ 2)

ข้อปฏิบัติ	คะแนน		
	2	1	0
1. ตำแหน่งของสันเท้าและปลายเท้าทั้งสองข้างถูกต้องตามลักษณะเพศ			
2. ลักษณะการค้อมตัวหรือถอยเท้าย่อตัวขณะยกมือไหว้			
3. ตำแหน่งนิ้วหัวแม่มือจรดปลายจมูกปลายนิ้วชี้จรดหว่างคิ้ว			
4. ความมีทักษะ คล่องแคล่ว นุ่มนวล			
คะแนนรวม			

การให้บุคคลทั่วไปที่เคารพ (ระดับที่ 3)

ข้อปฏิบัติ	คะแนน		
	2	1	0
1. ตำแหน่งของสันเท้าและปลายเท้าทั้งสองข้างถูกต้องตามลักษณะเพศ			
2. ลักษณะการค้อมตัวหรือถอยเท้าขยับตัวขณะยกมือไหว้			
3. ตำแหน่งนิ้วหัวแม่มือจรดปลายคางปลายนิ้วชี้จรดปลายจมูก			
4. ความมีทักษะ คล่องแคล่ว นุ่มนวล			
คะแนนรวม			

การให้ผู้เสมอกัน (ระดับที่ 3 ตัวตรง)

ข้อปฏิบัติ	คะแนน		
	2	1	0
1. ตำแหน่งของสันเท้าและปลายเท้าทั้งสองข้างถูกต้องตามลักษณะเพศ			
2. ยืนตรงขณะยกมือไหว้			
3. ตำแหน่งนิ้วหัวแม่มือจรดปลายคางปลายนิ้วชี้จรดปลายจมูก			
4. ความมีทักษะ คล่องแคล่ว นุ่มนวล			
คะแนนรวม			

การกราบแบบเบญจางคประดิษฐ์

ข้อปฏิบัติ	คะแนน		
	2	1	0
1. นั่งท่าเตรียมกราบได้ถูกต้องตามลักษณะเพศ			
2. จังหวะที่ 1 ประนมมืออยู่ระหว่างอก ปลายนิ้วเบนออกจากตัวประมาณ 45 องศา นิ้วมือทั้งสิบไม่กาง			
3. จังหวะที่ 2 ค้อมตัวพร้อมยกมือขึ้นไหว้ ตำแหน่งนิ้วหัวแม่มือจรดหว่างคิ้ว ปลายนิ้วชี้จรดหน้าผาก			
4. จังหวะที่ 3 ทอดมือลงกราบ ชายศอกทั้งสองข้างต่อเข้าหญิงศอกทั้งสองข้างคร่อมเข้าทั้งสองข้างเล็กน้อย			
5. จังหวะจบ จบในจังหวะที่ 2 แล้วปล่อยมือลง			
6. ความมีทักษะ คล่องแคล่ว นุ่มนวล			
คะแนนรวม			

การกราบผู้ใหญ่

ข้อปฏิบัติ	คะแนน		
	2	1	0
1. นั่งพับเพียบต่อหน้าผู้ใหญ่ มือประสานวางบนหน้าขา			
2. รวบมือลงกราบ แขนทั้งสองคร่อมเข้าที่อยู่ด้านล่าง			
3. กราบครั้งเดียว ไม่แบมือ			
4. สันจมูกอยู่บริเวณนิ้วหัวแม่มือ ปลายนิ้วมือไม่กระดก			
5. ประสานมือ พร้อมดันตัวลุกขึ้นนั่งพับเพียบตามเดิม			
6. ความมีทักษะ คล่องแคล่ว นุ่มนวล			
คะแนนรวม			

ลงชื่อ (ผู้ประเมิน)

(.....)

แบบวัดทักษะปฏิบัติ รายการวิธีทัศนฝึกทักษะปฏิบัติด้วยตนเอง
เรื่อง มารยาทไทย ตอนที่ ๕ มารยาทในการรับส่งสิ่งของ

ชื่อ/นามสกุล

ชั้น เลขที่ วันที่ / /

การรับสิ่งของจากผู้ใหญ่ขณะผู้ใหญ่นั่ง

ข้อปฏิบัติ	คะแนน		
	2	1	0
1. แสดงความเคารพด้วยการไหว้ได้ถูกต้องตามลักษณะเพศ			
2. ก้าวเท้าขวาไปข้างหน้า เปิดส้นเท้าซ้าย (ญ. พร้อมย่อตัว)			
3. ยืนมือขวารับของ มือซ้ายปล่อยแนบข้างลำตัว			
4. ความมีทักษะ คล่องแคล่ว นุ่มนวล			
คะแนนรวม			

การส่งสิ่งของให้ผู้ใหญ่ขณะผู้ใหญ่นั่ง

ข้อปฏิบัติ	คะแนน		
	2	1	0
1. ก้าวเท้าขวาไปข้างหน้า เปิดส้นเท้าซ้าย (ญ. พร้อมย่อตัว)			
2. ยืนมือขวาส่งของ มือซ้ายปล่อยแนบข้างลำตัว			
3. แสดงความเคารพด้วยการไหว้ได้ถูกต้องตามลักษณะเพศ			
4. ความมีทักษะ คล่องแคล่ว นุ่มนวล			
คะแนนรวม			

การรับสิ่งของจากผู้ใหญ่ที่นั่งเก้าอี้

ข้อปฏิบัติ	คะแนน		
	2	1	0
1. แสดงความเคารพด้วยการไหว้ได้ถูกต้องตามลักษณะเพศ			
2. ก้าวเท้าขวาไปข้างหน้า ลงเข่าซ้ายถึงพื้น			
3. ยืนมือขวาจับของ มือซ้ายปล่อยแนบข้างลำตัว			
4. ความมีทักษะ คล่องแคล่ว นุ่มนวล			
คะแนนรวม			

การส่งสิ่งของให้ผู้ใหญ่ที่นั่งเก้าอี้

ข้อปฏิบัติ	คะแนน		
	2	1	0
1. ก้าวเท้าขวาไปข้างหน้า ลงเข่าซ้ายถึงพื้น			
2. ยืนมือขวาส่งของ มือซ้ายปล่อยแนบข้างลำตัว			
3. แสดงความเคารพด้วยการไหว้ได้ถูกต้องตามลักษณะเพศ			
4. ความมีทักษะ คล่องแคล่ว นุ่มนวล			
คะแนนรวม			

การรับสิ่งของจากผู้ใหญ่ที่นั่งพื้น

ข้อปฏิบัติ	คะแนน		
	2	1	0
1. เดินเข้าเข้าไป ห่างจากผู้ใหญ่พอประมาณ นั่งพับเพียบ			
2. กราบผู้ใหญ่นั่งครั้ง ไม่แบ่มือ			
3. ยืนมือขวาจับของจากผู้ใหญ่ นำมาวางด้านขวามือ			
4. กราบอีกหนึ่งครั้ง หยิบของด้วยมือขวา เดินเข้าถอยหลังออก			
5. ความมีทักษะ คล่องแคล่ว นุ่มนวล			
คะแนนรวม			

การส่งสิ่งของให้ผู้ใหญ่ที่นั่งพื้น

ข้อปฏิบัติ	คะแนน		
	2	1	0
1. ถือของด้วยมือขวา เดินเข้าเข้าไประยะห่างจากผู้ใหญ่พอประมาณ			
2. นั่งพับเพียบ วางของทางขวามือ กราบผู้ใหญ่นั่งครั้ง ไม่แบมือ			
3. ใช้มือขวาหยิบของส่งให้ผู้ใหญ่			
4. กราบอีกหนึ่งครั้ง เดินเข้าถอยหลังออก			
5. ความมีทักษะ คล่องแคล่ว นุ่มนวล			
คะแนนรวม			

ลงชื่อ (ผู้ประเมิน)

(.....)

ภาคผนวก ง

เกณฑ์การประเมินทักษะปฏิบัติ เรื่อง มารยาทไทย

เกณฑ์การประเมินทักษะปฏิบัติ เรื่อง มารยาทไทย

ตอนที่ 1 มารยาทในการยืน

พฤติกรรมการฝึกปฏิบัติ	ระดับคะแนนการปฏิบัติ		
	2	1	0
1 ยืนตรง	1.1 วางตำแหน่งของเท้าทั้งสองข้างได้อย่างถูกต้องตามเพศ 1.2 วางตำแหน่งของแขนทั้งสองข้างได้ถูกต้อง 1.3 ลักษณะของใบหน้าตรงมองไปข้างหน้า	1.1 ปฏิบัติทำยืนตรงได้ถูกต้อง 2 ใน 3 ข้อ	1.1 ปฏิบัติทำยืนตรงไม่ถูกต้อง
2 ยืนสนทนากับผู้ใหญ่	2.1 วางตำแหน่งของเท้าทั้งสองข้างได้อย่างถูกต้องตามเพศ 2.2 ประสานมือได้อย่างถูกต้องตามเพศ 2.3 วางตำแหน่งของมือที่ประสานได้อย่างถูกต้อง	2.1 ปฏิบัติทำยืนสนทนากับผู้ใหญ่ได้ถูกต้อง 2 ใน 3 ข้อ	2.1 ปฏิบัติทำยืนสนทนากับผู้ใหญ่ไม่ถูกต้อง

ตอนที่ 2 มารยาทในการเดิน

พฤติกรรมการฝึกปฏิบัติ	ระดับคะแนนการปฏิบัติ		
	2	1	0
1 ผ่านผู้ใหญ่ขณะที่ผู้ใหญ่นั่ง	1.1 วางตำแหน่งของแขนทั้งสองขณะผ่านผู้ใหญ่นั่งได้ถูกต้อง 1.2 มีลักษณะการค้อมตัวขณะผ่านผู้ใหญ่	1.1 ปฏิบัติทำผ่านผู้ใหญ่ขณะที่ผู้ใหญ่นั่งได้ถูกต้อง 1 ใน 2 ข้อ	1.1 ปฏิบัติทำผ่านผู้ใหญ่ขณะที่ผู้ใหญ่นั่งไม่ถูกต้อง
2 ผ่านผู้ใหญ่นั่งเก้าอี้	2.1 ตำแหน่งแขนทั้งสองขณะผ่านผู้ใหญ่นั่งถูกต้อง 2.2 มีลักษณะการเดินย่อเข้าขณะผ่านผู้ใหญ่นั่ง 2.3 มีลักษณะการค้อมตัวขณะผ่านผู้ใหญ่นั่ง	2.1 ปฏิบัติทำผ่านผู้ใหญ่นั่งเก้าอี้ได้ถูกต้อง 2 ใน 3 ข้อ	2.1 ปฏิบัติทำผ่านผู้ใหญ่นั่งเก้าอี้ไม่ถูกต้อง
3 ผ่านผู้ใหญ่นั่งพื้น	3.1 มีลักษณะการเดินเข้าที่ถูกต้อง 3.2 ผู้เรียนวางตำแหน่งของปลายเท้าทั้งสองขณะเดินเข้าได้ถูกต้อง 3.3 ตำแหน่งแขนทั้งสองขณะผ่านผู้ใหญ่นั่งถูกต้อง 3.4 มีลักษณะการค้อมตัวขณะผ่านผู้ใหญ่นั่ง	3.1 ปฏิบัติทำผ่านผู้ใหญ่นั่งพื้นได้ถูกต้อง 3 ใน 4 ข้อ	3.1 ปฏิบัติทำผ่านผู้ใหญ่นั่งพื้นไม่ถูกต้อง

พฤติกรรมการฝึกปฏิบัติ	ระดับคะแนนการปฏิบัติ		
	2	1	0
4 การเดินนำและเดินตามผู้ใหญ่	4.1 เดินอยู่ทางด้านซ้ายของผู้ใหญ่ 4.2 ประสานมือได้ถูกต้องตามเพศ เมื่อมีการสนทนา 4.3 ลักษณะการพายมือเมื่อมีการแนะนำสิ่งต่างๆ	4.1 ปฏิบัติทำการเดินนำและเดินตามผู้ใหญ่ได้ถูกต้อง 2 ใน 3 ข้อ	4.1 ปฏิบัติทำการเดินนำและเดินตามผู้ใหญ่ไม่ถูกต้อง

ตอนที่ 3 มารยาทในการนั่ง

พฤติกรรมการฝึกปฏิบัติ	ระดับคะแนนการปฏิบัติ		
	2	1	0
1 นั่งพับเพียบธรรมดา	1.1 นั่งขาขวาทับขาซ้าย หรือขาซ้ายทับขาขวาตาม ถนัด 1.2 มีลักษณะการเก็บ ปลายเท้าที่ถูกต้อง 1.3 วางตำแหน่งมือทั้งสองข้างได้อย่างถูกต้อง	1.1 ปฏิบัติทำนั่งพับเพียบธรรมดาได้ถูกต้อง 2 ใน 3 ข้อ	1.1 ปฏิบัติทำนั่งพับเพียบธรรมดาไม่ถูกต้อง
2 นั่งพับเพียบต่อหน้าผู้ใหญ่	2.1 นั่งขาขวาทับขาซ้าย หรือขาซ้ายทับขาขวาตาม ถนัด 2.2 มีลักษณะการเก็บ ปลายเท้าที่ถูกต้อง 2.3 มีการประสานมือที่ถูกต้อง 2.4 วางตำแหน่งมือทั้งสองที่ประสานได้ถูกต้อง	2.1 ปฏิบัติทำนั่งพับเพียบต่อหน้าผู้ใหญ่ ได้ถูกต้อง 3 ใน 4 ข้อ	2.1 ปฏิบัติทำนั่งพับเพียบต่อหน้าผู้ใหญ่ ไม่ถูกต้อง
3 นั่งเก้าอี้ต่อหน้าผู้ใหญ่	3.1 นั่งหลังตรงไม่พิง พนักเก้าอี้ 3.2 วางตำแหน่งขาทั้งสองได้ถูกต้องตามเพศ 3.3 มีการประสานมือวางบนหน้าขา	3.1 ปฏิบัติทำนั่งเก้าอี้ต่อหน้าผู้ใหญ่ได้ถูกต้อง 2 ใน 3 ข้อ	3.1 ปฏิบัติทำนั่งเก้าอี้ต่อหน้าผู้ใหญ่ไม่ถูกต้อง

ตอนที่ 4 มารยาทในการแสดงความเคารพ

พฤติกรรมการฝึกปฏิบัติ	ระดับคะแนนการปฏิบัติ		
	2	1	0
1 ไหว้พระรัตนตรัย (ระดับที่ 1)	1.1 ตำแหน่งของเท้าทั้งสองข้างขณะไหว้ถูกต้องตามลักษณะเพศ 1.2 ตำแหน่งนิ้วหัวแม่มืออยู่ระหว่างคิ้ว นิ้วชี้อยู่บริเวณหน้าผาก 1.3 มีการค้อมตัวหรือย่อตัวต่ำตามเพศ ขณะไหว้	1.1 ไหว้ระดับที่ 1 ได้ถูกต้อง 2 ใน 3 ข้อ	1.1 ไหว้ระดับที่ 1 ไม่ถูกต้อง
2 ไหว้ผู้มีพระคุณ (ระดับที่ 2)	2.1 ตำแหน่งของเท้าทั้งสองข้างขณะไหว้ถูกต้องตามลักษณะเพศ 2.2 ตำแหน่งนิ้วหัวแม่มืออยู่ปลายจมูก นิ้วชี้อยู่ระหว่างคิ้ว 2.3 มีการค้อมตัวหรือย่อตัวตามเพศ ขณะไหว้	2.1 ไหว้ระดับที่ 2 ได้ถูกต้อง 2 ใน 3 ข้อ	2.1 ไหว้ระดับที่ 2 ไม่ถูกต้อง
3 ไหว้บุคคลที่เคารพนับถือทั่วไป (ระดับที่ 3)	3.1 ตำแหน่งของเท้าทั้งสองข้างขณะไหว้ถูกต้องตามลักษณะเพศ 3.2 ตำแหน่งนิ้วหัวแม่มืออยู่ปลายคาง นิ้วชี้อยู่บริเวณปลายจมูก 3.3 มีการค้อมตัวหรือย่อตัวตามเพศ ขณะไหว้	3.1 ไหว้ระดับที่ 3 ได้ถูกต้อง 2 ใน 3 ข้อ	3.1 ไหว้ระดับที่ 3 ไม่ถูกต้อง

พฤติกรรมกรฝึกปฏิบัติ	ระดับคะแนนการปฏิบัติ		
	2	1	0
4 กราบพระแบบ เบญจางคประดิษฐ์	4.1 นั่งท่าเตรียมกราบได้ถูกต้องตามเพศ 4.2 จังหวะ 1 ประนมมืออยู่ระหว่างอก 4.3 จังหวะที่ 2 ตำแหน่งของนิ้วหัวแม่มืออยู่ระหว่างคิ้วนิ้วชี้แนบหน้าผาก 4.4 จังหวะที่ 3 กราบชายศอกทั้งสองต่อเข้าหญิงศอกคร่อมเข้า 4.5 จังหวะจบ ตำแหน่งของนิ้วหัวแม่มืออยู่ระหว่างคิ้วนิ้วชี้แนบหน้าผากแล้วปล่อยมือลงอยู่ท่าเตรียม	4.1 ปฏิบัติท่าท่ากราบเบญจางคประดิษฐ์ได้ถูกต้อง 3 ใน 5 ข้อ	4.1 ปฏิบัติท่าท่ากราบเบญจางคประดิษฐ์ไม่ถูกต้อง
5 กราบผู้ใหญ่	5.1 นั่งพับเพียบ เก็บปลายเท้า 5.2 ทอดมือลงกราบให้แขนทั้งสองคร่อมเข้าที่อยู่ด้านล่างเพียงเข้าเดียว 5.3 กราบครั้งเดียว ไม่แบมือ ไม่กระดกนิ้วมือขึ้นรับหน้าผาก	5.1 ปฏิบัติท่าท่ากราบผู้ใหญ่ได้ถูกต้อง 2 ใน 3 ข้อ	5.1 ปฏิบัติท่าท่ากราบผู้ใหญ่ไม่ถูกต้อง

ตอนที่ 5 มารยาทในการรับและส่งสิ่งของ

พฤติกรรมการฝึกปฏิบัติ	ระดับคะแนนการปฏิบัติ		
	2	1	0
1 รับสิ่งของจากผู้ใหญ่ ขณะผู้ใหญ่ยืน	1.1 แสดงความเคารพ ก่อนการรับของได้ถูกต้อง ตามเพศ 1.2 วางตำแหน่งเท้าทั้งสอง ได้ถูกต้องขณะรับ 1.3 ตำแหน่งมือทั้งสอง ถูกต้องขณะรับของ 1.4 มีลักษณะการโน้ม ตัวหรือย่อตัวตามเพศ ขณะรับของ	1.1 ปฏิบัติทำรับสิ่งของ จากผู้ใหญ่ขณะผู้ใหญ่ยืน ได้ถูกต้อง 2 ใน 4 ข้อ	1.1 ปฏิบัติทำรับสิ่ง ของจากผู้ใหญ่ขณะผู้ ใหญ่ยืนไม่ถูกต้อง
2 ส่งสิ่งของให้ผู้ใหญ่ ขณะผู้ใหญ่ยืน	2.1 ตำแหน่งเท้าทั้งสอง ถูกต้องขณะส่งของ 2.2 ตำแหน่งมือทั้งสอง ถูกต้องขณะส่งของ 2.3 มีลักษณะการโน้มตัว หรือย่อตัวตามเพศ ใน ขณะส่งของ 2.4 แสดงความเคารพ หลังการส่งของได้ถูกต้อง ตามเพศ	2.1 ปฏิบัติทำส่งของให้ผู้ ใหญ่ขณะผู้ใหญ่ยืนได้ถูก ต้อง 2 ใน 4 ข้อ	2.1 ปฏิบัติทำส่งของ ให้ผู้ใหญ่ขณะผู้ใหญ ยืนไม่ถูกต้อง

พฤติกรรมการฝึกปฏิบัติ	ระดับคะแนนการปฏิบัติ		
	2	1	0
3 รับสิ่งของจากผู้ใหญ่ที่นั่งเก้าอี้	3.1 แสดงความเคารพก่อนการรับของได้ถูกต้องตามเพศ 3.2 วางตำแหน่งของขาทั้งสองข้างโดยการลงเข่าได้ถูกต้องขณะรับของ 3.3 ตำแหน่งมือทั้งสองถูกต้องขณะรับของ	3.1 ปฏิบัติทำรับสิ่งของจากผู้ใหญ่ที่นั่งเก้าอี้ได้ถูกต้อง 2 ใน 3 ข้อ	3.1 ปฏิบัติทำรับสิ่งของจากผู้ใหญ่ที่นั่งเก้าอี้ไม่ถูกต้อง
4 ส่งสิ่งของให้ผู้ใหญ่ที่นั่งเก้าอี้	4.1 วางตำแหน่งของขาทั้งสองข้างโดยการลงเข่าได้ถูกต้องขณะส่งของ 4.2 ตำแหน่งมือทั้งสองถูกต้องขณะส่งของ 4.3 แสดงความเคารพหลังการส่งของได้ถูกต้องตามเพศ	4.1 ปฏิบัติทำส่งของให้ผู้ใหญ่ที่นั่งเก้าอี้ได้ถูกต้อง 2 ใน 3 ข้อ	4.1 ปฏิบัติทำส่งของให้ผู้ใหญ่ที่นั่งเก้าอี้ไม่ถูกต้อง
5 รับส่งสิ่งของขณะผู้ใหญ่นั่งพื้น	5.1 นั่งพับเพียบ เก็บปลายเท้า 5.2 แสดงความเคารพด้วยการไหว้ หรือกราบ 5.3 รับและส่งของด้วยมือขวา 5.4 วางของที่รับหรือส่งทางขวามือเหนือเข่า	5.1 ปฏิบัติทำรับส่งสิ่งของขณะผู้ใหญ่นั่งพื้นได้ถูกต้อง 2 ใน 4 ข้อ	5.1 ปฏิบัติทำรับส่งสิ่งของขณะผู้ใหญ่นั่งพื้นไม่ถูกต้อง

ภาคผนวก จ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อวิทัศน์

1. ผศ.บุญฤทธิ์ ทองคำเพชร	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. อาจารย์สัญญา วันงาม	มหาวิทยาลัยนเรศวร
3. อาจารย์ศักดา วันศิริ	โรงเรียนสตรีวิทยา 2

ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา

1. อาจารย์เฉลิมลักษณ์ เอกมณี	สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
2. อาจารย์จุฑามาศ ไชยคุ้ม	สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
3. อาจารย์พิมพ์ร ชัยจิตต์สกุล	สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อ	นายมงคล ยิ่งยวด
วัน/เดือน/ปี เกิด	26 เมษายน 2514
สถานที่เกิด	อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	557 ซอยประตู 1 ถนนเจริญกรุง แขวงบางโคล่ เขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร 10120
ตำแหน่งปัจจุบัน	เจ้าพนักงานโสตทัศนศึกษา 5
สถานที่ทำงาน	ฝ่ายประชาสัมพันธ์ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ถนนเทียมร่วมมิตร เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร 10320
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ.2529	มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดสุทธธีราราม กรุงเทพมหานคร
พ.ศ.2532	ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) สาขาการถ่ายภาพและภาพยนตร์ วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา วิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพฯ
พ.ศ.2534	ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) สาขาการถ่ายภาพและภาพยนตร์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพฯ
พ.ศ.2538	วิทยาศาสตรบัณฑิต (วท.บ.) วิชาเอกเทคโนโลยีการถ่ายภาพและภาพยนตร์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพฯ
พ.ศ. 2546	การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) วิชาเอกเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ